

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

JUSTYNA VAZNIENĖ

ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS
ATSKLEIDIMAS FINANSINĖSE ATASKAITOSE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė
doc. dr. G. Gipienė

VILNIUS, 2015

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS
ATSKLEIDIMAS FINANSINĖSE ATASKAITOSE

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N30005

Recenzentas

Vadovė

doc. dr. G. Gipienė

2015 04 10

Atliko

FVmis3-01 gr. stud.

J. Vaznienė

2015 04 09

VILNIUS, 2015

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. ĮMONIŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ TEORINIŲ POŽIŪRIU	9
1.1. Įmonių socialinės atsakomybės koncepcija.....	9
1.2. Įmonių finansinių ataskaitų koncepcija ir struktūra.....	17
1.3. Įmonių socialinės atsakomybės ryšys su finansinėmis ataskaitomis	23
2. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATSKLEIDIMO FINANSINĖSE ATASKAITOSE TYRIMO METODOLOGIJA.....	29
3. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATSKLEIDIMO FINANSINĖSE ATASKAITOSE TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ.....	34
3.1. Socialinės atsakomybės atskleidimas 1-4 m. laikotarpiu	34
3.2. Socialinės atsakomybės atskleidimas 5-8 m. laikotarpiu	45
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	61
LITERATŪRA	63
ANOTACIJA	68
ANNOTATION	69
SANTRAUKA.....	70
SUMMARY.....	71

LENTELĖS

1 lentelė. Įmonių socialinės atsakomybės koncepcija.....	12
2 lentelė. Savanoriškai atskleidžiamos informacijos ryšys su ĮSA.....	27
3 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę finansinėse ataskaitose	29
4 lentelė. Socialinės atsakomybės pateikimo dažniai	31
5 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę 1-4 m. laikotarpiu	44
6 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę 5-8 m. laikotarpiu	56

PAVEIKSLAI

1 pav. Įmonių socialinės atsakomybės išlaidos ir nauda.....	15
2 pav. Aiškinamojo rašto struktūra.....	21
3 pav. ĮSA konceptualus modelis	32
4 pav. Įmonių atskleidžiamų SA iniciatyvų skaičius	58
5 pav. Įmonių atskleidžiamos SA iniciatyvos.....	59

SANTRUMPOS

ISCC – tarptautinė sertifikavimo sistema;

ISO – kokybės standartų grupė;

ĮSA – įmonių socialinė atsakomybė;

JT – Jungtinės Tautos;

NK – nuosavas kapitalas;

SA – socialinė atsakomybė;

SVV – smulkusis ir vidutinis verslas;

VAS – verslo apskaitos standartas.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Pastaruoju metu pakankamai naujai koncepcijai „socialiai atsakingas verslas“ vis daugiau dėmesio skiria ne tik mokslininkai, bet ir įmonių vadovai, profesinės sąjungos, politikai, vykdomosios valdžios atstovai, nevyriausybinės organizacijos. Šį susidomėjimą rodo vis didėjantis publikacijų įmonių socialinės atsakomybės (toliau ĮSA) srautas, taip pat valdžios skatinamosios priemonės bei verslo pastangos socialinę atsakomybę įtraukti į savo veiklą. Nors mokslinėje literatūroje galima rasti pakankamai nemažai ĮSA apibrėžimų, tačiau labai dažnai ĮSA samprata apskritai nepateikiama, todėl teoriškai nagrinėti šios sąvokos turinį yra pakankamai sudėtinga. Pastebėta, kad dažniausiai ĮSA yra siejama su įmonių pastangomis į savo veiklą ir gamybos rezultatus įtraukti tam tikras socialines nuostatas, tokias kaip aplinkosauga, taršos mažinimas, taip pat naujų bei saugių gamybos technologijų diegimas. Šiuo metu nėra reglamentuoti jokie nuostatai, kurie verstų įmones pateikti informaciją apie socialinę atsakomybę (toliau SA) – tai kiekvienos įmonės reikalas ir laisva apsisprendimo valia. Šeštasis verslo apskaitos standartas (toliau VAS) tik reglamentuoja, kad tokia informacija turi būti pateikiama aiškinamajame rašte, tačiau ir tai nėra nustatyta kaip griežta taisyklė. Įmonės informaciją apie SA gali pateikti įvairiose konsoliduoto metinio pranešimo vietose, taip pat atskirose SA ataskaitose. Dėl šių priežasčių kol kas yra sunku nagrinėti įmones SA požiūriu, nes ne visos įmonės pateikia informaciją apie SA, informacijos srautas ir laikotarpis yra labai įvairus, taip pat dar egzistuoja nemažai įmonių, kurios apskritai nežino kas yra ĮSA.

Atlikti tyrimai bei moksliniai darbai ĮSA tema Lietuvoje daugiausiai analizuoja verslo etiką arba žmogiškuosius išteklius. Pastebėta, kad Lietuvoje yra juntamas informacijos apie įmonių socialinę atsakomybę stygius, o atliktų tyrimų įmonių socialinės atsakomybės srityje – mažai. Tyrimų atlikimą riboja tai, jog nėra vieningo ir tikslaus objekto apibrėžimo, nėra ir tikslų vertinimo metodų. Pastebėta, kad Lietuvos įmonės informuoti suinteresuotąsias grupes apie SA pradėjo tik tada, kai prisijungė prie Jungtinių Tautų tarptautinio Pasaulinio susitarimo. Todėl šioje srityje dar likę daug neatliktų užduočių, o kiekviena įmonė turi kur plėstis ir tobulėti ĮSA srityje.

Įvairiais aspektais apie įmonių socialinę atsakomybę rašė tokie Lietuvos ir užsienio autoriai, kaip B. Gruževskis, D. Bernatonytė, I. Kleinaitė, R. Kovaliov, J. Čepinskis, Ž. Simanavičienė, R. Česynienė, L. Dagilienė, J. Bruneckienė, V. Juščius, V. Snieška, D. Grundey, S. Cho, D. Eberle, M. Jothi, A. B. Carroll, R. Lanis, V. Murthy, A. Fridson ir kt.

Tyrimo problema. Ar įmonės vienodai suvokia SA į ją įtraukdamos tuos pačius aspektus?

Tyrimo objektas – įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas finansinėse ataskaitose.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti kaip yra atskleidžiama įmonių socialinė atsakomybė finansinėse ataskaitose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Rasti ir išnagrinėti įmonių socialinės atsakomybės ryšį su finansinėmis ataskaitomis bei atlikti mokslinės literatūros analizę teoriniu požiūriu.
2. Pateikti įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo metodologiją.
3. Atlikti įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo duomenų analizę ir pateikti išvadas.

Tyrimo hipotezės:

1. Įmonės, kurios informaciją apie SA atskleidžia ilgesnį laiko tarpą, t. y. ilgiau kaip ketverius metus, į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų.
2. Visos įmonės, kurios pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, į ją įtraukia aplinkosaugą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė, aprašomasis metodas, kokybinis turinio analizės metodas, lyginamoji duomenų analizė, grafinis duomenų interpretavimas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindiniai skyriai su poskyriais. Pirmajame skyriuje „Įmonių socialinė atsakomybė teoriniu požiūriu“ pateikiama naudotos mokslinės literatūros analizė ir sintezė, apžvelgiami teoriniai temos aspektai, analizuojamos ir palyginamos pagrindinės sąvokos. Šiame skyriuje nagrinėjama įmonių socialinės atsakomybės koncepcija, įmonių finansinių ataskaitų struktūra bei iš šio aspekto atsirandantis ryšys tarp socialinės atsakomybės ir finansinių ataskaitų. Antrajame skyriuje „Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo metodologija“ pateikiama atlikto tyrimo metodologinė struktūra, išskelti tyrimo uždaviniai ir hipotezės. Trečiajame skyriuje „Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo duomenų analizė“ vertinamas įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo pakankamumas bei laikotarpis, už kurį įmonės pateikia informaciją apie SA, tyrimo duomenys nagrinėjami naudojant kokybinį turinio analizės metodą, atliekama lyginamoji gautų duomenų analizė, pateikiamas grafinis gautų rezultatų interpretavimas, patvirtinamos arba atmetamos tyrimo pradžioje išskeltos hipotezės bei daromos išvados. Magistro baigiamojo darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir siūlymai, taip pat baigiamajame darbe naudotos literatūros ir kitų informacijos šaltinių sąrašas.

1. ĮMONIŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ TEORINIŲ POŽIŪRIU

1.1. Įmonių socialinės atsakomybės koncepcija

XXI amžiuje įmonių socialinė atsakomybė tampa viena iš įmonių pelno ir naudos siekimo priemonių. Šiuo metu tai sėkmingo verslo strategijos dalis, įmonės rūpestis ekonominių ir socialinių tikslų realizavimo vardan. XX a. pabaigos pokyčiai parodė, kad vien tik pelno siekimas negali užtikrinti ilgalaikės visuomenės raidos. Kaip teigia R. Kovaliov ir kt. (2009), „įmonių socialinė atsakomybė yra neišvengiama šiandienos būtinybė. Tai bendrosios veiklos sąlygų užtikrinimas ilgalaikėje perspektyvoje“ (p. 294). ĮSA yra pagrindinė sąlyga įmonėms, kurios siekia darnaus veiklos vystymosi kartu įtraukiant ne tik vartotojus, bet ir kitas svarbias suinteresuotąsias grupes. ĮSA atskleidimas ir akcininkų kalbėjimas apie SA teigiamai veikia įmonės reputaciją ir daro didesnę teigiamą poveikį negu marketinginiai veiksmai ĮSA atžvilgiu (Eberle et al., 2013).

Didėjant ir vystantis globalizaciniams procesams, nemaža dalis įmonių savo veikloje susiduria su įvairiais reikalavimais ne tik iš valdžios institucijų, tačiau taip pat iš darbuotojų, bendruomenės, vartotojų, tiekėjų ir kitų grupių. Šie reikalavimai kartais gali turėti neigiamos įtakos įmonės veiklai. Kad to išvengtų, bendrovės gali bandyti juos vykdyti per ĮSA prizmę ir tikėtis geresnių veiklos rezultatų. Dėl šios priežasties domėtis ĮSA skatina ir pačios įmonės bei aštrėjanti konkurencija, nes tokiu būdu tikimasi sustiprinti ryšius su suinteresuotomis grupėmis.

Jeigu anksčiau verslas mažai rūpinosi aplinkosauga ir socialinėmis problemomis, tai šiais laikais šios sritys jau yra įtraukiamos ir traktuojamos kaip vienos iš ĮSA sričių. Kaip teigia Simanavičienė (2011), verslas yra šių problemų dalis, jis privalo tapti ir jų sprendimo dalimi ir nėra abejonės, kad patys verslininkai ir pramonininkai turi užtektinai technikos, ekonomikos žinių, reikalingų sėkmingam ekologiniam ir socialiniam verslo restruktūrizavimui. Verslas, įsitraukdamas į šias problemas, padeda valstybėje įdiegti darnų vystymąsi, nes vien valstybės politinių nuostatų, darnaus vystymosi strategijų ruošimo ir kitų valstybinių reguliavimo priemonių neužtenka. Šiomis priemonėmis ne visada įmanoma įdiegti darnaus vystymosi principus. Tuo tarpu verslas turi labai daug naudingų resursų, tokių kaip finansai, technologiniai laimėjimai ir mokslinės žinios, kuriuos gali panaudoti diegdamas darnaus vystymosi principus. Visų šių resursų valstybės dažniausiai neturi arba jų turi nepakankamai. Šiuo atveju verslas yra kur kas didesnė ir galingesnė jėga sprendžiant socialines ir aplinkosaugines darnaus vystymosi problemas. Tačiau vienas verslas negali išspręsti visų socialinių bei aplinkosauginių problemų, nes tam reikalingas valdžios institucijų pritarimas ir kryptingai vykdoma politika, kuri padėtų išspręsti iškilusias problemas.

Vogulytė ir Gudonienė (2007) teigia, kad Lietuvoje ir kitose pasaulio šalyse vyrauja skirtingi supratimai apie įmonių socialinę atsakomybę. Dažnai jie turi tam tikrų panašumų ar sąlyčio taškų, tačiau pagrindiniai SA prioritetai gali skirtis. Didžiojoje Britanijoje kaip ĮSA prioritetinės sritys išskiriamos bendruomenė ir darbuotojai. Įmonėms svarbu sudaryti palankias ir geras darbo bei poilsio sąlygas savo darbuotojams, laikytis lygių teisių įstatymų, taip pat aktyviai dalyvauti bendruomenės rengiamose iniciatyvose. Tuo tarpu Šimanskienė ir Paužuolienė (2010) pastebi, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose viena iš ĮSA prioritetinių sričių yra labdara ir parama. Įmonės ypač aktyviai aukoja įvairioms socialinėms grupėms bei rengia labdaros akcijas tam skirdamos dalį savo pelno. Europoje ĮSA dažniausiai siejama su socialiai atsakingu įmonių elgesiu, kai lėšos skiriamos bendruomenės poreikiams patenkinti. Dar kitose šalyse socialinę atsakomybę verslas suvokia kaip rūpinimąsi aplinkosauga ir su tuo susijusių projektų rėmimu. Visi šie skirtumai priklauso nuo daugelio dalykų: šalies išsivystymo lygio, puoselėjamų vertybių, ekonominės padėties, politinės santvarkos ir kt.

Pastaruoju metu Lietuvoje pradėta labiau domėtis ĮSA ir nors galima matyti, kad verslas socialinės atsakomybės pakankamai sparčiai mokosi, vyksta šviečiamosios programos, vyrauja tam tikra propaganda, tačiau sisteminių tyrimų šioje srityje Lietuvoje nėra atlikta. Keletą darbų ĮSA klausimais Lietuvoje publikavo tik grupelė autorių: V. Juščius, V. Snieška, L. Dagilienė, J. Bruneckienė, A. Vasiljevas, R. Pučėtaitė, V. Navickas bei keletas kitų.

Mokslinės publikacijos ir straipsniai rodo, kad dar nėra sutarta dėl vieno visuotinai pripažintino ir priimtino ĮSA apibrėžimo. Ir nors mokslininkų pateikiamuose ĮSA apibrėžimuose galima rasti kai kurių panašumų, tačiau taip pat egzistuoja nemažai skirtumų ir skirtingai akcentuojamų SA sričių. Priklausomai nuo autoriaus požiūrio gali būti pabrėžiami įmonių ir darbuotojų santykiai; įmonių santykiai su valdžios institucijomis; finansinės ar aplinkosauginės problemos ir kt. Toks daugiareikšmis požiūris iš dalies atsiranda dėl to, kad daugelyje Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų dėstomi dalykai, kurių pavadinimuose atsispindi su SA susijusios sąvokos: „Socialinė verslininkystė“, „Verslo etika“, „Verslas ir visuomenė“, „Vertybėmis grįsta vadyba“, „Vertybių vadyba“, „Korporatyvinės vertybės“, „Atsakinga lyderystė“ ir pan. (Česynienė, Neverkevič, 2010). Lietuvos ir užsienio autorių darbuose galima rasti vienas kitą papildančių šios sąvokos apibrėžimų.

Europos Bendrijų Komisija (2006) teigia: „ĮSA yra sąvoka, kurią pasitelkdami verslininkai savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus į savo įmonių veiklą ir į santykius su suinteresuotosiomis šalimis“. Remiantis šiuo apibrėžimu, įmonės vykdo ekonominę veiklą, atsižvelgdamos į aplinkosauginius bei socialinius aspektus, kurie yra traktuojami kaip socialinė atsakomybė arba socialiai atsakingo verslo veikla. Pateiktas apibrėžimas dar pažymi, kad vienas iš svarbiausių aspektų yra tai, jog ĮSA remiasi laisvanoriška valia, o vyriausybė atlieka tik stebėtojo vaidmenį. Tokia ĮSA sąvoka yra pakankamai lanksti, kadangi yra valdoma akcininkų ir dėl to, kad

verslas gali pritaikyti organizacijos norus ir poreikius. ĮSA apibrėžiama kaip atsakas į ekonomikos globalizacijos grėsmes, ekonomikos humanizavimo, verslo su „žmogišku veidu“ formavimo strategija.

Dagilienė ir Bruneckienė (2010) įmonių socialinę atsakomybę apibūdina kaip bendrovės ryšius su jos veikla suinteresuotomis grupėmis, t. y. investuotojais, darbuotojais, kreditoriais, tiekėjais, vartotojais, valstybinėmis institucijomis, visuomene. Teikti socialinę informaciją įmonės nėra įpareigos, taip pat šios informacijos teikimas nėra teisiškai reglamentuotas. Įmonių socialinę atsakomybę galima suvokti kaip savanoriškas verslo įmonių pastangas įtraukti socialines ir aplinkos problemas į jų bendras veiklas ir ryšius su suinteresuotomis šalimis (Gruževskis ir kt., 2006). Kaip galima matyti iš apibrėžimų, Gruževskis ĮSA labiau tapatina su Europos Bendrijų Komisijos pateiktu apibrėžimu. Tuo tarpu Dagilienė ir Bruneckienė ĮSA įvardina kaip verslo ryšius su suinteresuotomis grupėmis atskirai nepažymėdamos aplinkosaugos ir socialinių klausimų. Šiek tiek kitokį požiūrį, įtraukiant darnią plėtrą arba darnų vystymąsi, pateikia Bernatonytė ir kt. (2009) – socialiai atsakingas verslas yra įmonės indėlis į darnią plėtrą, t. y. ekonomikos augimą, socialinį vystymąsi ir aplinkosaugą. Įmonių socialinė atsakomybė yra darnaus vystymosi principų praktinis taikymas savo veikloje (Kleinaitė, 2007).

Įmonių socialinė atsakomybė yra savanoriškas, įstatymų nenulemtas verslo organizacijų įsipareigojimas visose savo veiklos srityse atsižvelgti ir derinti savo interesus su vartotojų, darbuotojų, visų akcininkų, aplinkos, savo bendruomenės ir kitų susijusių asmenų interesais (Grundey, 2008).

Kaip teigia Vogulytė ir Gudonienė (2007), ĮSA – tai įmonių ideologija, politika ir praktika, atspindinti tokią įmonių elgseną, kai jos į savo veiklą savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus bei santykiuose su visais suinteresuotais visuomenės, verslo ir valdžios atstovais vadovaujasi pagarbos žmogui, visuomenei bei gamtai vertybiniais principais. Tuo tarpu Šneiderienė ir kt. (2009) pažymi, kad ĮSA nebereikia suvokti tik kaip atsakomybės ar įsipareigojimo, kuris gali kliudyti įmonės pelningumui, bet kaip strateginius išteklius, galinčius pagerinti galutinį įmonės veiklos rezultatą.

Cho et al. (2012) pažymi, kad ĮSA – tai nefinansiniai įmonių santykiai su bendruomene ir kita supančia aplinka. Kiek kitaip ĮSA suvokia Jothi (2010), kuris teigia, kad ĮSA – tai įmonių etiškas elgesys bei priimti įsipareigojimai prisidėti prie ekonominės plėtros ir savo darbuotojų bei vietos bendruomenės gyvenimo kokybės gerinimo. Homburg et al. (2013) ĮSA suvokia kaip savanorišką įmonių bendradarbiavimą su suinteresuotomis grupėmis ne tik bendrovės viduje, tačiau ir išorėje už įmonės veiklos ribų. Vienas iš žymesnių užsienio mokslininkų ĮSA srityje Baker (2004) teigia, kad ĮSA – tai įmonių sugebėjimas valdyti verslo procesus siekiant visapusiško teigiamo poveikio visuomenei. Vėlesniuose savo straipsniuose (2015) jis pažymi, kad nėra konkrečių taisyklių, ką turėtų apimti ĮSA, tačiau ji visada turėtų patenkinti besikeičiančius visuomenės lūkesčius ir poreikius.

Čepinskis ir Sakalauskaitė (2009) įmonių socialinę atsakomybę apibūdina kaip naujų, aukštesnių

standartų socialiniame gyvenime, aplinkos apsaugoje realizavimu kasdienėje veikloje. Šie autoriai teigia, kad socialiai atsakingas įmonės sieja tai, kad jos visos galvoja apie vidutinę ir ilgalaikę perspektyvą, o ne trumpalaikį pelną. Costantino et al. (2010) pažymi, kad ĮSA yra grandis, kuri susieja verslą ir visuomenę. Kadangi smulkioms įmonėms ir didelėms korporacijoms jau nebepakanka sau išsikelti vien pelno siekį ir, norint prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos poreikių, tenka atsižvelgti į visuomenės nuomonę, bendrąsias vertybes ir siekti abipusės naudos tiek verslo savininkams, tiek vartotojams, darbuotojams ir visai visuomenei. „ĮSA – tai integruota holistinė verslo koncepcija, integruojanti darnios plėtros principus į verslo strategiją, veiksmus, procesus tiek pačios organizacijos viduje (valdymo ir verslo procesai, darbuotojų motyvacijos didinimas), tiek išorėje (įsipareigojimai klientams, vartotojams, tiekėjams, visuomenei)“ (Čiegis, Norkutė, 2012, p. 22). Šimanskienė ir Paužuolienė (2010) teigia, kad ĮSA yra glaudžiai susijusi su organizacijos valdymu, todėl šios autorės ĮSA apibrėžia kaip įmonės verslo procedūrų ir procesų vadybą siekiant bendro teigiamo poveikio visuomenei. Ši koncepcija yra pakankamai plati ir apima visą produkto ar paslaugos gamybos bei kūrimo ciklą ir su tuo susijusius aplinkosauginius, socialinius, finansinius bei etinius aspektus.

Kaip galima matyti iš pateiktų apibrėžimų, Grundey, Vogulytės ir Gudonienės bei Čiegio ir Norkutės pateikti ĮSA apibrėžimai yra platesni negu kitų minimų autorių. Tačiau beveik visi mokslininkai į ĮSA koncepciją įtraukia aplinkosaugą, visuomenę ir socialinių problemų sprendimą. Pirmoje lentelėje pateikiami visų nagrinėtų autorių įmonių socialinės atsakomybės apibrėžimai.

1 lentelė. Įmonių socialinės atsakomybės koncepcija

ĮSA apibrėžimas	Autorius, metai
ĮSA – tai įmonių sugebėjimas valdyti verslo procesus siekiant visapusiško teigiamo poveikio visuomenei.	Baker, 2004
ĮSA yra sąvoka, kurią pasitelkdami verslininkai savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus į savo įmonių veiklą ir į santykius su suinteresuotosiomis šalimis.	Europos Bendrijų Komisija, 2006
Įmonių socialinė atsakomybė – tai savanoriškos verslo įmonių pastangos įtraukti socialines ir aplinkos problemas į jų bendras veiklas ir ryšius su suinteresuotomis šalimis.	Gruževskis ir kt., 2006
Įmonių socialinė atsakomybė yra darnaus vystymosi principų praktinis taikymas savo veikloje.	Kleinaitė, 2007
ĮSA – tai įmonių ideologija, politika ir praktika, atspindinti tokią įmonių elgseną, kai jos į savo veiklą savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus bei santykiuose su visais suinteresuotais visuomenės, verslo ir valdžios atstovais vadovaujasi pagarbos žmogui, visuomenei bei gamtai vertybiniais principais.	Vogulytė, Gudonienė, 2007

ĮSA apibrėžimas	Autorius, metai
Įmonių socialinė atsakomybė yra savanoriškas, įstatymų nenulemtas verslo organizacijų įsipareigojimas visose savo veiklos srityse atsižvelgti ir derinti savo interesus su vartotojų, darbuotojų, visų akcininkų, aplinkos, savo bendruomenės ir kitų susijusių asmenų interesais.	Grundey, 2008
Socialiai atsakingas verslas yra įmonės indėlis į darnią plėtrą, t. y. ekonomikos augimą, socialinį vystymąsi ir aplinkosaugą.	Bernatonytė ir kt., 2009
ĮSA – tai ne tik atsakomybė ir įsipareigojimai, kurie gali kliudyti įmonės pelningumui, tačiau tai strateginiai ištekliai, galintys pagerinti galutinį įmonės veiklos rezultata.	Šneiderienė ir kt., 2009
ISA – tai naujų, aukštesnių standartų socialiniame gyvenime, aplinkos apsaugoje realizavimas kasdienėje veikloje.	Čepinskis, Sakalauskaitė, 2009
ĮSA – tai grandis, kuri susieja verslą ir visuomenę.	Costantino et al., 2010
ĮSA – tai įmonės verslo procedūrų ir procesų vadyba siekiant bendro teigiamo poveikio visuomenei.	Šimanskienė, Paužuolienė, 2010
ĮSA – tai įmonių etiškas elgesys bei prisiimti įsipareigojimai prisidėti prie ekonominės plėtros ir savo darbuotojų bei vietos bendruomenės gyvenimo kokybės gerinimo.	Jothi, 2010
Įmonių socialinė atsakomybė – tai bendrovės ryšiai su jos veikla suinteresuotomis grupėmis: investuotojais, kreditoriais, darbuotojais, tiekėjais, vartotojais, valstybinėmis institucijomis, visuomene.	Dagilienė, Bruneckienė, 2010
ĮSA – tai nefinansiniai įmonių santykiai su bendruomene ir kita supančia aplinka.	Cho et al., 2012
ĮSA – tai integruota holistinė verslo koncepcija, integruojanti darnios plėtros principus į verslo strategiją, veiksmus, procesus tiek pačios organizacijos viduje (valdymo ir verslo procesai, darbuotojų motyvacijos didinimas), tiek išorėje (įsipareigojimai klientams, vartotojams, tiekėjams, visuomenei)	Čiegis, Norkutė, 2012
ĮSA – tai savanoriškas įmonių bendradarbiavimas su suinteresuotomis grupėmis ne tik bendrovės viduje, tačiau ir išorėje už įmonės veiklos ribų.	Homburg et al., 2013

Šaltinis: parengta autorės.

Pateiktos ĮSA koncepcijos (žr. 1 lent.) leidžia teigti, kad visų autorių požiūriai į ĮSA yra pakankamai skirtingi, tačiau taip pat yra nemažai panašumų ir sąlyčio taškų. Įmonių socialinę atsakomybę galima būtų apibūdinti kaip tam tikrą įmonės elgseną, kai stengiamasi vadovautis pagarbos žmogui, gamtai ir visuomenei vertybiniais principais, o į bendrovės veiklą yra įtraukiami įvairūs socialiniai ir aplinkosauginiai klausimai.

Remiantis nagrinėtais apibrėžimais ir Šneiderienės (2009) straipsniu, būtų galima išskirti kelis

panašius aspektus, kurie minimi beveik visose arba daugumoje ĮSA apibrėžimų:

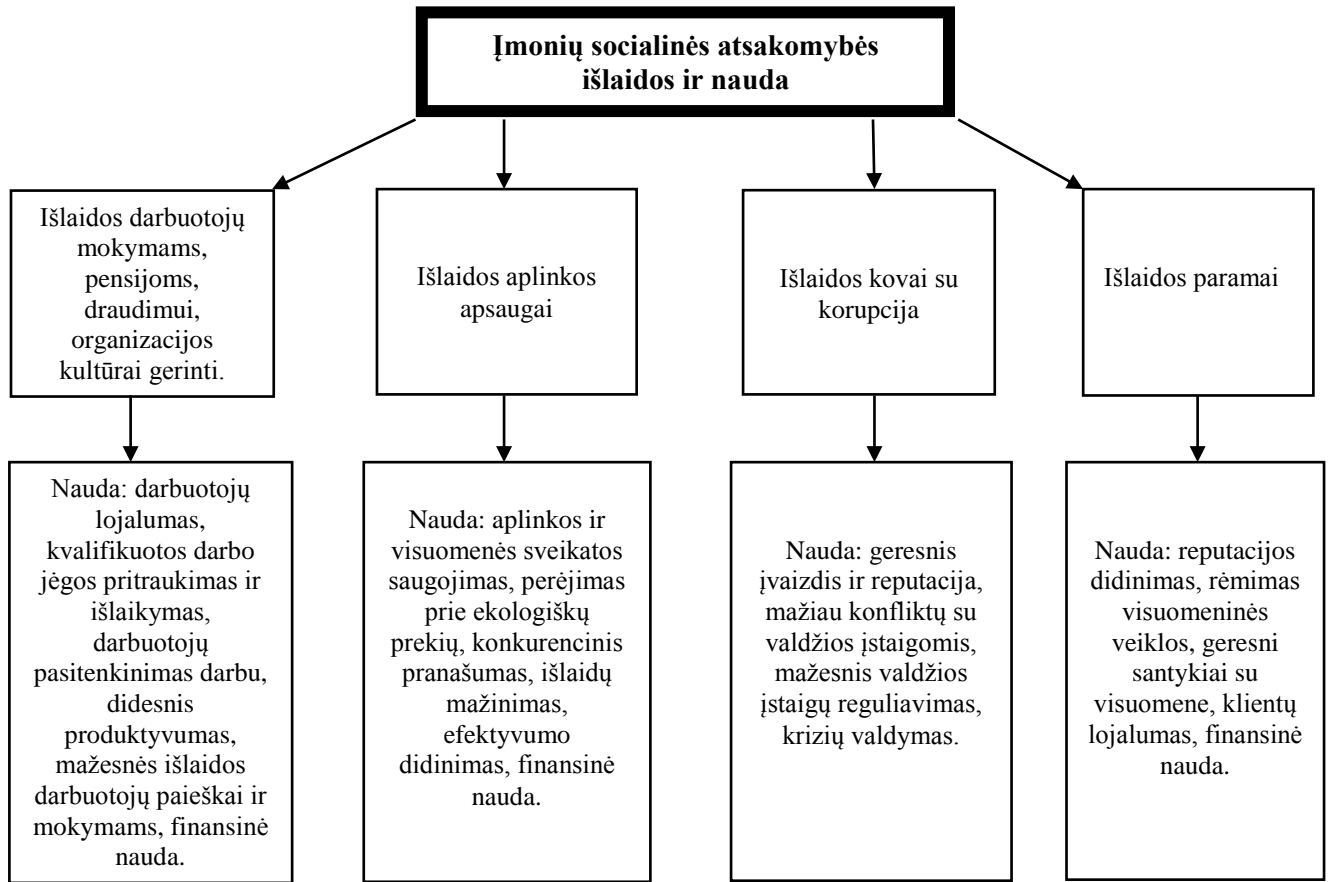
- Savanoriškumo aspektas. ĮSA suprantama tik kaip savanoriška veikla, kurios iš esmės neapibrėžia jokie įstatymai. Įmonės pačios renkasi pasirinkti tokią veiklą ar ne.
- Socialinis aspektas. ĮSA veikla nagrinėja ir bando spręsti socialines problemas, taip gerindama verslo ir visuomenės santykius.
- Aplinkosaugos aspektas. Verslas per ĮSA veiklą bando spręsti aplinkosaugos problemas, gerindamas ir švarindamas aplinką, taip pat gamyboje atsisakydamas žalingų aplinkai technologijų.
- Ekonominis aspektas. ĮSA nebetraukiamas kaip trukdanti verslui ir pelningumui veikla. Šis supratimas tapo daug platesnis ir suvokiamas kaip nešantis naudą ir pelną ilgajame laikotarpyje.
- Suinteresuotųjų grupių aspektas. ĮSA apima tokią veiklą, kuri stiprina įmonės ryšius su įvairiomis suinteresuotomis jos veikla grupėmis nuo investuotojų iki visuomenės.

ĮSA svarbą ir aktualumą šiuolaikinėms įmonėms ir visoms suinteresuotosioms grupėms galima būtų pagrįsti tuo, kad „verslo aplinkosauginės ir socialinės atsakomybės klausimai Vakarų Europoje yra gvildenami jau ne vieną dešimtmetį, tačiau šiuo metu šie klausimai yra itin aktualūs ir permainos, kurios užtikrintų perėjimą link darnaus vystymosi, tapo neginčijama būtinybe“ (I. Kleinaitė, 2007, p. 11). ĮSA atskleidimas parodo įmonių norą ir galimybes rūpintis ne tik savo išlikimu rinkoje, tačiau taip pat ir visuomene, klientais, savo darbuotojais, tiekėjais bei aplinka. Socialiai atsakingos bendrovės visada sugebės prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir stengsis daryti kuo mažesnę neigiamą poveikį supančiai aplinkai. Tačiau ĮSA ir toliau išlieka tik kaip savanoriška veikla ar iniciatyva. Būtent dėl šitos priežasties įmonių atskleidžiama informacija apie SA yra labai įvairi ir nevienoda tiek laiko, tiek informacijos pateikimo požiūriu.

Lyginant užsienio šalių ir Lietuvos patirtį ĮSA sferoje, galima pastebėti svarbių skirtumų. Kaip teigia Gruževskis (2006), pagrindinis veiksnys, skatinantis užsienio verslininkų atsakingą požiūrį – tai vartotojų arba visuomenės daromas spaudimas. Kol kas Lietuvos įmonėse tokio pobūdžio iniciatyvos dažniausiai yra skatinamos užsienio partnerių ar motininių įmonių. Tai parodo, kad, deja, Lietuvoje dar pilnai neveikia pagrindinis ĮSA koncepcijos veiklos mechanizmas, kuris turėtų būti suprantamas kaip savanoriškas bendrovių atsakas į klientų norus bei reikalavimus. Šie skirtumai taip pat parodo tai, kad užsienyje ĮSA koncepcija pradėta domėtis, ją studijuoti ir nagrinėti daug anksčiau, negu tas įvyko Lietuvoje. Lietuvos verslas dar ir dabar didele dalimi mokosi iš užsienio partnerių, tų įmonių, kurioms ĮSA yra savaime suprantamas bei neatsiejamas nuo viso verslo dalykas ir kuris užsienio įmonėms yra kaip tam tikras įsipareigojimas prieš atsakingus vartotojus ir kitas suinteresuotas grupes.

Čepinskis ir Sakalauskaitė (2009) teigia, kad įmonės, kurios yra socialiai atsakingos, daro tam tikras ilgalaikes išlaidas (investicijas), iš kurių tikisi gauti naudą ir pelną ateityje. Šis suskirstymas ir

patirtų išlaidų teikiama nauda pavaizduota pirmame paveiksle.

Šaltinis: parengta pagal Čepinskį, Sakalauskaitę, 2009.

1 pav. Įmonių socialinės atsakomybės išlaidos ir nauda

Kadangi visų įmonių pagrindinis tikslas vis dėlto yra finansinis, t. y. pelnas, todėl galima teigti, kad investuodamos į ĮSA įmonės tikisi iš to užsidirbti ateityje. Išlaidos socialinei atsakomybei yra skirtos ne tiesioginei įmonės veiklai, o aplinkai, suinteresuotų grupių gerovės ir sąlygų gerinimui. Dėl to visą įmonių patiriamą naudą galima priskirti tam tikroms, jos anksčiau patirtoms išlaidoms socialinei atsakomybei (žr. 1 pav.).

Be ĮSA išlaidų ir patiriamos naudos kai kuriuose nagrinėtuose literatūros šaltiniuose yra aptariami tam tikri teigiami ir neigiami įmonių socialinės atsakomybės aspektai. Vieni autoriai teigia, kad įmonėms verta užsiimti socialine veikla ir tai parodyti savo finansinėse ataskaitose, kiti – randa ir pateikia tam tikrų neigiamų ĮSA aspektų.

Česnyienė ir Neverkevič (2010) pateikia nemažai argumentų „už“, kodėl įmonėms verta investuoti į SA diegimą savo veikloje. ĮSA naudą reikėtų vertinti ne viename lygyje, o daug plačiau, nes ji yra naudinga bei aktuali ne tik įmonėms, bet ir vartotojams, darbuotojams, tiekėjams, visuomenei bei pačiai įmonei. ĮSA naudinga, nes ji:

- leidžia taupiau naudoti išteklius ir mažina išlaidas;
- padeda kurti naujas prekes ir produktus;
- padeda sukurti geras darbo sąlygas darbuotojams;
- suteikia konkurencinį pranašumą;
- padeda surasti ir pritraukti naujų vartotojų;
- sumažina teisinę ir draudiminę rizikas;
- užtikrina geresnę gyvenimo kokybę.

Tuo tarpu V. Juščius (2007) pabrėžia kiek kitokią ĮSA naudą:

- ĮSA sukuria grįžtamąjį ryšį tarp bendrovės ir suinteresuotųjų grupių;
- iškilus problemoms tarp įmonės ir suinteresuotųjų grupių, ĮSA padeda rasti šių problemų sprendimo būdą;
- ĮSA įtraukia bendroves į darnų vystymąsi.

Prie teigiamų ĮSA aspektų galima priskirti Juščiaus ir Snieškos (2008) pastebėjimą, kad įmonės sugebėjimas užtikrinti vartotojų poreikius suderintai su kitomis suinteresuotojų grupėmis didina įmonės konkurencingumą ir taip daro ją pranašesne prieš konkurentus.

Be minėtų autorių, įvardijančių ĮSA iniciatyvų teikiamą naudą, yra ir priešingai galvojančių mokslininkų, kurie akcentuoja, kad šalia teigiamų egzistuoja ir neigiami šios iniciatyvos įgyvendinimo aspektai. Tiesa, neigiamos ĮSA iniciatyvos daugiausiai buvo pabrėžiamos XX a. 7-9 dešimtmetyje. Anot V. Juščiaus (2007), galima būtų išskirti tokius argumentus „prieš“ ĮSA:

- bendrovių tikslas – pelno siekimas, o vyriausybės – gyventojų socialinės problemos;
- ĮSA programos – tai tik įmonių lėšų švaistymas;
- ĮSA išleidžiamos lėšos daug naudingiau galėtų būti panaudotos pridėtinei vertei kurti įmonėje arba turi būti grąžinamos akcininkams;
- ĮSA programos naudingos tik samdomiems įmonių vadovams, siekantiems karjeros ar kitokių asmeninių tikslų;
- neegzistuoja pakankamai patikimų ir naudingų skaičiavimo metodų, kad būtų galima įvertinti ĮSA naudą pinigine išraiška;
- neįmanoma tuo pačiu metu maksimizuoti pelno ir socialinės naudos;
- ĮSA tik skatina tikrosios verslo atsakomybės eroziją;
- socialinės atsakomybės kaštai yra per dideli.

Taigi, ĮSA skeptikai dažnai pabrėžia, kad šios iniciatyvos trukdo verslui siekti jų pagrindinio tikslo (pelno), didina įmonių patiriamas išlaidas, apsunkina verslą pernelyg dideliais įsispareigojimais ir pan. Česnyienė ir Neverkevič (2010) pabrėžia, kad autoriams, pasisakantiems prieš ĮSA diegimą, reikėtų prisiminti, kad SA suteikiama nauda ne visada yra pastebima trumpuoju laikotarpiu, o ĮSA – tai

investicija, kuri gali suteikti įmonei konkurencinį pranašumą ilguoju laikotarpiu. Kaip buvo minėta anksčiau, ĮSA yra pagrindinė darnaus vystymosi sąlyga. V. Juščius (2007) teigia, kad norint pasiekti darnaus vystymosi tikslus, įmonės į savo atskaitomybę privalo įtraukti ne tik finansinius rodiklius, tačiau taip pat ir socialinius bei aplinkosauginius aspektus. Tokiu būdu Lietuvos įmonės teiktų SA ataskaitas kartu vis labiau informuodamos visuomenę SA bei darnaus vystymosi klausimais.

1.2. Įmonių finansinių ataskaitų koncepcija ir struktūra

Kiekviena akcinė bendrovė finansinių metų pabaigoje turi parengti finansinę atskaitomybę. „Finansinė atskaitomybė – tai finansinių duomenų apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus bei jų aiškinimo periodinis parengimas nustatyta forma“ (1 VAS, 2003, p. 2). Finansinę atskaitomybę sudaro įvairių finansinių ataskaitų rinkinys. Kaip tik šiose finansinėse ataskaitose suinteresuotosios grupės gali rasti visą pagrindinę informaciją apie bendrovę. Kaip teigia Domeika (2008), informacija apie įmonę jos finansinėse ataskaitose yra skirta mokesčių administratoriams, finansinėms institucijoms, statistikos departamentui, investuotojams ir kt., t. y. visiems išorės vartotojams. Remdamiesi finansinių ataskaitų duomenimis išorės vartotojai priima įvairius sprendimus dėl akcijų įsigijimo, kreditų suteikimo, partnerystės ir pan. Nors finansinės ataskaitos yra skirtos išorės vartotojams, tačiau jose pateikiama informacija taip pat naudinga vidiniams vartotojams, įmonės vadovams priimant svarbius strateginius sprendimus ir pan.

Finansinės apskaitos tvarkymą ir finansinių ataskaitų rengimo tvarką griežtai reglamentuoja šalių įstatymai, standartai, tarptautiniai apskaitos standartai, tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai. Europos Sąjungoje finansinių ataskaitų rengimą ir jų konsolidavimą reglamentuoja direktyvos ir kiti norminiai aktai, kurių reikalavimai įtraukti į kiekvienos šalies narės įstatymus. Finansinė apskaita tvarkoma ir finansinė atskaitomybė rengiama vadovaujantis nustatytais principais ir taisyklėmis. Kaip teigia Lakis (2008), laikantis apskaitos standartų, taisyklių ir principų finansinėse ataskaitose teisingai pavaizduojamas įmonės turtas, nuosavas kapitalas, įsipareigojimai, pajamos ir sąnaudos. Tačiau principai ir taisyklės nurodo bendras nuostatas, kurios konkrečiomis aplinkybėmis gali būti skirtingai interpretuojamos. Kartais patys standartai leidžia pasirinkti vienokį ar kitokį variantą iš kelių galimų. Pasinaudojant šia galimybe dažnai pasirenkamas netinkamas variantas ir finansinėse ataskaitose iškraipoma tikroji padėtis. O kartais paprasčiausia nesilaikoma šių principų ir taisyklių. Tada apgaulingai tvarkoma apskaita ir klastojamos finansinės ataskaitos.

Įmonės finansinėse ataskaitose pateikiama informacija turi būti suprantama, patikima, aiški, objektyvi, palyginama, neutrali ir išsami. Tai reikalinga tam, kad šios informacijos vartotojai galėtų priimti teisingus ir objektyvius sprendimus. Įvairūs finansinių ataskaitų informacijos vartotojai ja naudojami priimdami savo sprendimus: investuotojai vadovaujasi finansinėse ataskaitose pateikiama

informacija bandydami nuspręsti ar verta investuoti į vieną ar kitą įmonę; bendrovės vadovas pagal finansinėse ataskaitose pateiktą informaciją lygina kelių laikotarpių įmonės veiklos rezultatus. Būtent dėl informacijos vartotojų finansinėse ataskaitose pateikiama informacija negali būti iškreipta ar įvairiai interpretuojama. 1-ajame VAS aiškiai nurodomas finansinių ataskaitų tikslas – „patenkinti finansinių ataskaitų informacijos vartotojų poreikius gauti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus“ (p. 2).

1-ojo VAS septintame skyriuje pateikiami pagrindiniai finansinių ataskaitų reikalavimai:

- finansinėse ataskaitose pateikiama informacija tarpusavyje turi būti susijusi;
- finansinės ataskaitos turi suteikti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus;
- metinių finansinių ataskaitų duomenys turi būti pateikiami aiškiai ir suprantamai, kad informacijos vartotojai galėtų priimti tinkamus sprendimus;
- finansinėse ataskaitose pateikiama informacija turi būti patikima ir neutrali. Draudžiama iškraipyti bet kokius duomenis;
- jei metinės finansinės ataskaitos parengtos nesilaikant VAS, to priežastys turi būti nurodomos aiškinamajame rašte. Nesilaikyti VAS reikalavimų leidžiama tik tuo atveju, jeigu tai būtina parodant teisingą įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus;
- metinių finansinių ataskaitų duomenys turi būti pateikiami laikantis pasirinktos apskaitos politikos ir bendrųjų apskaitos principų.

Kaip teigia Kanapickienė ir kt. (2008), finansinėse ataskaitose pateikta informacija yra retrospektyvinė, t. y. apibūdina praėjusius laikotarpius. Tačiau jose nepateikiama nefinansinio pobūdžio informacija, nors ji gali būti svarbi atskiram finansinių ataskaitų vartotojui priimant sprendimus (pirkėjų lojalumas, produkcijos kokybė, informacija apie konkurentus).

Kaip teigia Kanapickienė ir kt. (2008), norint patenkinti finansinių ataskaitų informacijos vartotojų poreikius, visa jose pateikiama informacija yra grupuojama į kelias stambias grupes pagal ekonominius parametrus. Šios grupės dar vadinamos finansinių ataskaitų elementais. Finansinės ataskaitos yra svarbiausias reglamentuotas informacijos šaltinis, atskleidžiantis informaciją apie įmonės:

- turtą;
- įsipareigojimus;
- pajamas ir sąnaudas;
- nuosavą kapitalą;
- pinigų srautus.

Finansinės ataskaitos skirtos vidaus ir išorės vartotojams, kad jie gautų šią konkrečią informaciją. Už įmonių finansinių ataskaitų sudarymą ir skelbimą atsakingi įmonės vadovai.

Pagal LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymą, finansinių ataskaitų rinkinį sudaro šios ataskaitos ir jose skelbiama informacija:

1. balansas;
2. pelno (nuostolių) ataskaita;
3. nuosavo kapitalo (NK) pokyčių ataskaita;
4. pinigų srautų ataskaita;
5. aiškinamasis raštas.

Kai kurios įmonės pagal įstatymus turi teisę rengti sutrumpintą finansinių ataskaitų rinkinį. 1-ajame VAS yra pateikiama sutrumpintų finansinių ataskaitų rinkinio sandara, kurią sudaro:

1. sutrumpintas balansas;
2. sutrumpinta pelno (nuostolių) ataskaita;
3. nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita;
4. pinigų srautų ataskaita (jei įmonė nusprendžia ją sudaryti);
5. sutrumpintas aiškinamasis raštas.

Įmonės balanse pateikiama valdomo turto, nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dydis bei struktūra paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną (dažniausiai tai būna paskutinė kalendorinių metų diena, bet ne visada). Balanso sudarymą reglamentuoja 2-asis VAS. Jame nurodoma, kad pateikiama informacija turi būti grupuojama į tokias stambias grupes: ilgalaikis turtas, trumpalaikis turtas, nuosavas kapitalas, dotacijos ir subsidijos, mokėtinos sumos ir įsipareigojimai.

Pelno (nuostolių) ataskaitoje pateikiamos įmonės uždirbtos pajamos, patirtos sąnaudos, gautas pelnas arba patirti nuostoliai per ataskaitinį laikotarpį. Šios finansinės ataskaitos sudarymą reglamentuoja 3-iasis VAS. Jame nurodoma, kad duomenys apie įmonės veiklą per ataskaitinį laikotarpį turi būti grupuojami į įprastinės veiklos ir ypatinguosius straipsnius. Įprastinė įmonės veikla – tai pasikartojančios ūkinės operacijos, kurios susijusios su visa vykdoma veikla. Šie veiklos duomenys dar grupuojami į tipinės ir netipinės veiklos straipsnius. „Ypatinguosius straipsnius sudaro pagautė ir netekimai. Šie straipsniai turi būti pateikiami atskirai“ (3 VAS, 2003, p. 3).

Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitoje pateikiami NK struktūros ir vertės pokyčiai per ataskaitinį laikotarpį. Šios ataskaitos sudarymą reglamentuoja 4-asis VAS. Jame nurodoma, kad NK straipsnių duomenys turi būti parodomi lyginamojo ir ataskaitinio laikotarpių pradžioje ir pabaigoje.

Bendrovės pinigų srautai, suklasifikuoti pagal įmonės veiklos rūšis, pateikiami pinigų srautų ataskaitoje. Šios finansinės ataskaitos sudarymą reglamentuoja 5-asis VAS. Jame nurodoma, kad pinigų srautai šioje ataskaitoje turi būti grupuojami pagal pagrindinę, investicinę ir finansinę veiklą.

Šis standartas taip pat nurodo, kad pinigai turi būti suprantami kaip pinigai įmonės kasoje ir bankų sąskaitose.

Finansinių ataskaitų sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios, nes jose tie patys sandoriai ir ūkinės operacijos ar įvykiai parodomi skirtingais aspektais. Tačiau reikšmingumo požiūriu negalima būtų išskirti kažkurios vienos finansinės ataskaitos iš kitų. Priimant finansinius sprendimus visos ataskaitos yra vienodai reikšmingos ir svarbios, nes tik analizuojant tą pačią informaciją skirtingais aspektais galima gauti teisingas išvadas. Įmonės uždirbtą pelną (ar nuostolį) parodo Pelno (nuostolių) ataskaita, tačiau ji neparodo realios bendrovės pinigų srautų būklės, kurią galima įvertinti tik analizuojant pinigų srautų ataskaitą. Būtent dėl šių priežasčių labai svarbu analizuoti visas finansines ataskaitas neatskiriant tik kažkurios vienos. Visų finansinių ataskaitų svarbą taip pat pagrindžia Kanapickienė ir kt. (2008), kurie teigia, kad norint priimti tinkamus valdymo sprendimus būtina kompleksiskai analizuoti finansinių ataskaitų informaciją, tokiu būdu tinkamai įvertinant bendrovės finansinę būklę bei veiklos rezultatus. Be to, finansinėse ataskaitose pateikiama informacija yra susieta laiko ir metodologiniu požiūriu. Pastarasis nurodo, kad apskaitoje turi būti taikomi tie patys informacijos rinkimo, sisteminimo bei vertinimo metodai. Informacijos susietumas laiko požiūriu nurodo, kad finansinėse ataskaitose informacija turi būti pateikta vienodos trukmės arba už tą patį laikotarpį.

Viena iš svarbiausių finansinių ataskaitų informacijos ypatybių yra galimybė ją palyginti. Tai užtikrinama kelis ataskaitinius laikotarpius taikant tą pačią apskaitos politiką. Finansinių ataskaitų informacijos vartotojai, lygindami įvairių ataskaitinių laikotarpių, ūkinės veiklos sričių ar įmonių duomenis, gali spręsti apie įmonės veiklos tendencijas ir perspektyvas. Jeigu finansinėse ataskaitose pateikiama informacija negali būti palyginama su praėjusių ataskaitinių laikotarpių duomenimis, rengiant tokias ataskaitas būtina taikyti 7-ojo VAS „Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas“ reikalavimus. Pagal šį standartą parengta finansinių ataskaitų informacija leidžia jos vartotojams įvertinti pasikeitimus ir jų įtaką finansinių ataskaitų elementams.

Be jau anksčiau minėtų privalomų finansinių ataskaitų, kiekviena įmonė ar įstaiga, rengianti metinę finansinę atskaitomybę, taip pat turi parengti ir aiškinamąjį raštą. Tai nėra tipinė ataskaita, kurią reikia tiesiog užpildyti. Tai raštas, apibendrinantis visas kitas finansines ataskaitas ir turintis savo rengimo taisykles (Bikienė, Pučkienė, 2012).

Aiškinamasis raštas – finansinė ataskaita, kurioje paaiškinamos kitose finansinėse ataskaitose nurodytos sumos, taip pat atskleidžiama jose nepateikta papildoma reikšminga informacija (6 VAS, 2012). Burkšaitienė (2012) pateikia kiek platesnį apibrėžimą: „įmonės finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas yra finansinė ataskaita, kurioje paaiškinamos įmonės balanse, pelno (nuostolių), pinigų srautų ir nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitose nurodytos sumos, taip pat pateikiama papildoma reikšminga informacija, nenurodoma kitose finansinėse ataskaitose“ (p. 158). Įmonės aiškinamajame

rašte turi pateikti tokią informaciją, kuri teisingai paaiškintų kitose finansinėse ataskaitose pateiktą informaciją ir atskleistų jose nepateiktą papildomą reikšmingą informaciją. Priklausomai nuo įmonės veiklos, pateikiama papildoma reikšminga informacija gali būti įvairi, o pati informacija aiškinamajame rašte gali būti pateikiama tekstu arba lentelėmis. 6-ajame VAS siūlomos aiškinamojo rašto lentelės nėra privalomos. Įmonės gali naudoti lenteles arba sukurti kitokias struktūras, kurios labiau atitinka jų veiklą.

Aiškinamąjį raštą įmonės rengia atsižvelgdamos į tai, kokias finansines ataskaitas turi pateikti. Įmonės, turinčios teisę sudaryti sutrumpintas finansines ataskaitas, gali rengti sutrumpintą aiškinamąjį raštą. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme nustatytus rodiklius atitinkančios įmonės turi teisę sudaryti sutrumpintas finansines ataskaitas. Šios įmonės turi teisę pasirinkti rengti aiškinamąjį raštą arba sutrumpintą aiškinamąjį raštą. Jeigu įmonė privalo rengti finansinių ataskaitų rinkinį, tai ji neturi teisės pasirinkti, kokį aiškinamąjį raštą rengti, nes privalo rengti aiškinamąjį raštą pagal visų VAS reikalavimus. Rengdamos tarpines finansines ataskaitas, įmonės turi pateikti tarpinių finansinių ataskaitų aiškinamąjį raštą. Įmonės, rengiančios sutrumpintą aiškinamąjį raštą, privalo vadovautis 1-ojo VAS „Finansinė atskaitomybė“ nuostatomis. Kaip teigia Burkšaitienė (2012), rengdamos sutrumpintą aiškinamąjį raštą ir pateikdamos reikšmingą informaciją, kuri nebuvo parodyta kitose finansinėse ataskaitose, įmonės turi atsižvelgti į savo veiklos specifiką ir pobūdį, veiklos rezultatus, finansinę būklę, pinigų srautus, atliktų ūkinių operacijų ir buvusių ūkinių įvykių svarbą.

Kiekvienas aiškinamasis raštas, nepriklausomai nuo įmonės juridinio statuso ar veiklos pobūdžio, turi savo struktūrą, kuri pateikiama antrame paveiksle.

Šaltinis: parengta pagal 6 VAS, 2012.

2 pav. Aiškinamojo rašto struktūra

6-ajame VAS nurodoma, kokie bendrieji duomenys apie įmonę yra pateikiami aiškinamojo rašto bendroje dalyje:

1. Įmonės pavadinimas, teisinė forma, kodas, buveinės adresas, įregistravimo data.
2. Veiklos laikotarpis, jeigu jis yra ribotas.
3. Jei įmonė priklauso įmonių grupei, savo patronuojančios ir vadovaujančiosios (pagrindinės) patronuojančios įmonės pavadinimas, teisinė forma, kodas ir buveinės adresas.
4. Jei įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens dalyvė, to juridinio asmens pavadinimas, kodas, buveinės adresas, teisinė forma.
5. Įmonės filialų ir atstovybių skaičius, dukterinių, asocijuotųjų ir pagal jungtinės veiklos sutartį kontroliuojamų bendrųjų įmonių pavadinimai, teisinė forma, kodai ir buveinių adresai.
6. Trumpas įmonės veiklos apibūdinimas.
7. Ataskaitinių finansinių metų ir praėjusių finansinių metų vidutinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą.

Aiškinamajame rašte taip pat reikia nurodyti, kad finansinės ataskaitos yra parengtos vadovaujantis VAS. Taip pat reikia nurodyti ir kitus teisės aktus, kuriais buvo vadovautasi tvarkant apskaitą ir sudarant finansines ataskaitas. Sudarydamos finansines ataskaitas, įmonės turi vadovautis šiais įstatymais:

1. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymu;
2. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu;
3. Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymu;
4. kitais Lietuvos Respublikos įstatymais bei teisės aktais, reglamentuojančiais įmonių finansinių ataskaitų sudarymą.

Atsižvelgdamos į savo veiklos specifiką, įmonės gali vadovautis ne visais finansines ataskaitas reglamentuojančiais teisės aktais. Dauguma įmonių vadovaujasi tik Buhalterinės apskaitos ir Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymais. Šiuos du įstatymus aiškinamajame rašte turėtų nurodyti visos Lietuvos įmonės. Įmonės, kurioms privaloma sudaryti konsoliduotąsias finansines ataskaitas, savo aiškinamajame rašte turėtų nurodyti, kad vadovaujasi ir Įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymu. Kitus teisės aktus būtina nurodyti aiškinamajame rašte tik tada, jeigu jų taikymas daro reikšmingą įtaką finansinių ataskaitų turiniui.

1.3. Įmonių socialinės atsakomybės ryšys su finansinėmis ataskaitomis

XXI amžiaus investuotojai ir vartotojai yra labiau išprusę negu prieš dešimtmetį ar du, todėl prieš vartodami tam tikros įmonės prekes ar investuodami į ją, vis labiau domisi organizacijos veiklos socialinėmis pasekmėmis. Dėl šios priežasties didesnes galimybes veslo sėkmei turi tos įmonės, kurios aktyviai komunikuoja su visuomene ir atskleidžia savo veiklos specifiką. Pagrindinė priemonė informuoti besidominčius vartotojus yra finansinės ataskaitos. Dagilienė (2009) teigia, kad analizuojant ir vertinant finansines ataskaitas reikėtų atskirti keletą svarbių veiksnių, kurie daro didelę įtaką finansinių ataskaitų vertinimui – tai informacijos prieinamumas, duomenų patikimumas ir skaičiavimų sudėtingumas. Atsižvelgiant į pastaruoju metu besikeičiančias ekonomines sąlygas, vis daugiau dėmesio reikėtų skirti įmonės atskleidžiamai informacijai. Teisiniai reikalavimai dėl įmonių atskleidžiamos informacijos tampa vis griežtesni. Parengta finansinė atskaitomybė turi atspindėti realią įmonės finansinę padėtį ir joje turi būti atskleista visa reikalinga ir reikšminga informacija pagal visus teisinius reikalavimus.

Privalomose finansinėse ataskaitose įmonės atskleidžia privalomą informaciją apie savo veiklą, turto pokyčius ir kitus svarbius veiksnius, kurie daro įtaką jų finansinei padėčiai. Privalomos informacijos atskleidimą reglamentuoja VAS, kurių reikalavimai yra nukreipti į bendrovės finansinę padėtį. SA atskleidimui svarbiausia ataskaita yra aiškinamasis raštas, tačiau net VAS reikalavimuose nėra reglamentuotas tokios informacijos atskleidimas.

Kitaip yra su savanoriškai atskleidžiama informacija. Ši informacija pirmiausiai siejama su įmonių socialine atsakomybe. Įmonė gali savanoriškai atskleisti socialinę informaciją savo metiniame pranešime arba aiškinamajame rašte, kuris yra privalomas pagal įstatymą. Nors aiškinamasis raštas yra privalomas pagal įstatymą, tačiau ne visos įmonės privalo rengti pilną jo variantą – tai priklauso nuo bendrovės dydžio charakterizuojamo pagal metines pardavimų apimtį, darbuotojų skaičių ir balansinę turto vertę. 6-ojo VAS tikslas – nustatyti informaciją, kuri turi būti pateikiama įmonės metinių finansinių ataskaitų aiškinamajame rašte, kad būtų geriau paaiškinti kitose finansinėse ataskaitose pateikti duomenys ir atskleidžiama papildoma reikšminga jose nepateikta informacija. Standartas nustato bendrus aiškinamojo rašto ir sutrumpinto aiškinamojo rašto turinio ir pastabų reikalavimus, išskyrus tuos atvejus, kai kiti verslo apskaitos standartai reikalauja ar leidžia aiškinamojo rašto informaciją pateikti kitaip. Kaip teigia Leitonienė ir Šapkauskienė (2012), įmonės neprivalo pateikti socialinės atsakomybės, darnaus vystymosi ar aplinkos apsaugos ataskaitų bei įtraukti duomenų apie socialinę atsakomybę į metines finansines ataskaitas. Tačiau nuo 2008 m. LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme ir Įmonių grupių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatyme reikalaujama, kad įmonės metiniuose pranešimuose pateiktų įmonės (ar jų grupės) finansinių ir nefinansinių veiklos rezultatų analizę, į ją įtraukdamos su aplinkosauga ir personalo klausimais

susijusią informaciją. Taip pat bendrovės, listinguojamos NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje, turi laikytis bendrovių valdymo kodekso, kuris skatina bendrovės tinkamai atskleisti informaciją rinkai. Tačiau minėti reikalavimai yra apibendrintos formos ir gali būti įvairiai interpretuojami, todėl įmonių pateikiama socialinė informacija skiriasi savo apimtimi ir kokybe. Dėl šios priežasties buvo parengtos Įmonių socialinės atsakomybės gairės (2012), kurių tikslas – „padėti listinguojamoms įmonėms taikyti socialinius ir aplinkosauginius reikalavimus versle bei padidinti socialinių ataskaitų skaidrumą ir pagerinti jų kokybę“ (p. 3). Dokumente taip pat nurodoma, kad prieš besiidamos kažkokių veiksmų SA srityje, bendrovės turėtų nusistatyti savo SA politikos kryptį ir sudaryti veiksmų planą. O teikiant informaciją suinteresuotosioms grupėms nereikia pamiršti veiksmų kontrolės ir naujų planų priėmimo bei tobulinimo.

Juščius ir Griauslytė (2014) teigia, kad įmonės gali rengti skirtingas SA ataskaitas: jos gali būti atskiros arba kaip metinės finansinės ataskaitos dalis. Bendrovės nėra teisiškai įpareigosos rinktis vieną ar kitą pateikimo būdą, todėl jų pasirinkimas priklauso tik nuo pačios įmonės finansinių išteklių, pasirinktos veiklos ir visuomenės informavimo strategijos. Svarbiausia, kad ĮSA informacija vienokiais ar kitokiais kanalais pasiektų suinteresuotąsias grupes. Galima pažymėti, kad pastaruosiu metu ypač sparčiai populiarėja SA ataskaitų pateikimo būdas, kai įmonės socialinę veiklą ir pažiūras atskleidžia ne aiškinamajame rašte, o atskiroje socialinės atsakomybės ataskaitoje ar tiesiog savo internetinėje svetainėje. Toks pateikimo būdas vis labiau plinta tarp tų įmonių, kurios informaciją apie SA pateikia jau pakankamai ilgą laiką, bei kurių pateikiamos informacijos srautas yra didesnis ir platesnis negu kitų įmonių. Dar kiek kitokį pateikimo būdą siūlo Fridson (2011) – tai integruotosios ataskaitos. Šių ataskaitų tikslas sujungti į vieną finansines ir socialines ataskaitas, kad visi suinteresuotieji asmenys, tarp jų investuotojai, akcininkai ir visuomenė, galėtų vertinti finansinius įmonių rodiklius per socialinės atsakomybės prizmę. Parengtose Įmonių socialinės atsakomybės gairėse (2012) nurodoma, kad įmonės gali pačios rinktis, kur geriausiai pateikti informaciją apie SA, tačiau metiniame pranešime turi būti pateikta nuoroda, kur tokią informaciją galima rasti. Nepaisant to, pirminė ir dažniausiai paplitusi ĮSA pateikimo vieta yra finansinių ataskaitų aiškinamajame rašte, nes metinė finansinė ataskaita pirmiausiai pasiekia visas suinteresuotąsias grupes. Pats SA pateikimo būdas finansinėse ataskaitose gali būti įvairus: tik aprašomojo pobūdžio, su lentelėmis, paveikslais ar skaitine išraiška; apimtis taip pat labai įvairi: nuo vienos pastraipos iki vieno pilno skyriaus; yra pasirenkami įvairūs skyrių pavadinimai, kuriuose iš esmės pateikiama ta pati su SA susijusi informacija: Socialinė atsakomybė, Socialinė veikla, Socialinė ir aplinkosauginė atsakomybė, Parama, Žmogiškieji ištekliai ir pan.

D. Rolland ir J. O. Bazzoni (2009) išskiria du pagrindinius ĮSA ataskaitų pateikimo būdus: spausdintą publikaciją ir elektroninę ataskaitą. Kai kurios įmonės renkasi spausdintų ir elektroninių ataskaitų kombinaciją. Pažymima, kad elektroninės technologijos tampa geresnio dialogo su

suinteresuotosiomis grupėmis pagrindu. Naudodamasi informacinėmis technologijomis įmonė sumažina geografinius, laiko ir išteklių suvaržymus. Augant galimybei suinteresuotosioms grupėms pasiekti informaciją apie įmonės ĮSA veiklą, stiprėja kompanijos komunikacija su įvairiomis suinteresuotosiomis grupėmis (Gill et al. 2008). Naudojant elektronines priemones sumažėja kaštai, nes atsisakoma ataskaitų spausdinimo ir pristatymo. Idowu (2011) teigia, kad mokslininkų atliktais skaičiavimais, 2011 m. pasauliniame žiniatinklyje buvo 20,4 mln. svetainių, iš kurių 364 tūkst. bendrovių interneto svetainėse buvo galima rasti SA informaciją. Gill (2008) teigimu, suinteresuotosios grupės apie ĮSA sužino dviem pagrindiniais būdais: naudodami interneto paieškų sistemą ir ieškodami tiesiogiai bendrovių interneto svetainėse, dėl to įmonės turi skirti didesnę dėmesį SA iniciatyvų pateikimui internete.

Nors ĮSA pateikimo vieta ir būdas atrodo pakankamai aiškūs, tačiau, kaip teigia Juščius ir Griauslytė (2014), šiuo metu vis dar neaiškūs du aspektai: kokia tiksliai informacija turi būti pateikiama SA ir kaip šios ataskaitos turi būti rengiamos. Įmonėms SA ataskaitų rengimą apsunkina ir tai, kad net patys vartotojai ne visada žino, kokią būtent informaciją apie socialinę veiklą jie norėtų gauti iš įmonės. O būtent vartotojai yra viena iš svarbiausių suinteresuotųjų grupių. Šiuo atveju pačioms įmonėms labai svarbu pateikti tikslią ir realybę atitinkančią informaciją, kadangi vartotojai, kurie atsakingai domisi ĮSA iniciatyvomis, visada lygina ataskaitose pateikiamą informaciją su realybėje vykdomais veiksmais. Tos įmonės, kurios bandys apgauti SA ataskaitų vartotojus, gali labai smarkiai nukentėti ir prarasti susidomėjimą. Dar vienas svarbus SA ataskaitų bruožas – jų suprantamumas ir naudingumas. SA ataskaitų vartotojams labai svarbu, kad pateikiama informacija būtų įdomi, svarbi ir kad ją būtų galima palyginti su kitų bendrovių SA ataskaitomis.

Dagilienė ir Gokienė (2011) pažymi, kad ĮSA ataskaitas tradiciškai sudaro dvi dalys: strateginė, kurioje apibūdinama įmonė bei jos strategija, ir analitinė, kurioje pateikiama informacija apie ĮSA iniciatyvas. Daugelis autorių sutaria, kad ĮSA ataskaitose pateikiama informacija turi apimti tris sritis: aplinkosaugą, socialinę veiklą ir ekonomiką.

Iki šiol vyksta įvairios mokslinės diskusijos, kokią vis dėlto informaciją apie savo veiklą turėtų pateikti socialiai atsakingos įmonės. Pradedant plačiau nagrinėti šį klausimą, reikėtų aptarti sritis, kurios priskiriamos įmonės socialinės atsakomybės veiklai. Skirtingi autoriai, tokie kaip Lanis ir Waller (2009), Holder-Webb ir kt. (2009), Murthy (2008), Han ir Zhang (2008) nurodo skirtingą apimamų socialinės atsakomybės sričių sąrašą. Vis dėlto apibendrinant mokslininkų požiūrį, prie svarbiausių ĮSA vertinimo sričių galima priskirti sritis, susijusias su aplinkosauga, žmogiškaisiais ištekliais, visuomene bei produkto kūrimu ir tobulinimu.

Įmonių socialinė atsakomybė labai dažnai yra siejama tik su įmonės aplinkosaugos politika ir tokios informacijos atskleidimu. Klaidingai manoma, kad labai dažnai tai būna vienintelė arba svarbiausia SA veiklos sritis. Tačiau, kaip teigia Dagilienė ir Bruneckienė (2010), tai yra labai siauras

ir neteisingas požiūris. Aplinkos apsauga, be abejo, yra labai svarbi, tačiau ĮSA aplinkos atžvilgiu gali pasireikšti ne tik per aplinkosaugą kaip ekologiją, tačiau ir per kitokius – socialinius – ekonominius aspektus. Mokslininkai Deegan ir Gordon dar 1996 m. ištyrė Australijos įmonių SA aplinkos apsaugos aspektais atskleidimo apimtis finansinėse ataskaitose. Jie nustatė, kad aplinkos apsaugos klausimais suinteresuotųjų grupių didėjimas daro teigiamą įtaką įmonėms tokios informacijos atskleidime, t. y. didėjant suinteresuotosioms grupėms kartu didėja SA aplinkosaugos aspektais atskleidimo apimtys. Šie mokslininkai taip pat nustatė faktą, kad teršiančios aplinką bendrovės ĮSA ataskaitose atskleidžia daugiau informacijos apie aplinkosaugą, negu tos, kurios aplinkos neteršia. Kuo daugiau SA informacijos įmonės atskleidžia, tuo geresnį įvaizdį visuomenėje jos susidaro.

Plačiau žmogiškuosius išteklius ĮSA lygmeniu tyrė tokie mokslininkai kaip Zhang ir Han (2008), Murthy (2008), Lanis ir Waller (2009), Juščius ir Snieška (2008). Pastarieji autoriai pažymi, kad įmonės investicijas į žmogiškuosius išteklius turėtų priimti ne tik kaip darbuotojų apmokymus ar kvalifikacijos kėlimą, tačiau taip pat sugebėti įtraukti darbuotojus į sprendimų priėmimą bei bendros darbo sistemos kūrimą. Mokslininkai Holder-Webb ir kt. (2009) atskyrė bendrovės investicijas į žmogiškuosius išteklius ir bendrovės veiklą užtikrinant žmogaus teises. Galima pastebėti, kad kartais normalių darbo sąlygų užtikrinimas ir teisės aktų laikymasis traktuojamas kaip didelis pasiekimas SA srityje, nors iš tikrųjų tai reikėtų vertinti kaip normą, užtikrinančią normalią įmonės veiklą.

Kaip teigia Dagilienė ir Bruneckienė (2010), „teorinis visuomeninės veiklos išskyrimo pagrindas yra suinteresuotųjų teorija, nagrinėjanti įmonės ryšius su suinteresuotaisiais informacijos vartotojais šiais aspektais: akcentuoja įmonės atsakomybę bei analizuoja pagrindinių suinteresuotųjų nustatymą ir įmonės pastangas šių suinteresuotųjų atžvilgiu“ (p. 452). Yra vertinamos tokios įmonių veiklos sritys, kurios susijusios su labdara, parama, socialinių problemų sprendimu ar naudos suteikimu bendruomenei.

Juščius ir Griauslytė (2014) pažymi, kad socialinių iniciatyvų viešinimas metinėse ataskaitose yra vertinamas kaip įmonės konkurencinio pranašumo rinkoje rodiklis. Stipri konkurencija suteikia vartotojams didesnę galią ir pasirinkimą, o tai suteikia įmonei didesnę rinkos dalį. Skirtingi autoriai savo darbuose pažymi įvairias SA informacijos atskleidimo naudingumo kryptis: Juščius ir Snieška (2008) teigia, kad SA atskleidimas naudingas naujų produktų kūrime ir jau esamų tobulinime bei vartotojų pasirinkimo galimybėms; Grundey (2009) pažymi SA atskleidimo ryšį su vartotojais, kurie renkasi ekologiškus produktus; Murthy bei Zhang ir Han (2008) išskiria SA informacijos atskleidimo naudą produkto kokybei, saugumui bei naudojimo poveikio aplinkai, taip pat ryšių stiprinimui su vartotojais ir suinteresuotomis grupėmis.

Antroje lentelėje yra pateiktos įmonių socialinės atsakomybės vertinimo sritys ir atskleidžiama bei rekomenduojama atskleisti informacija pagal Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymą.

2 lentelė. Savanoriškai atskleidžiamos informacijos ryšys su ĮSA

Teisiniai reikalavimai, susiję su papildomos informacijos atskleidimu	ĮSA vertinimo sritys
<ul style="list-style-type: none"> • Objektivi įmonės būklė, veiklos vykdymo ir plėtros apžvalga. • Finansinių ir nefinansinių veiklos rezultatų analizė, su aplinkosaugos ir personalo klausimais susijusi informacija. • Papildomi paaiškinimai apie metinėse finansinėse ataskaitose pateiktus duomenis. • Duomenys apie įstatinį kapitalą ir visus jo pokyčius. • Informacija apie įmonės filialus ir atstovybes. • Svarbūs įvykiai, įvykę po finansinių metų pabaigos. • Įmonės veiklos planai ir prognozės. • Informacija apie įmonės tyrimų ir plėtros veiklą. 	<p>Aplinkosauga: taršos kontrolės būdai, aplinkosauginės programos, gamtosauginės informacijos atskleidimas fin. ataskaitose, aplinkosauginiai rodikliai, papildomos ataskaitos</p> <p>Žmogiškieji ištekliai: kvalifikacijos kėlimo sistema, darbuotojų motyvacijos sistema, vertybių sistema</p> <p>Visuomeninė veikla: parama ir (ar) labdaros suteikimas, dalyvavimas socialiniuose rėmimo projektuose, sveikatos pagalbos iniciatyvose</p> <p>Produktai ir paslaugos: produkto saugumas ir kokybė, naudojimo poveikis aplinkai, sertifikatai, įdiegtos kokybės sistemos, ekologiški produktai</p>

Šaltinis: L. Dagilienė, J. Bruneckienė, 2010, p. 453

Analizuojant ĮSA vertinimo sritims keliamus teisinius reikalavimus galima daryti išvadas, kad įmonės metiniuose pranešimuose turėtų atskleisti SA informaciją susijusią su: aplinkosauga, žmogiškaisiais ištekliais, visuomenine veikla bei produktais ir paslaugomis (žr. 2 lent.). Įtvirtintos nuostatos yra tik apibendrinančios, todėl atskleidžiamos informacijos apimtis ir turinys priklauso tik nuo pačios įmonės. Dėl šios priežasties ĮSA gali būti susijusi tik su savanorišku informacijos atskleidimu.

Reikėtų pažymėti, kad įmonėms pradėjus teikti informaciją apie SA finansinėse ataskaitose negalima trauktis atgal ir pradėti dvejoti, kas skaitys ir kam bus ši informacija naudinga. Tokiu atveju sumažinus informacijos srautą apie ĮSA įmonės reputacija gali smukti. Tuo tarpu socialinės atsakomybės atskleidimas turi įtakos ne tik įmonių reputacijai, tačiau ir jų finansiniams rodikliams, t. y. kuo įmonės daugiau investuoja į socialinę veiklą, tuo geresnių finansinių rezultatų jos gali tikėtis (Carroll, Shabana, 2010). Be šių priklausomybių buvo pastebėta (Jothi, 2010) ir sąsaja tarp įmonių socialinės atsakomybės ir ekonominės šalies ar įmonės padėties: kuo geresnė ir stabilesnė šalies ar atskiros įmonės finansinė padėtis, tuo daugiau yra skiriama lėšų socialinei atsakomybei ir finansinėse ataskaitose apie tai kalbama plačiau. Ir priešingai: kuo sunkesnė įmonės ar šalies ekonominė padėtis, tuo mažiau kalbama apie socialinę atsakomybę, į kurią yra investuojama mažiau.

Socialinė atsakomybė tiesiogiai nėra priskiriama prie finansinių įmonės rodiklių ir ataskaitų, tačiau dažniausiai įmonės viduje ji taip pat matuojama ir vertinama skaitine išraiška, pagal kurią įmonės tarpusavyje gali lygintis ir konkuruoti. Tačiau finansinėse ataskaitose įmonių pateikiama informacija apie SA dažniausiai yra labiau aprašomojo pobūdžio, nes taip bendrovės tikisi sulaukti didesnio vartotojų susidomėjimo negu tada, kai informacija pateikiama tik skaičiais. Juk ĮSA ataskaitų vartotojams būtų pakankamai sunku vertinti įmonės pasiekimus SA srityje, jeigu šios iniciatyvos būtų

įvardintos tik skaitine išraiška, tokiu atveju būtų sunku suprasti ar įmonių SA skiriamos lėšos yra pakankamos, ar tai nėra per maža arba per didelė investicija, lyginant, tarkim, su metinių pardavimų apimtimi. Cho et al. (2012) pažymi, kad ilgiems ir pastoviems santykiams tarp įmonės ir jos vartotojų formavimui didesnę įtaką turi kaip tik šis ne finansinis, socialinis įvaizdis, kuris nebūtinai turi būti matuojamas pinigine išraiška.

Apibendrinant galima teigti, kad įmonių socialinė atsakomybė šiais laikais tampa vis aktualesnė ir plačiau nagrinėjama. Ir nors egzistuoja ne vienas ĮSA apibrėžimas, tačiau kol kas vieningos nuomonės, kas tiksliai yra ĮSA ir kokius procesus bei aspektus ji apima, nėra. Išnagrinėjus mokslinę literatūrą, galima rasti tam tikrus panašumus ir sąlyčio taškus tarp įvairių ĮSA apibrėžimų, kai būtent savanoriška įmonių veikla apima įvairius bendrovių ryšius su suinteresuotomis grupėmis bei veiksmus, įtraukdama į juos aplinkosaugą ir socialines problemas, visą tai pateikiant per ekonominę prizmę. ĮSA reikalauja ilgalaikių investicijų, kurios atneša pelną ir naudą ilguoju laikotarpiu. SA nėra būtina skelbti viešai, todėl privalomose finansinėse ataskaitose dažniausiai nėra atskleidžiama jokia informacija apie socialinę atsakomybę, nes tai – savanoriškai atskleidžiama informacija. Socialiai atsakingos įmonės SA iniciatyvas dažniausiai skelbia savo metiniame pranešime, o jeigu šios informacijos yra pakankamai daug, tai įmonės gali rengti atskiras SA ataskaitas. Deja, kol kas nėra aiškiai nustatyta ką tiksliai apie savo veiklą turėtų atskleisti socialiai atsakingos įmonės. Skirtingi mokslininkai ĮSA priskiria skirtingas sritis, tačiau išnagrinėjus mokslinę literatūrą, šioms sritims galima būtų priskirti aplinkosaugą, žmogiškuosius išteklius, visuomenę, produkto kūrimą ir tobulinimą bei ekonomiką. SA iniciatyvos kol kas dažniausiai dar nėra pateikiamos finansine išraiška – tai daugiau aprašomojo pobūdžio informacija, tačiau ši informacija turi būti tiksli, suprantama, naudinga bei atitinkanti realybę. SA atskleidimas metiniame pranešime gali turėti teigiamos įtakos įmonės įvaizdžiui, konkurencingumui ir finansiniams rodikliams bei sustiprinti bendrovės ryšius ne tik su vartotojais, bet ir su visomis suinteresuotomis grupėmis.

2. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATSKLEIDIMO FINANSINĖSE ATASKAITOSE TYRIMO METODOLOGIJA

Išnagrinėjus mokslinę literatūrą galima buvo padaryti kelias išvadas, kurios padėjo suprasti ĮSA koncepciją ir pateikimą, o tai padėjo suvokti atliekamo tyrimo svarbą ir metodologiją. Tiriant įmonių pateikiamą informaciją apie SA, buvo nagrinėjamos tos įmonės, kurios finansines ataskaitas skelbia viešai, tiksliau – nagrinėjamos visos įmonės, listinguojamos NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje Baltijos Oficialiajame prekybos sąrašė. Įmonės buvo pasirinktos remiantis svarbos kriterijumi, t. y. darant prielaidą, kad vis dėlto viešai listinguojamoms įmonėms SA pateikimas yra ypač svarbus ir naudingas. NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje Baltijos Oficialiajame prekybos sąrašė šiuo metu prekiaujama trisdešimt keturių įmonių akcijomis, iš jų šešiolika Lietuvos, penkios Latvijos ir trylika Estijos įmonių. Kadangi vienas iš atrankos kriterijų buvo SA pateikimas būtent finansinėse ataskaitose, todėl ne visos listinguojamos įmonės buvo tiriamos – dalis jų informaciją apie SA pateikia atskirose ataskaitose, kurias galima rasti tik įmonių internetinėse svetainėse. Toks pateikimo būdas nėra tinkamas, nes šią informaciją rasti nėra lengva (jos pateikimo vietos būna skirtingos), o domintis akcijų prekyba ir nagrinėjant įmonių finansines ataskaitas SA informacija yra iš viso neprieinama, nors gali būti, kad vis dėlto kai kurios įmonės save laiko socialiai atsakingomis. Remiantis šiais atrankos kriterijais iš trisdešimt keturių listinguojamų įmonių buvo atrinktos dvidešimt (tai sudaro apytiksliai 59 proc. visų įmonių), kurios informaciją apie SA vienokiu ar kitokiu būdu pateikia savo finansinėse ataskaitose – aiškinamajame rašte arba konsoliduotame metiniame pranešime. Trečioje lentelėje pateikti atrankos rezultatai papildomai suskirstant įmones pagal šalis ir nurodant kiek metų tirtos įmonės jau pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose.

3 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę finansinėse ataskaitose

Šalis, įmonė	Pateikiama SA informacija, m.	SA informacija nepateikiama
LIETUVA		
Apranga		nepateikia
City Service		nepateikia
Grigiškės		nepateikia
Invalda	3	
Lesto	6	

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Šalis, įmonė	Pateikiama SA informacija, m.	SA informacija nepateikiama
Lietuvos dujos	6	
Lietuvos energijos gamyba	1	
Linas Agro Group	4	
Panevėžio statybos trestas		nepateikia
Pieno žvaigždės		nepateikia
Rokiškio sūris	3	
Šiaulių bankas	5	
TEO LT	5	
Utenos trikotažas	3	
Vilkyškių pieninė		nepateikia
Vilniaus baldai		nepateikia
VISO ĮMONIŲ:	9	7
LATVIJA		
Grindeks		nepateikia
Latvijas kuģniecība		nepateikia
Olainfarm	4	
SAF Tehnika		nepateikia
Ventspils nafta		nepateikia
VISO ĮMONIŲ:	1	4
ESTIJA		
Arco Vara	4	
Baltika	5	
Ekspress Grupp		nepateikia
Harju Elekter	8	
Merko Ehitus	2	
Nordecon	7	
Olympic Entertainment Group	6	
Premia Foods	4	
Silvano Fashion Group	4	
Skano Group		nepateikia
Tallink Grupp	6	
Tallinna Kaubamaja	5	
Tallinna Vesi		nepateikia
VISO ĮMONIŲ:	10	3
IŠ VISO ĮMONIŲ:	20	14

Šaltinis: parengta autorės.

Atlikus listinguojamų NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje įmonių atranką (žr. 3 lent.), galima matyti, kad:

- iš šešiolikos Lietuvos įmonių informaciją apie SA pateikia devynios įmonės – tai sudaro apytiksliai 56 proc.;

- iš penkių Latvijos įmonių informaciją apie SA pateikia viena įmonė – tai sudaro 20 proc.;
- iš trylikos Estijos įmonių informaciją apie SA pateikia dešimt įmonių – tai sudaro apytiksliai 77 proc.

Periodas, už kurį įmonės pateikia informaciją apie SA svyruoja nuo vienerių iki aštuonerių metų. Norint susisteminti SA pateikimo laikotarpius ir pagrįsti įmonių suskirstymą į dvi grupes yra sudaryta ketvirta lentelė, kurioje nurodyti informacijos pateikimo dažniai.

4 lentelė. Socialinės atsakomybės pateikimo dažniai

SA pateikimas, m.	1	2	3	4	5	6	7	8
Dažnis	1	1	3	5	4	4	1	1
Sukauptas dažnis	1	2	5	10	14	18	18	20

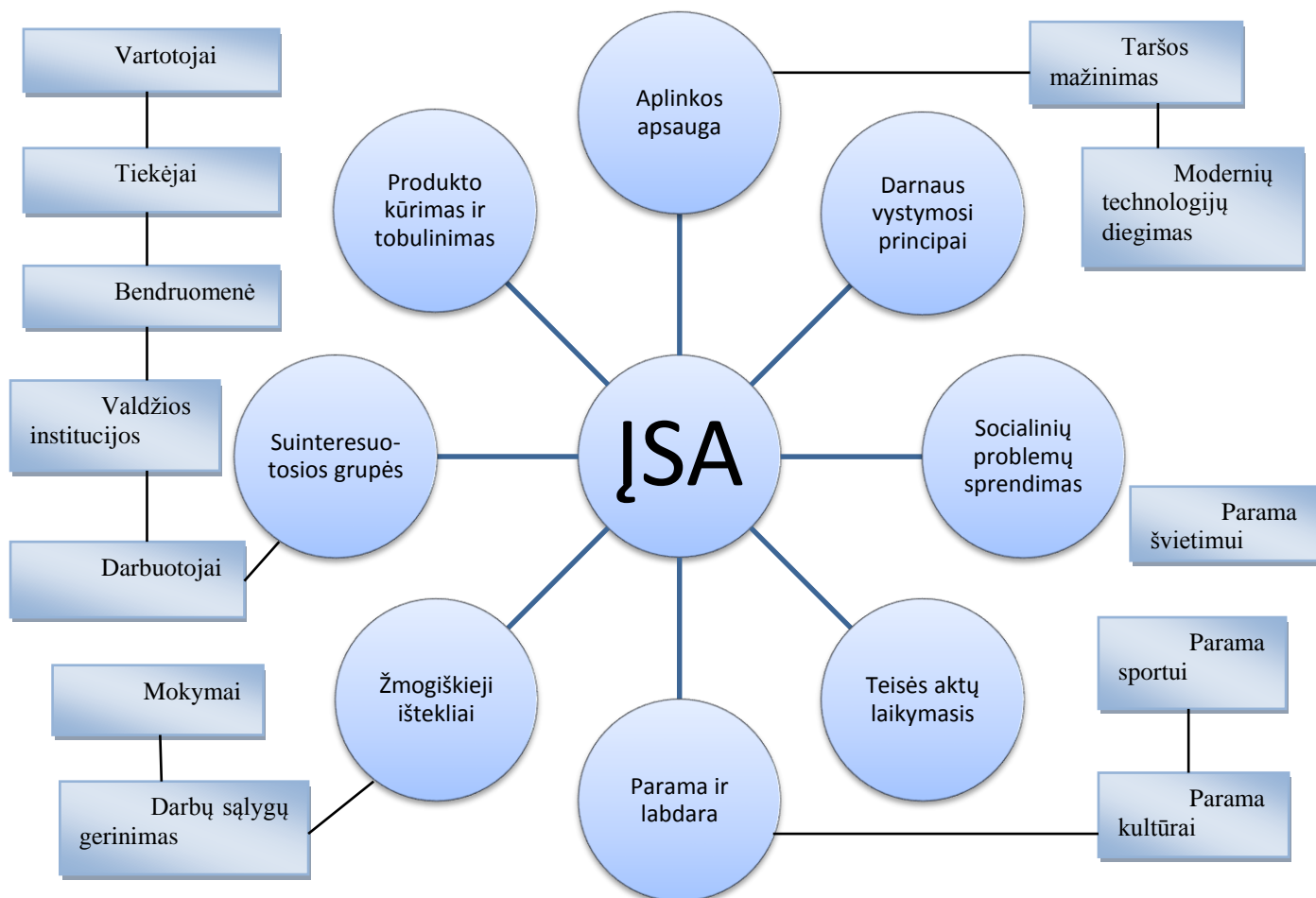
Šaltinis: parengta autorės.

Kaip galima matyti iš pateiktų duomenų (žr. 4 lent.), SA pateikimo laikotarpio moda, t. y. dažniausiai pasikartojanti reikšmė imtyje, yra ketveri metai. Moda parodo, kad dažniausiai nagrinėjamos įmonės informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia ketverius metus. Remiantis lentelės duomenimis ir tam, kad tiksliau išnagrinėti įmonių pateikiamos informacijos panašumus ir skirtumus, dvidešimt atrinktų įmonių yra suskirstomos į dvi stambias grupes pagal periodą, už kurį jos pateikia informaciją apie SA. Pirmoje grupėje yra įmonės, kurios SA informaciją savo finansinėse ataskaitose pateikia nuo vienerių iki ketverių metų imtinai, antroje grupėje – įmonės, kurios SA informaciją finansinėse ataskaitose pateikia nuo penkerių iki aštuonerių metų imtinai. Abejas grupes sudaro po dešimt įmonių. Pirmoje grupėje yra nagrinėjamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonės, antroje – tik Lietuvos ir Estijos, kadangi tik viena Latvijos įmonė pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose. Tyrimo duomenys iš pradžių nagrinėjami atskirai grupėse siekiant detaliau išsiaiškinti pateikiamas SA iniciatyvas, jų dažnumą, prioritetus, taip pat palyginti pačias įmones grupėse remiantis valstybe, kurioje įmonė įsikūrusi. Vėliau lyginami tyrimo duomenys tarp abiejų grupių, siekiant išsiaiškinti jų panašumus ir skirtumus.

Tyrimas padės nustatyti, ar ĮSA atskleidimas tiesiogiai priklauso nuo pateikiamos informacijos periodiškumo, taip pat kokią ir su kuo susijusią informaciją pateikia abiejų grupių įmonės. Bus nagrinėjamos tik tos SA iniciatyvos, kurios pateikiamos finansinėse ataskaitose. Pati SA pateikimo vieta gali šiek tiek skirtis: vienos įmonės SA skiria atskirą skyrių, kitos – SA iniciatyvas išskiria tik kaip poskyrį ar kaip didesnę pastraipą. Nagrinėjami visi susiję konsoliduoto metinio pranešimo skyriai, kuriuose įmonės pateikia SA iniciatyvas ir atskleidžia savo požiūrį ir prioritetus SA veikloje. Įmonės SA atskleidžia tokiuose finansinių ataskaitų skyriuose ir poskyriuose: Socialinė atsakomybė, Socialinė

ir aplinkosauginė atsakomybė, Socialinė veikla, Parama ir socialinė atsakomybė, Aplinkosauga, Atsakingo verslo veiksmai bendrovėje ir kt. Kadangi reta įmonė SA iniciatyvas pateikia finansine išraiška, todėl tyrimas atskleis kitus SA iniciatyvų požymius ir kitokį negu finansinį reikšmingumą.

Pagal išnagrinėtą mokslinę literatūrą yra sukurtas konceptualus modelis, kuris pavaizduotas trečiame paveiksle. Šis modelis padės geriau suvokti ĮSA ir į ją dažniausiai įtraukiamas iniciatyvas.

Šaltinis: parengta autorės.

3 pav. ĮSA konceptualus modelis

Konceptualus modelis (žr. 3 pav.) sukurtas iš dažniausiai mokslinėje literatūroje minimų SA iniciatyvų. Įvairūs autoriai išskiria skirtingas ĮSA atskleidžiamas sritis, kurios suskirstytos į stambias ir smulkesnes iniciatyvas. Remiantis konceptuali modeliu atlikta tyrimo duomenų analizė, kuri padės suvokti kaip vis dėlto įmonės suvokia SA ir kokias sritis įtraukia į savo SA ataskaitas.

Remiantis išnagrinėta teorine ir moksline literatūra bei tyrimo atrankos metu gauta informacija galima iškelti dvi pagrindines tyrimo hipotezes:

H₁: *Įmonės, kurios informaciją apie SA atskleidžia ilgesnį laiko tarpą, t. y. ilgiau kaip ketverius metus, į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų.*

H₂: *Visos įmonės, kurios pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, į ją įtraukia aplinkosaugą.*

Kadangi SA pateikimo būdai yra pakankamai skirtingi, o pateikiamos informacijos srautas nevienodas ir labai retais atvejais išreikštas skaitine išraiška, todėl tyrime buvo naudojamas kokybinis turinio analizės ir aprašomasis metodai. Kokybinė turinio analizė padėjo identifikuoti pagrindines temines kategorijas, kurių pagrindu trečiame skyriuje yra pateikiamas sisteminis tiriamo reiškinio vertinimas. Taip pat apibendrinant tyrimo išvadas buvo naudojama lyginamoji duomenų analizė ir grafinis duomenų interpretavimas. Kiti metodai, tokie kaip anketinė apklausa, stebėjimas ar interviu buvo atmesti kaip netinkami šiam tyrimui pagal pateikiamą pirminę informaciją ir jos šaltinius.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimui buvo atrinkta dvidešimt įmonių listinguojamų NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje Baltijos Oficialiajame prekybos sąrašė, kurios informaciją apie SA pateikia savo finansinėse ataskaitose. SA iniciatyvų pateikimas finansinėse ataskaitose svyruoja nuo vienerių iki aštuonerių metų, o pateikiama informacija užima nuo vienos pastraipos iki kelių puslapių. Atrinktos bendrovės suskirstytos į dvi grupes pagal SA iniciatyvų pateikimo trukmę. Abejas grupes sudaro po dešimt įmonių. Pirmoje grupėje nagrinėjamos bendrovės, kurios SA iniciatyvas finansinėse ataskaitose pateikia 1-4 m. laikotarpiu, antroje grupėje – 5-8 m. laikotarpiu. Toks suskirstymas padės nustatyti atrinktų įmonių SA iniciatyvų panašumus ir skirtumus bei jų priklausomybę nuo pateikimo periodiškumo. Yra iškeltos dvi pagrindinės tyrimo hipotezės, kurias patvirtinti arba paneigti padės atliktas tyrimas. Jame naudojamas kokybinis turinio analizės metodas, aprašomoji ir lyginamoji duomenų analizė bei grafinis duomenų interpretavimas.

3. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATSKLEIDIMO FINANSINĖSE ATASKAITOSE TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Socialinės atsakomybės atskleidimas 1-4 m. laikotarpiu

Kadangi visų nagrinėjamų įmonių pateikiamos informacijos srautas apie SA yra labai platus, todėl tam, kad būtų lengviau atskleisti šios informacijos panašumus ir skirtumus, visos dvidešimt įmonių suskirstytos į dvi grupes po dešimt. Įmonės suskirstytos pagal trečioje lentelėje pateiktus duomenis. Pirmoje grupėje yra nagrinėjamas SA pateikimas ir atskleidimas finansinėse ataskaitose tų įmonių, kurios šią informaciją pateikia nuo vienerių iki ketverių metų (imtinai). Į šią grupę pateko penkios Lietuvos, viena Latvijos ir keturios Estijos bendrovės listinguojamos NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržos Oficialiajame prekybos sąrašė. Galima pažymėti, kad šioje grupėje pusę, t. y. 50 proc., sudaro Lietuvos, ir 50 proc. užsienio (Latvijos ir Estijos) įmonės.

AB „Arco Vara“ (Estija)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikė 2009-2012 m. 2013 m. SA iniciatyvos nepateikiamos. Informacija yra lenvai randama ir prieinama, tačiau jos yra nedaug, kiekvienais metais ji užima apytiksliai po pusę puslapio.

2009 m. įmonei buvo pakankamai sudėtingi finansiniu požiūriu, tačiau ir tada buvo skiriamos lėšos labdarai, kultūrai, švietimui ir sporto renginiams. Įmonė stengėsi mažinti nedarbą ir skatinti jaunimo užimtumą. Buvo remiamas Rusijos teatras, Estijos menų akademija, futbolo komados.

Palyginus su ankstesniu laikotarpiu, 2010 m. bendrovė daugiau lėšų skyrė švietimo, kultūros, sporto ir labdaringai veiklai. Buvo remiamas Rusijos teatras, renginys Saremos operos dienos, taip pat Menų akademija. Buvo remiamos krepšinio ir futbolo komandos. Bendrovė rėmė SOS vaikų kaimus, rengė senelių dienos minėjimą, labdaros renginį Svogūnų mugė. AB „Arco Vara“ darbuotojai yra neatlygintini kraujo donorai, o jų iniciatyvos skatina ir kitas bendroves bei organizacijas sekti jų pavyzdžiu. Įmonė buvo įtraukta į daugelį darbo rinkos tarybos organizuojamų socialinių projektų, o bendradarbiaujant su darbo rinkos institucijomis, Arco Vara pasiūlė mokymo, darbo ir praktikos galimybes daugeliui bedarbių visoje Estijoje, kas turėjo tiesioginės įtakos nedarbo mažinimui.

2011 m. Arco Vara rėmė švietimo sistemą, kultūros ir sporto renginius. Įmonė bendradarbiavo su Menų akademija ir kiekvieną semestrą skyrė stipendiją vienam gambiausiam architektūros fakulteto studentui. Ypač aktyviai buvo remiamas sportas: slidininkai, futbolininkai ir dviratininkai bei įvairūs sporto renginiai. Įmonė savo darbuotojams buvo surengusi slidinėjimo varžybas. Bendrovė aktyviai

palaiko įvairias švaros akcijas, kuriose dalyvauja daug įmonės darbuotojų. 2011 m. buvo švarinami ir gražinami paplūdimiai ir miško parkai. Bendrovei svarbi labdara ir parama, todėl kiekvienais metais į paramos projektus stengiasi įtraukti kuo daugiau savo darbuotojų, taip siekdama pagerinti socialinį gyvenimą Estijoje.

2012 m. įmonė toliau rėmė vietas ir jaunimo sportą. Bendradarbiaujant su Estijos slidinėjimo asociacija, buvo remiami jaunieji slidininkai. Įmonė taip pat yra pagrindiniu rėmėju dviratininkų klubo „Pro Jalgratturite Klubi“, kuris organizuoja mėgėjiškus sporto renginius dviratininkams. Dviračių sportas yra viena populiariausių sporto šakų tarp pačių bendrovės darbuotojų. AB „Arco Vara“ pagrindinės SA iniciatyvos susijusios su labdaros bei sporto renginiais, o taip pat užtikrinant gerą darbo aplinką savo darbuotojams.

Nors kiekvienais metais įmonė pateikia nelabai daug informacijos apie SA, tačiau visos iniciatyvos aprašytos pakankamai smulkiai. 2009-2012 m. įmonė pateikė nemažai tų pačių socialinių iniciatyvų, kas parodo tam tikrą AB „Arco Vara“ kryptingumą visu pirma susijusį su sportu ir švietimu. Kiek mažiau dėmesio skiriama santykiams su darbuotojais, nėra minima aplinkos apsauga. Galima teigti, kad bendrovės prioritetai SA srityje skiriami sportui. Tačiau kiekvienais metais įmonė taip pat nuveikia kažką naujo SA srityje ir šią informaciją pateikia finansinėse ataskaitose, tiksliau – konsoliduotame metiniame pranešime.

AB „Invalda“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2011-2013 m. Kiekvienių metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems AB „Invalda“ veikla informacija apie SA yra lengvai randama ir prieinama. Galima teigti, kad informacijos srautas yra vidutinis, nes užima apytiksliai vieną puslapį kiekvienių metų konsoliduotame metiniame pranešime.

Plėtodama verslą ir verslo santykius AB „Invalda“ vadovaujasi socialinės atsakomybės ir etikos principais, kurie išdėstyti bendrovės patvirtintuose Socialinės atsakomybės ir Etikos kodeksuose. Socialinei visuomenės ir verslo santykių raidai stebėti bei siekiant įgyvendinti socialinės iniciatyvos skatinimo programas dar 2007 m. įmonė įkūrė viešąją įstaigą „Iniciatyvos fondas“. Iniciatyvos fondo veikla apima įvairių socialinių žinijos srities programų įgyvendinimą. Fondo veiklos prioritetai kiekvienais metais gali skirtis, tačiau pagrindinis principas rengti stambius ir integruotus projektus, kurie skatintų žmones imtis savarankiškos iniciatyvos ir aktyviai prisidėti prie atsakingos ir darnios visuomenės kūrimo. Iniciatyvos fondas privataus kapitalo lėšomis įgyvendina socialines iniciatyvas, skatinančias pozityvius pokyčius visuomenėje. Šios įstaigos dėka buvo įgyvendinti tokie projektai kaip „Augsiu aktyvus 2011“ ir „Judėti sveika 2012“. Programa „Augsiu aktyvus 2011“ siekiama didesnę dėmesį skirti jaunimo fiziniam aktyvumui, skatinti sveiką ir judrų gyvenimo būdą. Šios iniciatyvos

metu buvo surengta kolektyvinė mankšta daugiau negu septyniuose šimtuose Lietuvos ikimokyklinio ir bendrojo lavinimo mokyklose. Programoje „Judėti sveika 2012“ dalyvavo pagrindinių ir vidurinių mokyklų bei gimnazijų moksleiviai. Dalyviai per dvi savaites nužingsniavo beveik 39 tūkst. kilometrų. Šia programa buvo siekiama atkreipti dėmesį į jaunimo fizinį aktyvumą.

Grupės bendrovė AB „Vilniaus baldai“ dalyvaudama JT Pasauliniame susitarime už atsakingą verslą parėmė dešimt principų dėl žmogaus teisių, darbuotojų teisių, aplinkos apsaugos ir kovos su korupcija. 2011-2012 m. AB „Invalida“ grupės darbuotojai dalyvavo akcijoje Darom! išvalydami nuo šiukšlių sklypą Burbiškėse, Užupio Kūdrų parką Vilniuje, Viešosios bibliotekos teritoriją Kaune ir Vilnelės pakrantės ruožą Naujoje Vilnioje.

AB „Invalida“ grupė dalyvauja įvairiuose socialiniuose projektuose bei bendradarbiauja su švietimo įstaigomis Lietuvoje ir užsienyje; yra aktyvi narė kuriant nacionalinę kibernetinę saugumo strategiją Lietuvoje; bendradarbiauja su Vilniaus universitetu skatindama ir gerindama naujų informacinių komunikacinių technologijų diegimą švietimo sistemoje. Įmonė pritaria ir gina žmogaus bei darbuotojų teises, užtikrina darbuotojų socialinę gerovę, skatina aplinkos apsaugą bei remia kultūrinius renginius.

Kiekvienais metais įmonė pateikia nemažai tų pačių socialinių iniciatyvų, kas parodo tam tikrą AB „Invalida“ kryptingumą, susijusį su aplinkos apsauga ir darbuotojų socialinės gerovės gerinimu. Tačiau kiekvienais metais įmonė taip pat nuveikia kažką naujo SA srityje ir šią informaciją pateikia finansinėse ataskaitose, tiksliau – konsoliduotame metiniame pranešime. SA iniciatyvos aprašytos gana smulkiai, kas padeda besidomintiems susidaryti teigiamą įspūdį apie įmonę.

AB „Lietuvos energijos gamyba“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikė tik 2013 m. Informacija apie SA yra lenvai randama ir prieinama, tačiau nors jos kiekis per vienerius pateikimo metus yra pakankamai didelis, gaila, kad įmonė šios informacijos metiniuose pranešimuose neteikė anksčiau.

2013 m. AB „Lietuvos energijos gamyba“ iniciatyva Elektrėnų savivaldybės viešojoje bibliotekoje buvo surengti keturi nemokami renginiai vietos bendruomenei. Bendrovė atnaujino sporto ir laisvalaikio aikšteles Elektrėnų miesto viešosiose erdvėse. Įmonės darbuotojai dviejuose paplūdimiuose šalia Elektrėnų marių esančiose poilsio aikštelėse įrengė skersinius. Taip pat daugiabučių kvartale atnaujino lauko krepšinio aikštelę; dalyvavo aplinkos tvarkymo akcijoje. Įmonės darbuotojai dalyvavo neatlygintinoje kraujo donorystės akcijoje. AB „Lietuvos energijos gamyba“ aktyviai remia ir dalyvauja profesinės savanorystės projekte „Kam to reikia?!“. Šio projekto tikslas – rengiant ekskursijas ir konkursus padėti šių dienų moksleiviui įgyti tinkamą ir norimą profesiją. Įmonė skiria paramą vaikų globos namams, socialiai remtinoms šeimoms ir savo darbuotojams, kurie augina

mažamečius vaikus bei dovanoja jiems moksleivio rinkinius. Bendrovė taip pat organizuoja bei remia ekskursijas ir paskaitas apie energetiką.

AB „Lietuvos energijos gamyba“ didžiausią dėmesį skiria aplinkos apsaugai ir prevencinėms priemonėms saugiai aplinkai užtikrinti. Įmonė rūpinasi saugia įrengimų eksploatacija, saugiu pavojingų medžiagų naudojimu ir pavojingų teršalų tvarkymu.

AB „Lietuvos energijos gamyba“ SA iniciatyvos apibūdintos gana smulkiai, išvardinti ir aprašyti visi rengti ir remiami projektai bei renginiai. Bendrovė skiria dėmesį tiek savo darbuotojams, tiek visuomenei, tiek ir aplinkosaugai.

AB „Linas Agro Group“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2009-2012 m. Kiekvienių metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra lengvai randama ir prieinama. Galima teigti, kad informacijos srautas yra nemažas, nes užima vidutiniškai nuo vieno iki trijų puslapių kiekvienių metų konsoliduotame metiniame pranešime. AB „Linas Agro Group“ įmonių grupė išskiria tris svarbias SA sritis – tai santykiai su darbuotojais; atsakomybė visuomenei, labdara ir parama; aplinkosauginė atsakomybė.

Bendrovės darbuotojai turi visas socialines garantijas, jie yra remiami gimus vaikui ar mirus kuriam nors šeimos nariui, gauna išmokas jubiliejinio gimtadienio proga. Suejus 10 m. nepertraukiamo stažo bendrovėje, darbuotojams įteikiami atminimo ženkliukai su įmonės simbolika. O atidirbus įmonėje 20 m., darbuotojams dovanojama 1000 vnt. bendrovės akcijų. Darbuotojams sudaromos sąlygos mokytis, kelti kvalifikaciją, dalyvauti įvairiuose seminaruose bei mokymuose Lietuvoje ir už jos ribų. Grupės darbuotojams organizuojamas bendras vasaros renginys, kurio tikslas – sudaryti sąlygas neformalioje aplinkoje susipažinti keturiose šalyse dirbančių įmonių darbuotojams tarpusavyje, stiprinti kolektyvo bendravimą ir bendradarbiavimą. Dauguma bendrovės įmonių savarankiškai organizuoja vasaros ir kalėdinius renginius savo darbuotojams.

AB „Linas Agro Group“ įmonių grupei yra svarbūs pilietinio ugdymo, kultūros bei socialiniai projektai. Parama buvo skiriama žemdirbių organizacijoms, vietiniams kultūriniais projektams, jaunimo ugdymo, aplinkos gražinimo, pilietiškumo skatinimo renginiams, rėmė vaikų globos bei neįgaliųjų organizacijas. Veikdama daugelyje Lietuvos rajonų, Grupė turi tradiciją remti žemdirbių, artojų bei derliaus šventes tuose rajonuose, taip pat kaimo bendruomenes.

Bendrovė, vykdydama savo veiklą, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Atliekų tvarkymo įstatymu, Lietuvos Respublikos Atliekų tvarkymo taisyklėmis, numatančiomis įvairių kenksmingų medžiagų žymėjimą, naudojimą ir saugojimą. Grupė yra sudariusi sutartis su VĮ „Žalioji taška“, UAB „Ekonovus“ bei kitomis įmonėmis dėl pakuočių atliekų tvarkymo, kurioms teikia informaciją

apie į vidaus rinką išleistų pakuočių kiekį, pakuotės rūšį ir pakuotės išskaidymą į porūšius (pirminė bei antrinė). Aplinkos ministro nustatyta tvarka bendrovė informuoja visuomenę apie netinkamą pakuočių atliekų naudojimą, jų žalą aplinkai ir žmonių sveikatai. AB „Linas Agro“ turi ISCC atitikties sertifikatą. Grupė tradiciškai aktyviai rėmė visuomeninę Lietuvos švarinimo akciją „Darom 2012“ Panevėžio ir Kėdainių regionuose.

AB „Linas Agro Group“ pateikiama informacija apie SA yra tikrai plati ir informatyvi. Kiekvienais metais SA skiriamas vis didesnis dėmesys, remiama ir organizuojama vis daugiau renginių. Konsoliduotame metiniame pranešime informacija pateikiama pakankamai smulkiai, išvardinta ir aprašyta daug remiamų projektų. Skiriamas dėmesys tiek darbuotojams, tiek visuomenei, tiek ir aplinkosaugai.

AB „Merko ehitus“ (Estija)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2012-2013 m. Kiekvienių metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems AB „Merko ehitus“ veikla informacija apie SA yra lenvai randama ir prieinama. 2012 m. SA iniciatyvų aprašymas užėmė tik kelias pastraipas, o 2013 m. apie vieną puslapį, todėl būtų galima teigti, kad informacijos srautas yra nedidelis.

Bendrovė remiasi ir priima socialiai atsakingus sprendimus, kurie įtakoja jos santykius su darbuotojais, klientais, verslo partneriais ir vietos bendruomene. Įmonė rėmė sporto, kultūros ir švietimo renginius.

Įmonės didžiausias finansuojamas sporto projektas yra pratybų ir sporto takelių įrengimas bei apšvietimas, kad visi besidomintys galėtų laisvai sportuoti, o sveikas ir aktyvus gyvenimo būdas būtų prieinamas visiems žmonėms. Jau yra įrengta apie šimtas sportinių takų, kurių bendras ilgis apie 950 km. Merko ehitus taip pat bendradarbiauja su Estijos slidinėjimo asociacija ir finansuoja suaugusiųjų bei jaunimo komandas, remia moterų krepšinio komandą

Kultūros srityje bendrovė remia Estijos meno muziejų, įvairias kultūrines parodas, dainų šventes. Socialinių reikalų srityje Merko ehitus jau daugelį metų skiria paramą vaikų namams.

Merko ehitus sėkmingai bendradarbiauja su Talino technologijos universitetu bei prisideda prie studentų lavinimo ir mokymo, tuo pačiu skirdama stipendijas gabiems studentams, jauniems mokslininkams ir akademiniam personalui. Latvijoje 2013 m. bendrovė rėmė Rygos technologijos universiteto plėtros fondo organizuotą stipendijų konkursą.

Galima teigti, kad bendrovė pagrindinį dėmesį SA srityje skiria sportui. Šioje srityje Merko ehitus įgyvendina didžiausius savo projektus. Taip pat pakankamai aktyviai remia kultūros bei švietimo iniciatyvas. Šios įmonės SA ataskaitose nėra apibūdinami santykiai su darbuotojais, nėra skiriamas dėmesys aplinkosaugai.

AB „Olainfarm“ (Latvija)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2010-2013 m. Kiekvienių metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra visiems prieinama ir nesunkiai randama. Tačiau informacijos srautas yra labai mažas, užima vos po kelias pastraipas kiekvienių metų pranešime.

Olainfarm skatina labdarą ir paramą skurstantiems. Įmonės darbuotojai rinko ir aukojo maistą bei drabužius, kuriuos atidavė paramos skirstymo organizacijoms. Taip pat yra remiami SOS vaikų kaimai. O reaguodama į sparčiai mažėjančią Latvijos gyventojų perkamąją galią, Olainfarm vidutiniškai 16-35 proc. sumažino savo dvidešimt šešių produktų kainas.

Įmonė turi įsigijusi bendrovę, kuri organizuoja sporto ir aktyvaus laisvalaikio veiklą Olainės mieste. Tokiu būdu Olainfarm prisideda prie sporto rėmimo. Įmonė taip pat remia futbolo komandą, motokroso komandą, teniso mokyklą.

Olainfarm pasirašiusi bendradarbiavimo sutartį su Rygos stradins universiteto absolventų asociacija, pagal kurią skiriamos stipendijos farmacijos studentams su galimybėmis atlikti praktiką bendrovėje. Trims sėkmingiausiems Latvijos universiteto chemijos fakulteto studentams buvo skirtos metinės stipendijos. Bendrovė taip pat rėmė Olainės cerkvės statybą bei mieste organizuojamas šventes, muzikos festivalius ir kitus koncertus. Rodydama savo susirūpinimą dėl sveikatos priežiūros ir skatindama sveiką gyvenimo būdą, Olainfarm rėmė Medicinos apdovanojimus ir Metų sveikatos apdovanojimus Latvijoje.

Nors 2010-2013 m. Olainfarm nepateikia daug SA iniciatyvų, tačiau jos apibūdinamos pakankamai smulkiai, o kiekvienais metais atsiranda vis naujų paramos projektų. Pagrindinės įmonės SA iniciatyvos susijusios su kultūra, sportu, švietimu ir labdara. Olainfarm SA ataskaitose nėra minimi ir apibūdinami santykiai su darbuotojais, nėra skiriamas dėmesys aplinkosaugai.

AB „Premia foods“ (Estija)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikia už 2010-2013 m. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra visiems prieinama ir lengvai randama. SA informacijos srautas yra nemažas, nes užima iki dviejų puslapių kiekvienių metų pranešime. Premia foods yra viena iš didžiausių Estijos bendrovių, todėl ši įmonė yra pasirinkusi tam tikras SA veiklos sritis, į kurias nori atkreipti visuomenės dėmesį – tai kultūra, sportas ir aplinkosauga.

Įmonė vertina savo šalies kultūrą, todėl skiria paramą įvairiems renginiams: Vilijandi Folk vasaros muzikos festivaliui, Juodųjų naktų kino festivaliui, Tarptautinei ledų dienai Sankt Peterburge,

nacionaliniam Estijos dainų ir šokių festivaliui ir operinės muzikos festivaliui Kaune.

Premia foods yra pagrindinė ledo arenos remėja, todėl ledo arena jau daugiau 10 m. vadinama Premia ledo arena. Arena buvo pastatyta norint išpopuliarinti dailių čiuožimą ir ledo ritulį. Šie sportai yra ypač skatinami tarp vaikų ir jaunimo, nes norima suteikti jaunajai kartai daugiau savirealizacijos sričių bei taip paskatinti aktyvų gyvenimo būdą. Bendrovė taip pat remia vaikų ir jaunimo golfo klubą, rankinio komandą Polva Serviti. Premia foods teigia, kad svarbiausia yra pasiryžimas veikti ir kad gerų sportinių rezultatų galima pasiekti nepriklausomai nuo sporto šakos. Latvijoje Premia foods apie 3 m. rėmė SOS vaikų kaimus.

Aplinkosaugos srityje įmonė nori atkreipti visuomenės dėmesį į nykstančias gyvūnų ir paukščių rūšis. Dėl to jau daugiau negu 10 m. bendrovė yra Talino zoologijos sodo snieginio leopardo globėja. Bendrovė taip pat apie 10 m. remia Klaipėdos jūrų muziejų ir delfinariumą.

Informacija apie SA 2010-2013 m. yra pateikiama labai aiškiai, pakankamai smulkiai, išskiriant konkrečias sritis, kurias remia AB „Premia foods“, išvardinta ir aprašyta daug remiamų projektų. Kiekvienais metais bendrovė pateikia nemažai tų pačių socialinių iniciatyvų, kas parodo tam tikrą AB „Premia foods“ kryptingumą susijusį su aplinkos apsauga, sportu ir kultūra. Nors SA ataskaitose nėra minimi santykiai su darbuotojais, tačiau kitaip negu kitos užsienio įmonės, Premia foods skiria nemažą dėmesį aplinkosaugai.

AB „Rokiškio sūris“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2011-2013 m. Kiekvienių metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra visiems prieinama, tačiau lyginant su kitomis įmonėmis, nėra kažkaip specialiai išskirta, dėl to yra sunkiau randama. Galima teigti, kad informacijos srautas yra vidutinis, nes užima vidutiniškai apie du puslapius kiekvienių metų konsoliduotame metiniame pranešime.

AB „Rokiškio sūris“ darbuotojams suteikiamos didžiulės galimybės gilinti žinias bei tobulintis įvairiuose mokymuose. Didelis dėmesys yra skiriamas kalbų mokymuisi. Bendrovė rengia mokymus ne tik savo darbuotojams, bet ir suinteresuotiems išmokti naujų technologijų žemdirbiams, taip pat investuoja į naujas ir modernias technologijas, kurios užtikrina geras darbo sąlygas darbuotojams ir paties verslo sėkmę.

Bendrovės įmonės vadina save socialiai atsakingomis įmonėmis, užtikrinančiomis geras darbuotojų darbo ir poilsio sąlygas, remiančiomis šalies mokslo, sporto bei kultūros renginius. Bendrovė stengiasi mažinti gamybos kaštus ir sąnaudas bei neigiamą poveikį aplinkai, skirdama didesnę dėmesį savo gaminių kokybei. 2012 m. įmonėje įdiegtas SA standartas SA8000, kuris reglamentuoja geras ir tinkamas darbo sąlygas. Įmonė vadovaujasi tokiais SA principais:

- pagarba žmogaus teisėms ir įstatymams;
- padorus ir etiškas elgesys;
- verslo ir veiklos skaidrumas bei atsakomybė prieš visuomenę.

2011-2013 m. AB „Rokiškio sūris“ pateikiama informacija apie SA yra pakankamai vienoda, monotoniška ir beveik nieko nesiskiria metai iš metų. Didesnis dėmesys skiriamas darbuotojams ir socialiniams santykiams su jais. Tuo tarpu pateikiama mažai informacijos apie SA visuomenės ir aplinkos atžvilgiu. Lyginant Rokiškio sūrio SA iniciatyvų pateikimą su kitomis įmonėmis, reikėtų pažymėti, kad ši informacija metiniuose pranešimuose yra pakankamai sunkiai randama. Bendrovė neišskiria šios informacijos ir pateikia bendrame sraute.

AB „Silvano fashion group“ (Estija)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2010-2013 m. Kiekvienų metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra visiems prieinama ir nesunkiai randama. Galima teigti, kad informacijos srautas yra vidutinis, nes užima maždaug vieną puslapį kiekvienų metų pranešime.

Bendrovė prisiima atsakomybę už darbuotojų saugą, sveikatą ir gyvybę, todėl savo veikloje siekia gerinti darbų saugą ir darbo sąlygų kokybę. Šie tikslai pasiekiami tokiomis priemonėmis:

- yra vadovaujama nacionaliniais ir tarptautiniais darbo teisių įstatymais;
- garantuojamos saugios darbo sąlygos darbuotojams;
- nuolat gerinamos darbo sąlygos ir garantuojama socialinė parama;
- rūpinamasi darbuotojų sveikata ir užkertamas kelias su darbu susijusių ligų atsiradimui, teikiant medicininę paramą pagal sveikatinimo programą;
- naudojama šiuolaikinė įranga ir naujos technologijos, užtikrinančios saugias darbo sąlygas ir aukštą darbo našumą;
- investuojama į profesinį mokymą ir darbuotojų švietimą, naudojamos motyvacinės programos;
- stebimi atliekamų darbų rezultatai visose veiklos srityse, siekiant nustatyti ir skatinti darbščius darbuotojus.

AB „Silvano fashion group“, vykdydama regioninę plėtrą, remia Baltarusijos sporto ir jaunimo užimtumo programas. Bendrovė taip pat jaučia atsakomybę už aplinkos išsaugojimą ateities kartoms, todėl siekdama pagerinti gyvenimo lygį ir apsaugoti gamtą, įmonė investuoja į gaminamų prekių kokybę ir įsipareigoja:

- vadovautis nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais, reglamentuojančiais aplinkos

apsaugą;

- gamint prekes kuo efektyviau naudoti žaliavas ir energijos;
- sumažinti kenksmingą poveikį aplinkai gerinant dabartinę ir diegiant naują išteklių taupymo bei atliekų mažinimo technologijas;
- nuolat tobulinti darbuotojų žinias apie aplinkosaugą ir ekologiją;
- tobulinti esamą aplinkos apsaugos vadybos sistemą;
- reguliariai informuoti visuomenę ir partnerius apie priemones, kurių imamasi norint padidinti ekologinį efektyvumą gamybos procesuose.

Galima būtų išskirti kelias SA sritis, kuriomis AB „Silvano fashion group“ skiria didžiausią dėmesį – tai santykiai su darbuotojais ir aplinkos apsauga. Tam tikras dėmesys taip pat skiriamas sportui. Ši įmonė nepateikia jokių SA iniciatyvų susijusių su švietimu ar kultūra. Reikėtų pastebėti, kad pateikiamos SA iniciatyvos už 2010-2013 m. yra vienodos, naujų projektų įmonė neorganizuoja ir neremia. Be remiamų sporto renginių, kitos SA iniciatyvos yra labiau teorinio negu praktinio pobūdžio ir nukreiptos į pačią įmonės veiklą, t. y. į gamybą, o ne į visuomenę ar kitas socialines suinteresuotąsias grupes.

AB „Utenos trikotažas“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2011-2013 m. Kiekvienų metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra lengvai randama ir prieinama. Galima teigti, kad informacijos srautas yra labai nedidelis, nes užima vidutiniškai iki vieno puslapio kiekvienų metų konsoliduotame metiniame pranešime.

Utenos trikotaže, kaip socialiai atsakingoje įmonėje, dar 2006 m. buvo įdiegtas tarptautinis SA standartas SA8000, kurio tikslai:

- etiškas elgesys;
- geros ir tinkamos darbo sąlygos ir darbuotojų gerovė;
- pagarba žmogaus teisėms ir įstatymams;
- verslo ir veiklos skaidrumas bei atsakomybė prieš visuomenę.

Kiekvienais metais SA ataskaitose yra tik aprašomi SA8000 standarto reikalavimai, tačiau nėra pažymimos ar apibūdinamos kažkokios konkrečios SA iniciatyvos. Prie SA iniciatyvų įmonė priskiria darbo užmokesčio garantavimą darbuotojams, kas iš esmės negali būti vertinama kaip didelis pasiekimas SA srityje, kadangi užmokestį už darbą garantuoja Lietuvos įstatymai.

2011-2013 m. įmonės Utenos trikotažas pateikiama informacija apie SA yra visiškai vienoda, nėra pateikiama jokių naujų iniciatyvų, o pačios informacijos yra labai mažai. Galima teigti, kad

vienintelė SA iniciatyva yra SA8000 standartas, kuris iš esmės apibūdina tik darbdavių santykius ir elgesį su darbuotojais. Tokią informacijos pateikimą galima būtų vertinti neigiamai, nes nėra pateikiama visiškai jokių naujų iniciatyvų, SA ataskaitos pateikiamos atsainiai, realybėje tam skiriant labai mažai dėmesio.

Apibendrinant pirmos grupės įmonių SA pateikiamas iniciatyvas, galima būtų teigti, kad bendrovės ne visada vienodai suvokia SA pateikimą finansinėse ataskaitose. Tai patvirtinti leidžia tokie faktai, kaip SA iniciatyvų pateikimo gausa ir turinys, pati pateikimo vieta bei pateikimo būdas. Tirtos bendrovės pateikia įvairius ir skirtingus remiamus projektus, renginius bei įstaigas. SA informacija finansinėse ataskaitose užima nuo pusės iki kelių puslapių. Vienos bendrovės šią informaciją pateikia paprastai, kitos – papildo lentelėmis, paveikslais, nuotraukomis ar diagramomis. Įmonių SA iniciatyvų pateikimas finansinėse ataskaitose atspindi pačių bendrovių požiūrį į ĮSA. Galima teigti, kad ĮSA tikrai svarbi toms įmonėms, kurios kiekvienais metais stengiasi remti naujus projektus bei papildyti teikiamos informacijos srautą apie SA. Kitaip yra su tomis bendrovėmis, kurios skiria mažai dėmesio SA informacijos pateikimui – šių įmonių informacijos srautas yra palyginus menkas ir monotoniškas, kas parodo nedidelį susidomėjimą ĮSA ir nepakankamą norą į bendrovės veiklą įtraukti SA.

Penktoje lentelėje pateikiama visų aptartų įmonių apibendrinta informacija apie SA pateikimą finansinėse ataskaitose. Yra išrinktos ir pažymėtos visos SA iniciatyvos, kuriomis savo veikloje remiasi šios bendrovės, taip pat nurodant laikotarpį, už kurį įmonės pateikia informaciją apie SA.

5 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę 1-4 m. laikotarpiu

Bendrovė	SA pat., m.	Socialinės atsakomybės iniciatyvos						
		Rūpinimasis darbuotojų gerove, darbo aplinka	Parama sporto renginiams, projektams	Parama kultūriniam renginiams, projektams	Parama švietimui, mokymosi įstaigoms	Atsakingas rūpinimasis aplinkos apsauga	Soc. projektai, parama silpnoms visuomenės grupėms	Gauti kokybės, atitikties sertifikatai
Arco Vara	4	+	+	+	+		+	
Invalda	3	+	+	+	+	+		
Lietuvos energijos gamyba	1	+	+	+	+	+	+	
Linus agro group	4	+	+	+	+	+	+	+
Merko ehitus	2		+	+	+			
Olainfarm	4		+	+	+		+	
Premia foods	4		+	+		+	+	
Rokiškio sūris	3	+	+	+	+	+		+
Silvano fashion group	4	+	+			+		
Utenos trikotažas	3	+						+

Čia: + - yra duomenų.

Šaltinis: parengta autorės.

Kaip galima matyti iš penktos lentelės apibendrintų duomenų, daugiausia SA iniciatyvų kryptį – septynias, pateikia Lietuvos įmonė Linas agro group. Tuo tarpu mažiausiai jų, tik dvi, savo finansinėse ataskaitose įvardija kita Lietuvos įmonė – Utenos trikotažas. Kitų įmonių pateikiamos SA iniciatyvos pasiskirsto nuo trijų iki šešių. Įmonės, kurios SA savo finansinėse ataskaitose pateikia 1-4 m. laikotarpiu, vidutiniškai pateikia po keturias-penbias iniciatyvas.

Plačiausiai tarp nagrinėjamų įmonių paplitusios iniciatyvos (žr. 5 lent.) – tai parama įvairiems sporto renginiams, projektams ir komandoms. Šią iniciatyvą remia net devynios skirtingos įmonės iš dešimties, kas sudaro 90 proc. visų nagrinėjamų įmonių, kurios pateikia informaciją apie SA nuo 1 iki 4 m. Antroje vietoje tarp populiariausių remiamų iniciatyvų – tai parama kultūriniais renginiams ir projektams. Šią iniciatyvą remia aštuonios įmonės iš dešimties. Taip pat pakankamai plačiai paplitusi parama švietimui ir mokymosi įstaigoms bei rūpinimasis darbuotojų gerove ir darbo aplinka. Šias SA iniciatyvas remia septynios bendrovės iš dešimties. Reikėtų pažymėti, kad šešios bendrovės iš dešimties paminėjo atsakingą rūpinimąsi aplinkos apsauga. Pusė įmonių, t. y. penkios, skiria lėšų ir remia įvairius socialinius projektus, kurie skirti silpniausioms visuomenės grupėms (sergantiems ir beglobiams vaikams, bedarbiams, skurstantiems ir pan.). Galima teigti, kad tos įmonės, kurios pateikia mažiausiai informacijos apie SA savo finansinėse ataskaitose, prie SA iniciatyvų priskiria rūpinimąsi savo darbuotojų gerove, jiems suteikiamas socialines garantijas, laiku mokamą atlyginimą ir pan. Tokie darbdavių veiksmai, remiantis Lietuvos ir kitų šalių įstatymais, iš esmės turi būti laikomi kaip norma, o ne tam tikrais privalumais ar išskirtinumu lyginant su kitomis įmonėmis.

Lietuvos bendrovės dažniausiai mini tokias SA iniciatyvas kaip rūpinimąsi savo darbuotojais ir darbo aplinka (100 proc. visų nagrinėjamų Lietuvos įmonių), paramą sportui, kultūrai, švietimui ir aplinkosaugai (po 80 proc. visų nagrinėjamų Lietuvos įmonių). Rečiausiai tarp Lietuvos įmonių minima parama silpnoms visuomenės grupėms (40 proc. visų nagrinėjamų Lietuvos įmonių). Tuo tarpu tarp užsienio bendrovių populiariausia yra parama sportui (100 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių), taip pat kultūrai (80 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių), parama švietimui ir socialiniams projektams (po 60 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių). Nė viena užsienio bendrovė į savo SA iniciatyvas nėra įtraukusi ir paminėjusi jokių gautų kokybės ar atitikties sertifikatų.

3.2. Socialinės atsakomybės atskleidimas 5-8 m. laikotarpiu

Išnagrinėjus įmonių, kurios SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 1-4 metus, toliau bus analizuojamos kitos įmonės, kurios SA iniciatyvas pateikia 5-8 metų laikotarpiu. Į šią grupę pateko keturios Lietuvos ir šešios Estijos bendrovės listinguojamos NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržos Oficialiajame prekybos sąrašė. Galima pažymėti, kad šioje grupėje 40 proc. sudaro Lietuvos ir 60 proc. užsienio (šiuo atveju tik Estijos) įmonės. Vienintelė SA iniciatyvas pateikianti

Latvijos įmonė pateko į pirmą grupę, kadangi šias iniciatyvas savo finansinėse ataskaitose suinteresuotoms grupėms pateikia už 4 m.

AB „Baltika“ (Estija)

Įmonė informaciją apie SA iniciatyvas pateikia už 2009-2013 m. Kiekvienais metais ši informacija pateikiama toje pačioje vietoje – konsoliduotame metiniame pranešime. Įmonės SA iniciatyvos yra lengvai randamos ir visiems prieinamos. Pateikiamos informacijos srautas svyruoja nuo kelių pastraipų iki kelių puslapių.

Baltikos grupės įmonės savo veikloje diegia ir puoselėja plataus spektro SA iniciatyvas. Įmonė taiko skirtingus metodus, skatindama ir remdama įvairius socialinius projektus ir sprenddama reikšmingas socialines problemas. Savo veikloje įmonė vadovaujasi Etiškos prekybos iniciatyvų kodeksu bei puoselėja du svarbiausius SA aspektus – tai rūpinimasis savo darbuotojais ir aplinkosauga. Bendrovei labai svarbūs patvarūs ir glaudūs santykiai su darbuotojais, dėl to visi darbuotojai turi geras darbo sąlygas, yra saugomos jų teisės, organizuojami įvairūs mokymai, jų darbas motyvuojamas skiriant pinigines premijas.

Viena iš bendrovės įmonių yra gavusi „Žalio biuro“ sertifikatą, nes prisijungė prie šios iniciatyvos, kurios pagrindinis šūkis „gyvenk žaliai, sunaudok mažiau“. Įmonės darbuotojai skatinami sunaudoti mažiau gamtos išteklių (elektros, vandens, taip pat popieriaus), o darbe naudojamos darbo priemonės yra gaminamos iš perdirbamų žaliavų.

Būdama didžiausia mados industrijos bendrove regione, Baltika aktyviai prisideda prie aprangos pramonės ir švietimo, taip siekdama remti Estijos mados plėtrą bei padėdama rengiant kvalifikuotus mados verslo specialistus. Įmonė bendradarbiauja su Estijos dailės akademija, Talino taikomųjų mokslų universitetu ir Talino gamybiniu švietimo centru. Baltika organizuoja įvairius mokymus ir kursus studentams, rengia metines informavimo dienas, kuriose studentai yra mokomi kasdienio verslo organizavimo. Bendrovė taip pat remia įvairius kultūrinius renginius, rengia mados šou ir skiria didelės vertės prizus. Baltika remia moksleivius, kurie dalyvauja ir atstovauja šaliai tarptautiniuose chemijos olimpiadose. Įmonė taip pat yra nuolatinė Estijos futbolo asociacijos bei Lietuvos krepšinio varžybų remėja. Įmonė taip pat skiria lėšų labdarai. Tam yra kuriama speciali drabužių kolekcija, prie kurios kūrimo prisideda garsios Estijos moterys, o visos lėšos už tokias kolekcijas yra skiriamos silpnoms socialinėms grupėms paremti.

AB „Baltika“ pateikiama informacija apie SA yra vidutiniškai plati ir informatyvi. Nuo 2009 m. SA skiriamas vis didesnis dėmesys. Nors SA iniciatyvų nėra labai daug, tačiau jos apima daug sričių – nuo darbuotojų darbo sąlygų gerinimo iki socialinių paramos projektų.

AB „Harju elekter“ (Estija)

Ši bendrovė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už ilgiausią laikotarpį lyginant su kitomis įmonėmis, t. y. už 2006-2013 m. Visoms suinteresuotosioms grupėms minėta informacija yra nesunkiai randama. SA iniciatyvos apima nuo pusės iki vieno puslapio.

Harju elekter veikloje socialinė atsakomybė reiškia labai daug – tai kasdieniai svarstymai kaip prisidėti prie to, kad gyvenimas Estijoje pagerėtų. Įmonė finansiškai remia daugelį iniciatyvų, kuriomis tiki, taip vertina ilgalaikį bendradarbiavimą, todėl daugeliui projektų yra skiriama ilgalaikė parama. Bendrovė yra nusistačiusi keturias pagrindines sritis, kurioms teikia paramą.

1. Socialinė atsakomybė už bendrąją regiono plėtrą. Įmonei labai svarbi vietos bendruomenės gerovė, todėl daugiausia dėmesio skiriama vaikų ir jaunimo projektams, kurie susiję su švietimu, taip pat kokybišku laisvalaikio praleidimu. Harju elekter yra sudariusi ilgalaikes rėmimo sutartis su Keilos miesto mokykla, vaikų darželiu bei sporto ir laisvalaikio klubu.
2. Parama inžinieriams Estijoje. Įmonė glaudžiai bendradarbiauja su švietimo įstaigomis Estijoje, siekdama paremti inžinieriaus specialybės studentus. Harju elekter suteikia stipendijas Talino technikos universiteto bakalauro ir magistro studijų studentams elektros ir mechanikos studijų srityse. Bendrovė taip pat remia Talino profesinio rengimo centrą, Talino politechnikos mokyklą ir Talino statybos mokyklą.
3. Parama jauniems sportininkams. Ilgalaikė parama yra skiriama jauniems slidininkams ir Estijos slidinėjimo asociacijai.
4. Darbuotojų parama. Įmonė siekia palaikyti ir paskatinti savo darbuotojų sveiką gyvenimo būdą, todėl rengia įvairius su sportu susijusius projektus.

2006-2013 m. įmonės pateikiama informacija apie SA yra labai vienoda, kai kuriais metais iš viso niekuo nesiskiria. Tačiau galima būtų teigti, kad taip yra dėl to, kad bendrovė turi labai aiškiai nusistačiusi savo prioritetus SA srityse, o visi rėmimo projektai yra ilgalaikiai. Vis dėlto per aštuonerius SA iniciatyvų pateikimo metus, manau, įmonė galėtų labiau patobulėti ir praplėsti arba pajvairinti savo veiklą SA srityse.

AB „Lesto“ (Lietuva)

Įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2008-2013 m. Kiekvienų metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Besidomintiems bendrovės veikla informacija apie SA yra visiems prieinama ir nesunkiai randama. Informacijos srautas kiekvienais metais yra pakankamai skirtingas, tačiau nuo 2008 m. bendrovė pateikia vis daugiau SA iniciatyvų, kurios sudaro nuo vieno iki septynių puslapių.

Įmonė yra JT inicijuoto „Pasaulinio susitarimo“ narė, kuris grindžiamas žmogaus teisių,

darbuotojų teisių, aplinkosaugos, kovos su korupcija principais. Pagal tai Lesto kiekvienais metais pateikia Pažangos ataskaitą.

Kadangi AB „Lesto“ veikla tiesiogiai susijusi su gamta ir jos aplinka, todėl svarbiausia ir kiekvienais metais pateikiama SA iniciatyva yra aplinkos apsauga ir rūpinimasis teisingu kenksmingu atliekų šalinimu. Savo veikloje įmonė naudoja naujausias technologijas, kurios padeda mažinti aplinkos taršą. Lesto klientai skatinami naudotis elektroninėmis paslaugomis ir taip mažinti popieriaus naudojimą. Įmonė dalyvavo tokiose akcijose kaip „Rink baterijas“, organizavo akcijas „Tiek, kiek reikia“, „Netoleruok!“, „Žalioji protokolas“. Bendradarbiaudama su Vilniaus universiteto Ekologijos institutu dėl baltųjų gandrų perėjimo vietų išsaugojimo, lizdų perkėlimo nuo elektros oro linijų atramų ir elektros oro linijų apsaugos nuo gandrų daromo poveikio AB „Lesto“ yra perkėlusiu jau daugiau kaip du šimtus penkiasdešimt gandrų lizdų, taip pat savo tinklų teritorijoje yra įsipareigojusi įrengti iki trijų tūkstančių dviejų šimtų šešiasdešimties dirbtinių gandrų lizdų ant elektros oro linijų atramų ir stulpų.

Bendrovė taip pat aktyviai remia įvairius švietimo, kultūros ir sporto projektus. Jau kelis metus iš eilės įmonė yra Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro mecenatė. Bendrovė taip pat parėmė operos meno revoliucija vadinamo muzikinio trilerio „Svynis Todas: demonas kirpėjas“ pastatymą, kuris sulaukė didelio muzikos gerbėjų ir mylėtojų dėmesio. Įmonė ne pirmus metus remia ir aukštąsias mokyklas, techninių specialybių studentus, skiria stipendijas Vilniaus Gedimino technikos universiteto elektronikos fakulteto studentams. Lesto rengia tokius informacinius, edukacinius projektus kaip „Viskas apie elektrą“, „ElektroMagija“, taip pat prisidėta prie tarptautinės mokslinės konferencijos „Elektromagnetiniai trikdžiai“ organizavimo. Bendrovė skyrė paramą Lietuvos orientavimosi sporto federacijos renginiui – simboliniam bėgimui „Širdis plaka Baltijai“, skirtam Baltijos kelio dvidešimtmečiui paminėti. Šiame projekte dalyvavo Estijos, Latvijos ir Lietuvos piliečiai.

AB „Lesto“ noriai inicijuoja ir įgyvendina socialinius projektus. Vienas iš svarbesnių yra socialinis švietimo projektas gyventojams „Operacija 2020“ – tai ilgalaikė iniciatyva, kuria įmonė skatina atsakingą naudotojų elgesį su elektros įrengimais. Rūpindamasi gyventojų, o ypač pačių mažiausiųjų saugumu, įmonė vykdė projektą vaikams „Būk atidus!“ – saugaus elgesio su elektra pamokėles. Per visą projekto vykdymo laikotarpį bendrovės aptarnaujamoje teritorijoje aplankyta daugiau negu šimtas mokyklų ir praveista daugiau negu trys šimtai penkiasdešimt pamokų. Projektas buvo vykdomas Vilniaus, Panevėžio, Alytaus, Utenos apskričių mokyklose. Taip pat buvo aplankyti vaikų globos namai, kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų mokymo centrai, Lietuvos neįgaliųjų skyriai. Įmonė, bendradarbiaudama su labdaros ir paramos fondu „Maisto bankas“, yra skyrusi maisto produktų paramą penkiems šimtams dvidešimčiai skurstančių Rytų Lietuvos šeimų, o būtiniausių maisto produktų rinkiniai buvo dalijami Lesto klientų aptarnavimo skyriuose toms šeimoms, kurios buvo likusios be darbo ir neturėjo jokio kito pragyvenimo šaltinio. Lesto darbuotojai taip pat dalyvavo visuomeninėse švaros akcijose „Darom!“.

Lesto savo veikoje vadovaujasi sąžiningo verslo kriterijais ir geranoriškai bendradarbiauja su visomis valstybinėmis institucijomis, taip pat vykdo nusikaltimų ir korupcijos prevenciją. Norėdama sumažinti nusikaltimus daromus įmonės vardu, bendrovė aktyviai informuoja vartotojus apie sukčiavimo ir apgaulės atvejus, taip pat skatina būsto pirkėjus aktyviai domėtis apie ankstesnių savininkų turimus įsiskolinimus ir įsipareigojimus įmonei. Kiekvienais metais Lesto užsako reprezentatyvius gyventojų ir verslo įmonių nuomonės tyrimus, kurie padeda nustatyti, kaip įmonės klientai vertina bendrovės veiklą ir vykdomas iniciatyvas. Pagal tai įmonė stengiasi tobulinti ir gerinti savo veiklą bei klientų aptarnavimo kokybę.

AB „Lesto“ pateikiama informacija apie SA yra labai plati ir informatyvi. Kiekvienais metais SA skiriamas vis didesnis dėmesys, remiama ir organizuojama vis daugiau renginių bei projektų. Konsoliduotame metiniame pranešime skiriamas dėmesys labai plačiam SA iniciatyvų spektrui: nuo darbuotojų mokymų iki kovos su korupcija ir nusikaltimų prevencijos.

AB „Lietuvos dujos“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2008-2013 m. Kiekvienų metų ataskaitose informacija pateikiama toje pačioje vietoje, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime. Informacija apie SA yra prieinama visiems besidomintiems įmonės veikla. Pateikiamos informacijos srautą galima vertinti dvejopai: iš vienos pusės jis yra labai nedidelis, nes pats socialinės atsakomybės skyrius užima iki vieno puslapio, tačiau žiūrint plačiau ir į SA iniciatyvas įtraukus tokius skyrius, kaip „Rėmimo programos“ bei „Žmogiškieji ištekliai“, šios informacijos srautas padidėja iki dviejų-trijų puslapių. Kadangi visos išvardintos iniciatyvos apibūdina įmonės socialinę atsakomybę, be to, visų išvardintų iniciatyvų pateikimo vieta yra ta pati, t. y. konsoliduotas metinis pranešimas, todėl visose skyriuose pateikiama informacija bus nagrinėjama bendrai.

Plėtodama atsakingą verslą, AB „Lietuvos dujos“ akcentuoja aplinkosaugą, žmogaus ir įmonės darbuotojų teises, ekonomikos vystymosi skatinimą ir aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime. Lietuvos dujos kiekvienais metais vykdo savo klientų ir kitų suinteresuotojų grupių nuomonių apklausas ir tyrimus. Gauti rezultatai padeda įmonei tobulinti savo veiklą ir aptarnavimo kokybę.

Lietuvos dujos kasmet nustato skirtingas rėmimo prioritetus, kuriais vadovaudamasi remia įvairius projektus ir renginius. Įmonė skatina ir remia įvairias iniciatyvas susijusias su:

- sporto renginiais ir projektais (remia Lietuvos tautinį olimpinį komitetą, krepšinio mokyklas, Lietuvos olimpinį sporto centrą ir kt.);
- visuomenės sveikatos gerinimu (remia Vilniaus gimdymo namus, Vilniaus universiteto Santariškių klinikas ir kt.);
- kultūros renginiais ir projektais (remia muziejus, parodas ir kt.);
- socialiniais projektais ir parama silpnoms visuomenės grupėms (remia jaunimo ugdymo

centrus, neįgaliųjų mokyklas ir užsiėmimus ir kt.).

Įmonė dar 2009 m. išsikėlė strateginį tikslą prisijungti prie JT Pasaulinio susitarimo už atsakingą verslą. Nors šis tikslas yra iškeliamas kiekvienais metais, tačiau iki šiol nėra pasiektas. Tai parodo arba įmonės nenorą veikti, arba kažkokias neįvardintas vidines problemas, kurių bendrovė nepajėgi išspręsti.

AB „Lietuvos dujos“ kiekvienais metais pateikiama informacija Socialinės atsakomybės skyriuje yra labai vienoda ir tik apibendrinančio pobūdžio. Galima teigti, kad nuo 2008 m. nebuvo pasiekta ypatingų rezultatų, o SA iniciatyvos šiame skyriuje nėra plėtojamos. Tačiau informacija apie SA projektus kituose skyriuose kiekvienais metais yra atnaujinama, keičiasi remiami projektai, iniciatyvos yra vystomos joms skiriant vis daugiau dėmesio.

AB „Nordecon“ (Estija)

Nordecon informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikia už 2007-2013 m. Visoms suinteresuotosioms grupėms minėta informacija yra nesunkiai randama ir lengvai prieinama. SA iniciatyvų pateikimas kiekvienais metais užima iki vieno puslapio.

Įmonės vertybės SA srityse yra švietimas, kultūra ir bendruomenės lavinimas. Kiekvienais metais yra remiami ir organizuojami įvairūs labdaros ir paramos projektai. Bendrovė rūpinasi visuomenės sveikatos gerinimu ir jau kelerius metus tęsia darbą projekte prieš ŽIV ir rūpinasi aktyviu visuomenės informavimu šia tema. Viena iš svarbių SA sričių yra švietimas. Nordecon remia Talino technologijos universiteto plėtros fondą, taip pat skiria stipendijas gerai besimokantiems studentams medicinos ir statybos studijų programose. Įmonė finansuos 10 metų programą, pagal kurią bus įsigyta nauja įranga Talino technologijos universiteto Civilinės inžinerijos fakultete siekiant suteikti būsimiems inžinieriams šiuolaikines mokslinių tyrimų ir plėtros galimybes.

Be minėtų įmonės prioritetų, Nordecon taip pat yra aktyvi sporto rėmėja. Ji bendradarbiauja su Estijos slidinėjimo asociacija, tinklinio klubo Bigbank Tartu ir krepšinio klubo Tartu universitete. Bendrovė prisideda prie Estijos gynybos pajėgų plėtros. Dalyvaudama programoje kartu su Krašto apsaugos skatinimo fondu, Nordecon remia gavusius pripažinimą geriausius pareigūnus ir puskarininkius, tarnaujančius Estijos gynybos pajėgose.

Nuo 2007 m. įmonė po truputį plečia savo SA iniciatyvų spektrą, tačiau pagrindiniai prioritetai bendrovėje, galima sakyti, nesikeičia – tai parama bendruomenei, švietimui, sportui, kultūrai bei krašto apsaugai. SA ataskaitose nėra minima aplinkosauga ar rūpinimasis darbuotojų gerove.

AB „Olympic entertainment group“ (Estija)

Ši įmonė informaciją apie socialinę atsakomybę savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2006-

2008 m. ir už 2011-2013 m., 2009-2010 m. SA iniciatyvos finansinėse ataskaitose nebuvo apibūdinamos. Reikėtų pažymėti, kad pateikiamos informacijos srautas labai skiriasi: 2006-2008 m. buvo pateikiama vos po vieną pastraipą, tuo tarpu 2011-2013 m. informacijos kiekis padidėjo iki puslapio ar dviejų kiekvienų metų finansinėse ataskaitose.

Olympic entertainment group yra socialiai atsakinga bendrovė, kuri išsiskiria verslo skaidrumu ir aukštais etikos standartais. Įmonė nuolat investuoja į savo verslo plėtrą, įgyvendindama būtiniausias priemones, skirtas užkirsti kelią pinigų plovimui bei siūlydama saugias paslaugas ir aplinką savo klientams. Bendrovė veikia pagal visus valstybės įstatymus, plėtros teisės aktus ir savo priimtas vidaus tvarkos taisykles. Įmonei svarbi bendruomenės gerovė, todėl ji nuolat vykdo įvairias labdaros programas, remia sporto, kultūros renginius, taip pat vaikų sveikatą ir gerovę užtikrinančius projektus ne tik Estijoje, bet ir Lietuvoje, Latvijoje, Lenkijoje, Slovakijoje bei Baltarusijoje. Be to, Olympic entertainment group investuoja į savo darbuotojų darbo sąlygų gerinimą, taip pat remia jų profesinį ir socialinį vystymąsi. Bendrovė remia: Estijos olimpinį komitetą, Baltarusijos olimpinį komitetą, Estijos krepšinio asociaciją, Talino jachtų klubą, nacionalinę praktinio šaudymo asociaciją, Klaipėdos asociaciją Liutai (moterų klubas), Slovakijos baidarių asociaciją, Estijos muzikos ir teatro akademiją ir kt.

Pagrindinė įmonės SA iniciatyvų veikla yra nukreipta į klientą ir į viską, kas su juo susiję. Svarbiausias tikslas – aptarnavimo kokybės gerinimas. Didelė reikšmė skiriama klientui. Jie visada yra aptarnaujami kaip ypatingi svečiai. Klientams yra siūlomos geriausios paslaugos, atitinkančios jų lūkesčius. Visada yra pasirūpinama tinkama veiklos aplinka ir apsaugos programomis. Tam, kad pasiekti maksimalų klientų pasitenkinimą, taip pat yra investuojama į darbuotojus bei jų darbo aplinką. Tam yra sukurtos iniciatyvumą skatinančios ir motyvacinės programos.

2006-2008 m. socialinės atsakomybės ataskaitose buvo pateikiama labai mažai informacijos apie įmonės veiklą ir projektus SA srityse, o pateikiama informacija buvo labiau apibendrinančio pobūdžio. Tuo tarpu po pertraukos, nuo 2011 m. viskas kardinaliai pasikeitė – bendrovė pradėjo skirti kur kas daugiau dėmesio SA iniciatyvoms. Pagrindiniai Olympic entertainment group prioritetai SA srityje yra klientas ir jo aptarnavimo kokybės gerinimas, taip pat darbuotojų darbo sąlygų gerinimas. Įmonė skiria dėmesį ne tik klientams ir savo darbuotojams, tačiau ir įvairiems socialiniams projektams, sportui, kultūrai. SA ataskaitose nėra minima aplinkosauga.

AB „Šiaulių bankas“ (Lietuva)

Ši bendrovė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikia už 2009-2013 m. Visiems besidomintiems įmonės veikla, informacija yra prieinama ir nesunkiai randama. Galima pastebėti, kad nuo 2008 m. informacijos srautas kiekvienais metais didėja, o SA iniciatyvų yra pateikiama vis daugiau ir daugiau. Pateikiamos informacijos srautas

apima nuo pusės iki kelių puslapių.

Dar 2008 m. prie JT tarptautinės iniciatyvos – Pasaulinio susitarimo prisijungęs bankas savo veiklą vykdo vadovaudamasis žmogaus teisių, darbuotojų teisių, aplinkos apsaugos ir korupcijos prevencijos principais. AB „Šiaulių bankas“ viena iš svarbiausių SA iniciatyvų laiko santykius su darbuotojais. Didelis dėmesys skiriamas darbuotojų adaptacijai: padaliniuose organizuojami susipažinimo renginiai, darbuotojų mokymai, taip pat vyksta bendri laisvalaikio renginiai, naujokų krikštynos. Siekiant paskatinti darbuotojus už profesionaliai atliktus darbus, įvykdytus projektus, reikšmingus pasiekimus ir iniciatyvas, kiekvieną metų ketvirtį jiems išmokami ketvirčio priedai. Banko gimtadienio proga ilgamečiams darbuotojams dėkojama už darbą ir tradiciškai jiems skiriamos piniginės premijos. Yra organizuojamos įvairios bendros darbuotojų kelionės, ekskursijos, rengiamos sporto varžybos, turistiniai žygiai. Įmonė rūpinasi savo darbuotojų sveikata ir gerove, tad visame pasaulyje 24 val. per parą visus savo darbuotojus yra apdraudusi nuo nelaimingų atsitikimų, galinčių sukelti darbuotojui traumas, invalidumą ar žūtį. O tie darbuotojai, kurie rūpinasi sveika gyvensena, yra skatinami sportuoti – jiems suteikiamos lengvatos ir nuolaidos sporto klubuose. Kiekvienų metų pabaigoje yra rengiamas jau tradicija tapęs renginys – darbuotojai renka banko „Metų žmogų“.

Bankas išskirtinį dėmesį skiria klientams. Jo prioritetas – tai SVV įmonės. Bankas rūpinasi atsakingu kreditų išdavimu ir kitomis finansinėmis paslaugomis bei jų kokybišku teikimu. Viena iš svarbių banko paslaugų sričių – tai lengvatinis verslininkų kreditavimas, mikrokreditai smulkiam verslui, verslininkų moterų kreditavimas ir kt. Ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms Šiaulių bankas pasiūlė naujas kreditavimo galimybes ūkio plėtrai – „Kreditą ūkiui“ ir „Kreditą žemei“. Bankui svarbus kiekvienas klientas, todėl viskas daroma tam, kad būtų užtikrinta aukšta aptarnavimo ir teikiamų paslaugų kokybė.

AB „Šiaulių bankas“ skatina atsakingą vartojimą ir rūpinimąsi aplinkos apsauga. Stengiasi sumažinti popieriaus vartojimą (nespausdindamas nereikalingų dokumentų ir pan.). Banko klientai skatinami daugelį paraiškų pildyti internetu, taip pat naudotis kitomis paslaugomis internetinėje erdvėje – tokiu būdu bankas sutaupo spausdinimo kaštus, o klientai – savo laiką. Bankas aktyvus triukšmo mažinimo akcijos dalyvis ir skatina savo darbuotojus atsakingai naudotis visais prietaisais, kad būtų sumažinta neigiama įtaka jų sveikatai.

Šiaulių bankui labai svarbi skaidri ir nekorumpuota veikla, todėl jame yra įkurtas Prevencijos departamentas, kuris rūpinasi pinigų plovimo prevencija ir kitokia galimai neteisėta veikla, kuri gali būti susijusi su banku ar jo klientais. Darbuotojams yra rengiami skaidrios veiklos ir nusikaltimų prevencijos mokymai. Taip pat jie yra skatinami, kilus klausimams, konsultuotis dėl korupcijos ar kitos neteisėtos veikos prevencijos bei užkardymo.

Šiaulių bankas – aktyvus šalies visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo puoselėtojas ir dalyvis, daugelį metų bendradarbiauja su Šiaulių universitetu, įgyvendindamas įvairius projektus. Bankas taip

pat yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartį su Vytauto Didžiojo universitetu – taip siekiama mažinti mokslo ir verslo atotrūkį, skatinti bendradarbiavimą, inicijuojant ir vykdant bendrus projektus, gerinti studentų studijų kokybę, tobulinti jų praktinius įgūdžius, prisidėti prie kvalifikuotų darbuotojų ugdymo. Šiaulių bankas yra aktyvus įvairių socialinių akcijų dalyvis ir paramos teikėjas. Bankas remia kultūrinius renginius ir projektus. Viena iš rengtų labdaros akcijų buvo skirta senelių namams, kuriems bankas padovanojo daugiau nei penkiasdešimt televizorių.

Bankas taip pat teikia paramą įvairioms socialinėms iniciatyvoms. Tradiciškai Bankas rėmė didesnių ir mažesnių miestų ir miestelių šventes: Klaipėdos „Jūros šventę“, „Šiaulių dienas 777“, Marijampolės derliaus šventę „Sūduvos kraitė“, Plungės miesto šventę, Utenos miesto gimtadienio šventę, Varėnos krašto žemdirbių šventę. Paramą Bankas teikia ir kitiems renginiams: XII bėgimo varžyboms „Gintarinė jūrmylė“, Lietuvos taurės konkūro varžyboms Jusaičiuose, pirmą kartą Lietuvoje organizuotam Lietuvos klubinio komandinio badmintono čempionatui Tauragėje ir kt.

AB „Šiaulių bankas“ pateikiama informacija apie SA yra pakankamai plati ir informatyvi. Kiekvienais metais SA skiriamas vis didesnis dėmesys, remiama ir organizuojama vis daugiau renginių bei projektų. Konsoliduotame metiniame pranešime skiriamas dėmesys labai plačiam SA iniciatyvų spektrui: nuo darbuotojų mokymų iki kovos su korupcija ir nusikaltimų prevencijos. Tačiau galima būtų paminėti, kad vis dėlto didžiausią dėmesį bankas skiria savo darbuotojų gerovei, santykiams su jais bei klientų aptarnavimo kokybės gerinimui ir tobulinimui.

AB „Tallink group“ (Estija)

Tallink group informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikia už 2008-2013 m. Visoms suinteresuotosioms grupėms minėta informacija yra nesunkiai randama ir lengvai prieinama. SA iniciatyvų pateikimas kiekvienais metais užima iki vieno puslapio.

Vienas iš pagrindinių įmonės prioritetų SA srityje yra aplinkos apsauga: aplinkos taršos, atmosferos ir jūrų užterštumo mažinimas. Bendrovės laivai prižiūrimi ir eksploatuojami pagal MARPOL konvenciją (Tarptautinė konvencija dėl taršos iš laivų prevencijos). Tai užtikrina minimalią oro ir jūrų taršą. Tallink group tikslas yra pašalinti taršos galimybę pačiame šaltinyje, užtikrinant aukštą saugos standartų, teisės aktų ir konvencijų laikymąsi. Be to, bendrovė yra įsipareigojusi nuolat gerinti taršos mažinimo metodus. Įmonė yra gavusi ir laikosi tokių veiklos bei atitikties standartų: Lloyds registro aplinkos sertifikatas ISO 14001: 2004, MARPOL nuotekų taršos prevencijos sertifikatas, MARPOL naftos taršos prevencijos sertifikatas, Estijos jūrinės administracijos atitikties sertifikatas, Suomijos jūrinės administracijos atitikties sertifikatas ir kt.

Tallink group taip pat aktyviai remia įvairias viešąsias iniciatyvas ir renginius, ypač susijusius su jaunimu ir sportu. Būdamą viena iš didžiausių Estijos įmonių pagal darbuotojų skaičių, bendrovė

visada skatina savo darbuotojus dalyvauti socialiniuose renginiuose, skirtuose aplinkosaugai ir visuomenės gyvenimo gerinimui.

Įmonė ne visą informaciją apie SA pateikia finansinėse ataskaitose. Plačiau SA iniciatyvos yra apibūdinamos atskirose ataskaitose, kurias galima rasti įmonės internetinėje svetainėje. Kadangi šios iniciatyvos nepateikiamos konsoliduotame metiniame pranešime, todėl jos nagrinėjamos nebuvo. Tačiau nuomonę apie Tallink group SA sritis galima buvo susidaryti ir pagal finansinėse ataskaitose pateikiamą informaciją. Pagrindinės įmonės iniciatyvos susijusios su aplinkosauga – jai skiriamas ypač didelis dėmesys. Deja, finansinėse ataskaitose pateikiama informacija apie SA 2008-2013 m. yra identiška ir kartojasi kiekvienais metais.

AB „Tallinna kaubamaja“ (Estija)

Ši bendrovė informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, t. y. konsoliduotame metiniame pranešime, pateikia už 2009-2013 m. Visoms suinteresuotosioms grupėms minėta informacija yra lengvai prieinama. SA iniciatyvų pateikimas kiekvienais metais užima iki vieno puslapio.

Tallinna kaubamaja deklaruoja esanti socialiai atsakinga įmonė, nes savo veikloje vadovaujasi šiais trimis pagrindiniais principais:

1. Siekia savo klientams pasiūlyti pačios aukščiausios kokybės produktus iš smulkių Estijos gamintojų, su kuriais yra pasirašiusi ilgalaikio bendradarbiavimo sutartis. Tokiu būdu įmonė išskiria save iš kitų, t. y. siūlydama savo klientams aukščiausios kokybės prekes, kartu suteikdama galimybę plėtotis smulkiems Estijos gamintojams.
2. Siekia gerinti savo darbuotojų darbo ir poilsio sąlygas, skatina sveiką gyvenimo būdą, remia darbuotojų sporto renginius; darbe suteikiama galimybė darbuotojams naudotis kraujospūdžio matuokliais, masažo kėdėmis ir masažo paslaugomis.
3. Aktyviai remia visuomenės labdaros ir paramos projektus: Talino zoologijos sodą, vyrų chorą Talino technologijų universitete, vaikų namus ir daugiavaikes šeimas, gyvūnų prieglaudas, kelias ligonines ir gydymo įstaigas, mados ir kultūros renginius, jaunimo sporto renginius ir kt.

Įmonė yra pasirašiusi įvairovės sutartį, pagal kurią yra kreipamas didesnis dėmesys į darbuotojų, kaip asmenybių, skirtumus ugdant toleranciją, taip pat į klientų įvairovę, siekiant gerų aptarnavimo rezultatų.

2009-2013 m. įmonė vadovaujasi tais pačiais trimis pagrindiniais SA principais, tačiau iniciatyvos yra kiekvienais metais plėtojamoms ir papildomos. Tallinna kaubamaja veikla SA srityje yra nuosekli ir aiški, svarbiausios iniciatyvos susijusios su klientais, darbuotojais ir labdaros bei paramos projektais. Bendrovės ataskaitose nėra minima aplinkosauga.

AB „Teo LT“ (Lietuva)

Ši įmonė informaciją apie socialinę atsakomybę savo finansinėse ataskaitose pateikia už 2009-2013 m. Tačiau reikėtų pažymėti, kad informacijos srautas yra labai mažas ir neinformatyvus: sudaro vos po vieną pastraipą kiekviename konsoliduotame metiniame pranešime. Taip yra dėl to, kad AB „Teo LT“ kiekvienais metais rengia atskiras SA ataskaitas. Remiantis darbo tema ir iškeltais uždaviniais, bus nagrinėjamos ir aptartos tik tos SA iniciatyvos, kurias Teo LT pateikė metiniame konsoliduotame pranešime.

AB „Teo LT“ metiniuose konsoliduotose pranešimuose už 2009-2013 m. apibūdinama vienintelė SA iniciatyva – tai aplinkos apsauga. Stengdamasi sumažinti neigiamą poveiklį aplinkai, įmonė naudoja pažangias technologijas ir pačias naujausias ekologinius standartus atitinkančias priemones, kurios užkerta kelią ar bent jau sumažina aplinkos teršimą. Bendrovė kiekvienais metais mažina elektros, vandens ir darbui skirto popieriaus naudojimą.

Įmonės sprendimą rengti atskiras SA ataskaitas kartu apie tai pateikiant labai mažai informacijos finansinėse ataskaitose galima būtų vertinti dvejopai: teigiamai, nes atskiroje ataskaitoje galima pateikti daugiau SA iniciatyvų, o į jas įsigilinti bei apibūdinti kur kas plačiau; ir neigiamai, nes informacijos apie SA bendrovės finansinėse ataskaitose beveik nėra, o parengtas atskiras SA ataskaitas galima rasti tik įmonės internetiniame puslapyje, tačiau ne NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje Baltijos Oficialiajame prekybos sąrašė.

Apibendrinant antros grupės įmonių SA pateikiamas iniciatyvas, galima būtų teigti, kad bendrovės ne visada vienodai suvokia SA pateikimą finansinėse ataskaitose. Šioje grupėje galima būtų išskirti tuos pačius esminius skirtumus SA informacijos pateikime, kaip ir pirmoje grupėje. Pagrindiniai skirtumai, kurie leidžia teigti, kad bendrovės nevienodai suvokia ĮSA – tai SA iniciatyvų pateikimo gausa ir turinys, pateikimo vieta bei pateikimo būdas. SA ataskaitos užima nuo kelių pastraipų iki kelių puslapių, jose pateikiamos iniciatyvos yra skirtingos bei pateikiamos ne visada tuose pačiuose skyriuose. Galima teigti, kad kuo įmonės geriau suvokia SA, tuo jų pateikiamos SA ataskaitos yra informatyvesnės ir įdomesnės šios informacijos vartotojams.

Šeštoje lentelėje pateikiama antros grupės įmonių apibendrinta informacija apie SA pateikimą finansinėse ataskaitose. Yra išrinktos ir pažymėtos visos SA iniciatyvos, kuriomis savo veikloje remiasi šios bendrovės.

6 lentelė. Įmonių pateikiama informacija apie socialinę atsakomybę 5-8 m. laikotarpiu

Bendrovė	SA pat., m.	Socialinės atsakomybės iniciatyvos										
		Rūpinimasis darbuotojų gerove, darbo aplinka	Parama sporto renginiams, projektams	Parama kultūriniam renginiams, projektams	Parama švietimui, mokymosi įstaigoms	Atsakingas rūpinimasis aplinkos apsauga	Soc. projektai, parama silpnoms visuomenės grupėms	Gauti kokybės, atitikties sertifikatai	Parama visuomenės sveikatos gerinimui	Parama krašto apsaugai	Kova su korupcija, nusikaltimų prevencija	Dėmesys klientui: apklausos, aptarnav. gerinimas
Baltika	5	+	+	+	+	+	+					
Harju elekter	8	+	+		+		+					
Lesto	6	+	+	+	+	+	+	+			+	+
Lietuvos dujos	6	+	+	+	+	+	+		+			+
Nordecon	7		+	+	+		+		+	+		
Olympic entertainme nt group	6	+	+	+			+		+		+	+
Šiaulių bankas	5	+	+	+	+	+	+	+			+	+
Tallink group	6		+			+	+	+				
Tallinna kaubamaja	5	+	+	+	+		+	+	+			+
Teo LT	5					+						

Čia: + - yra duomenų.

Šaltinis: parengta autorės.

Kaip galima matyti iš šeštos lentelės apibendrintų duomenų, daugiausia SA iniciatyvų krypčių, po devynias, pateikia dvi Lietuvos įmonės: Lesto ir Šiaulių bankas. Tuo tarpu mažiausiai jų, tik vieną, savo finansinėse ataskaitose įvardija kita Lietuvos įmonė – Teo LT. Kitų įmonių pateikiamos SA iniciatyvos pasiskirsto nuo keturių iki aštuonių. Įmonės, kurios SA iniciatyvas savo finansinėse ataskaitose pateikia 5-8 m. laikotarpiu, vidutiniškai pateikia po šešias iniciatyvas.

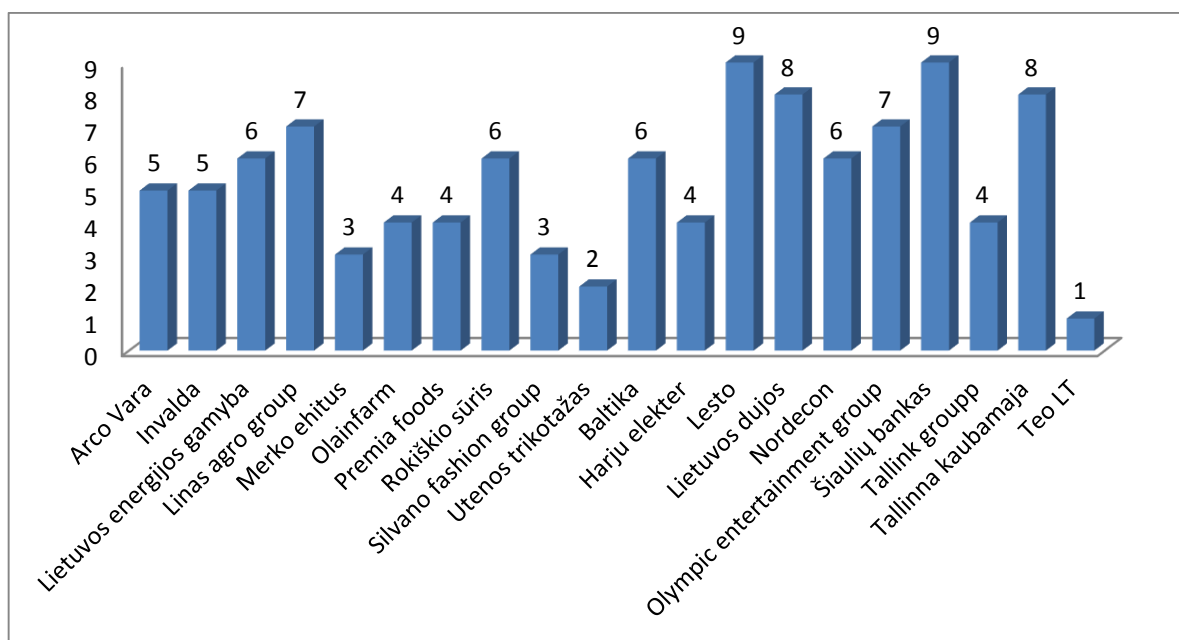
Plačiausiai tarp nagrinėjamų įmonių paplitusios SA iniciatyvos (žr. 6 lent.) – tai parama sportui ir silpnoms visuomenės grupėms (socialiniams projektams). Šias iniciatyvas remia devynios skirtingos įmonės iš dešimties, kas sudaro 90 proc. visų nagrinėjamų įmonių, kurios pateikia informaciją apie SA 5-8 m. laikotarpiu. Septynios iš dešimties bendrovių tarp visų SA iniciatyvų mini rūpinimąsi darbuotojų gerove ir darbo aplinka, skiria paramą kultūriniais bei švietimo projektams. Daugiau negu pusė įmonių (60 proc.) rūpinasi aplinkos apsauga, o lygiai pusė (50 proc.) didesnę dėmesį skiria klientams: rengia apklausas ir gerina kokybę bei aptarnavimo kultūrą. Kitos SA iniciatyvos paplitusios kiek mažiau: keturios iš dešimties įmonių (40 proc.) skiria paramą visuomenės sveikatos gerinimui ir pažymi gautus kokybės bei atitikties sertifikatus. Trys bendrovės iš dešimties (30 proc.) vykdo nusikaltimų prevenciją ir kovoja su korupcija, ir tik viena įmonė (10 proc.) kaip SA iniciatyvą mini paramą krašto apsaugai. Kitaip negu prieš tai nagrinėtoje grupėje, šios grupės įmonės, kurios pateikia mažiausiai SA iniciatyvų, prie jų dažniausiai nepriskiria rūpinimosi darbuotojų gerove ir darbo aplinka. Galima teigti, kad šios grupės bendrovėms, pateikiančioms mažiausiai SA iniciatyvų finansinėse ataskaitose, svarbiausia iniciatyva yra aplinkos apsauga.

Tarp Lietuvos bendrovių, kurios nagrinėjamos antroje grupėje, dažniausiai minima SA iniciatyva yra rūpinimasis aplinkos apsauga – tai paminėjo visos nagrinėjamos įmonės. Taip pat populiaros iniciatyvos yra parama sportui, kultūrai, švietimui, socialiniams projektams, rūpinimasis darbuotojais ir klientais (po 75 proc. visų nagrinėjamų Lietuvos įmonių). Nė viena Lietuvos įmonė nepaminėjo tokios SA iniciatyvos kaip paramos krašto apsaugai. Tuo tarpu tarp užsienio bendrovių populiariausia yra parama sportui ir socialiniams projektams (po 100 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių), taip pat kultūrai, švietimui bei rūpinimasis savo darbuotojais (po 66,67 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių). Užsienio įmonės mažiausią dėmesį skiria krašto apsaugai ir kovai su korupcija (po 16,67 proc. visų nagrinėjamų užsienio įmonių).

Apibendrinant abiejų grupių tyrimo rezultatus, galima būtų teigti, kad bendrovės ne visada vienodai suvokia SA pateikimą finansinėse ataskaitose. Nors egzistuoja nemažai panašumų, kurie leidžia teigti, kad yra tam tikri bendri sąlyčio taškai ĮSA pateikime, tačiau atliktas tyrimas leido išskirti kelis esminius skirtumus bendrovių SA suvokime – tai SA iniciatyvų pateikimo gausa, jų turinys, pateikimo vieta ir būdas. Bendrovės remia ir palaiko skirtingas SA iniciatyvas, kurias aprašo ir pateikia skirtingose konsoliduotojo metinio pranešimo vietose. SA informacijos pateikimas taip pat yra

skirtingas: vienos bendrovės SA iniciatyvas aprašo paprastai, kitos – papildo informaciją lentelėmis, paveikslais, diagramomis ar nuotraukomis. Dar vienas ĮSA suvokimo skirtumas – tai pateikiamos informacijos turinys. Ypač išsiskiria ir neigiamą įvaizdį sudaro tos įmonės, kurios kiekvienais metais pateikia tą pačią monotonišką ir niekuo nesiskiriančią informaciją apie SA.

Ketvirtame paveiksle pavaizduota kiek SA iniciatyvų atskleidžia kiekviena tirta bendrovė iš abiejų grupių. Pateikiamų iniciatyvų skaičius svyruoja nuo vienos iki devynių.

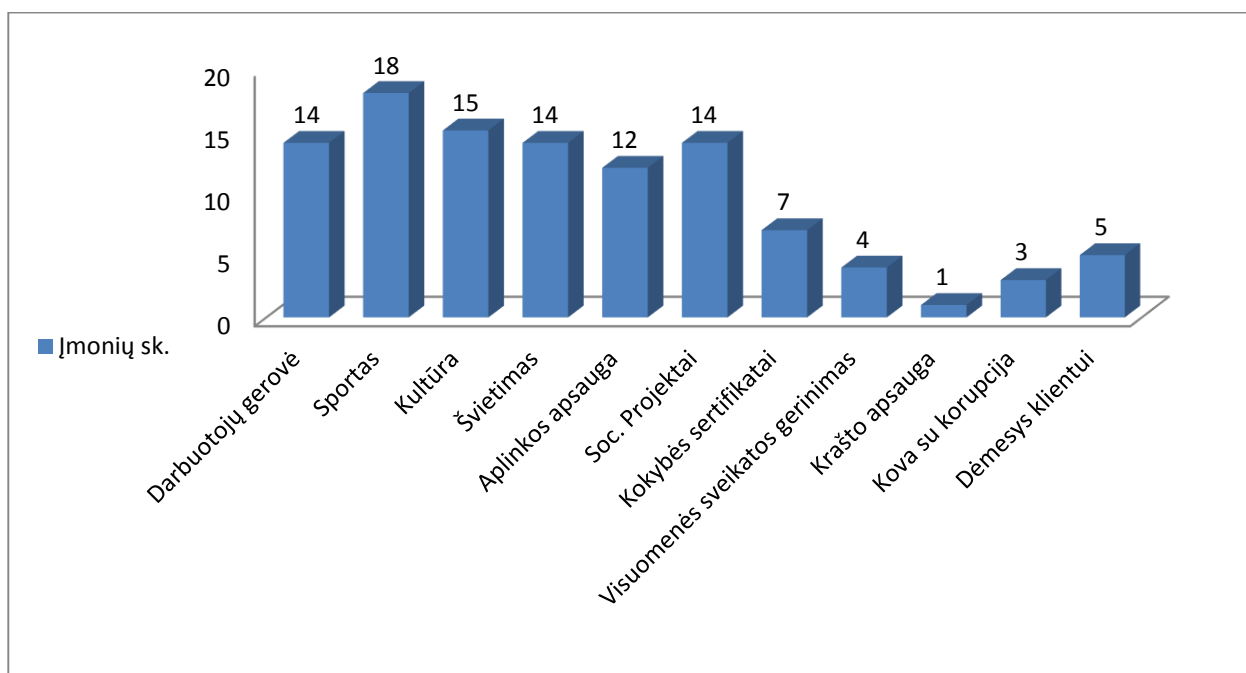

Šaltinis: parengta autorės.

4 pav. Įmonių atskleidžiamų SA iniciatyvų skaičius

Galima teigti (žr. 4 pav.), kad daugiausiai SA iniciatyvų pateikia Lietuvos bendrovės Lesto ir Šiaulių bankas (po devynias), o mažiausiai, tik vieną – Teo LT. Daugiausiai SA iniciatyvų pateikiančios bendrovės priklauso antrai tirtai grupei įmonių, kurios SA informaciją finansinėse ataskaitose pateikia ilgesnį laiko tarpą, t. y. ilgiau kaip ketverius metus. Tyrimo rezultatai taip pat leidžia teigti, kad vidutiniškai Lietuvos bendrovės pateikia po šešias SA iniciatyvas, tuo tarpu užsienio įmonės – po penkias.

Penktame paveiksle pavaizduotos visų tirtų bendrovių SA remiamos ir palaikomos iniciatyvos, kurios yra populiaros nuo vienos iki aštuoniolikose įmonių.

Šaltinis: parengta autorės.

5 pav. Įmonių atskleidžiamos SA iniciatyvos

Išnagrinėjus abiejų grupių įmonių SA pateikimą finansinėse ataskaitose galima būtų pastebėti (žr. 5 pav.), kad labiausiai paplitusi SA iniciatyva tarp visų įmonių yra sporto renginių ir komandų rėmimas bei renginių organizavimas (90 proc. visų nagrinėjamų įmonių), taip pat kultūros (75 proc. visų nagrinėtų įmonių), švietimo, silpnų visuomenės grupių rėmimas ir darbuotojų gerovės gerinimas (po 70 proc. visų nagrinėtų įmonių). Aplinkos apsauga yra aktuali dvylikai bendrovių iš dvidešimties (60 proc. visų nagrinėjamų įmonių). Mažiau nei pusei įmonių (35 proc.) yra aktualūs kokybės ir atitikties sertifikatai. 25 proc. įmonių skiria didesnę dėmesį klientui, jo poreikiams, o panašiai tiek bendrovių remia visuomenės sveikatos gerinimo įstaigas ir programas. Tik viena įmonė iš dvidešimties prie SA iniciatyvų priskyre paramą krašto apsaugai.

Atliktas tyrimas ir išnagrinėti jo rezultatai leidžia patvirtinti pirmą iškeltą hipotezę H_1 , t. y. įmonės, kurios informaciją apie SA atskleidžia ilgesnį laiko tarpą (ilgiau kaip ketverius metus), iš tikrųjų į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų. Šią hipotezę leido patvirtinti faktas, kad pirmos grupės įmonės, kurios SA iniciatyvas savo finansinėse ataskaitose pateikia 1-4 m. laikotarpiu, išvardina daugiausiai septynias iniciatyvas. Šios grupės įmonės į SA ataskaitas vidutiniškai įtraukia keturias-penktas sritis. Tuo tarpu antros grupės įmonės, kurios informaciją apie SA pateikia 5-8 m. laikotarpiu, daugiausiai mini net devynias iniciatyvas, o vidutiniškai jų pateikia apie šešias. Atlikto tyrimo rezultatai taip pat verčia paneigti antrą hipotezę H_2 , t. y. ne visos įmonės, kurios pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose į ją įtraukia aplinkosaugą. Šiuo atveju galima būtų pažymėti, kad vis dėlto iš visų nagrinėtų įmonių net aštuonios iš devynių Lietuvos įmonių, kas sudaro apytiksliai 88,89 proc., kaip vieną iš SA iniciatyvų mini aplinkosaugą. Tuo tarpu tarp vienuolikos užsienio

bendrovių ši iniciatyva paplitusi mažiau ir ją įvardina tik keturios iš vienuolikos įmonių, kas sudaro apytiksliai tik 36,36 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad įmonės, kurios informaciją apie SA pateikia ilgesnį laiko tarpą (ilgiau kaip ketverius metus), į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų. Daugiausiai SA sričių savo finansinėse ataskaitose pateikia antros grupės įmonės, t. y. Lesto ir Šiaulių bankas, mažiausiai – Teo LT. Vidutiniškai antros grupės bendrovės pateikia apie šešias, o pirmos – tik keturias-penbias SA remiamas sritis. Šis faktas patvirtina pirmąją tyrimo hipotezę. Galima teigti, kad SA atskleidimas finansinėse ataskaitose tiesiogiai priklauso nuo šios informacijos atskleidimo laikotarpio – kuo jis ilgesnis, tuo daugiau iniciatyvų pateikiama. Nors teoriniu požiūriu ĮSA atskleidime, ko gero, labiausiai paplitęs aplinkosaugos aspektas, tačiau ne visos įmonės, kurios informaciją apie SA pateikia savo finansinėse ataskaitose, jį įtraukia į savo SA ataskaitas. Aplinkos apsauga svarbi tik 60 proc. visų nagrinėtų įmonių. Šis faktas paneigia antrąją tyrimo hipotezę. Pati populiariausia SA iniciatyva tarp visų tirtų įmonių yra parama sportui, ji taip pat svarbiausia ir visoms užsienio bendrovėms. Tuo tarpu Lietuvos įmonės savo SA ataskaitose dažniausiai mini atsakingą rūpinimąsi aplinkos apsauga. Tyrimas taip pat atskleidė, kad įmonės SA ataskaitose mažiausiai dėmesio skiria krašto apsaugai. Nors tarp tirtų įmonių galima pastebėti nemažai panašumų ir sąlyčio taškų SA srityje, tačiau atliktas tyrimas leido išskirti kelis esminius skirtumus bendrovių SA suvokime – tai SA iniciatyvų pateikimo gausa, jų turinys, pateikimo vieta ir būdas. Bendrovės dažniausiai skirtingai suvokia SA ir jos pateikimą, o į SA ataskaitas įtraukia skirtingus aspektus. Pastebėta, kad bendrovės įvairiai pateikia SA iniciatyvas: vienos jas aprašo plačiai, kiekvienais metais vis papildydamos ar praplėsdamos SA kryptis, kitos – labai trumpai, glaustai, nieko nekeisdamos metai iš metų, o tiesiog perrašydamos tą patį tekstą.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Įmonių socialinė atsakomybė šiais laikais tampa vis aktualesnė ir plačiau nagrinėjama. Ir nors egzistuoja ne vienas ĮSA apibrėžimas, tačiau kol kas vieningos nuomonės, kas tiksliai yra ĮSA ir kokius procesus bei aspektus ji apima, nėra. Išnagrinėjus mokslinę literatūrą, galima rasti tam tikrus panašumus ir sąlyčio taškus tarp įvairių ĮSA apibrėžimų, kai būtent savanoriška įmonių veikla apima įvairius bendrovių ryšius su suinteresuotomis grupėmis bei veiksmus, įtraukdama į juos aplinkosaugą ir socialines problemas, visa tai pateikiant per ekonominę prizmę. ĮSA reikalauja ilgalaikių investicijų, kurios atneša pelną ir naudą ilguoju laikotarpiu. SA nėra būtina skelbti viešai, todėl privalomose finansinėse ataskaitose dažniausiai nėra atskleidžiama jokia informacija apie socialinę atsakomybę, nes tai – savanoriškai atskleidžiama informacija. Socialiai atsakingos įmonės SA iniciatyvas dažniausiai skelbia savo metiniame pranešime, o jeigu šios informacijos yra pakankamai daug, tai įmonės gali rengti atskiras SA ataskaitas. Deja, kol kas nėra aiškiai nustatyta ką tiksliai apie savo veiklą turėtų atskleisti socialiai atsakingos įmonės. Skirtingi mokslininkai ĮSA priskiria skirtingas sritis, tačiau išnagrinėjus mokslinę literatūrą, šioms sritims galima būtų priskirti aplinkosaugą, žmogiškuosius išteklius, visuomenę, produkto kūrimą ir tobulinimą bei ekonomiką. SA iniciatyvos kol kas dažniausiai dar nėra pateikiamos finansine išraiška – tai daugiau aprašomojo pobūdžio informacija, tačiau ši informacija turi būti tiksli, suprantama, naudinga bei atitinkanti realybę. SA atskleidimas metiniame pranešime gali turėti teigiamos įtakos įmonės įvaizdžiui, konkurencingumui ir finansiniams rodikliams bei sustiprinti bendrovės ryšius ne tik su vartotojais, bet ir su visomis suinteresuotomis grupėmis.

2. Tyrimui buvo atrinkta dvidešimt įmonių listinguojamų NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje Baltijos Oficialiajame prekybos sąrašė, kurios informaciją apie SA pateikia savo finansinėse ataskaitose. SA iniciatyvų pateikimas finansinėse ataskaitose svyruoja nuo vienerių iki aštuonerių metų, o pateikiama informacija užima nuo vienos pastraipos iki kelių puslapių. Atrinktos bendrovės suskirstytos į dvi grupes pagal SA iniciatyvų pateikimo trukmę. Abejas grupes sudaro po dešimt įmonių. Pirmoje grupėje nagrinėjamos bendrovės, kurios SA iniciatyvas finansinėse ataskaitose pateikia 1-4 m. laikotarpiu, antroje grupėje – 5-8 m. laikotarpiu. Toks suskirstymas padėjo nustatyti atrinktų įmonių SA iniciatyvų panašumus ir skirtumus bei jų priklausomybę nuo pateikimo periodiškumo. Buvo iškeltos dvi pagrindinės tyrimo hipotezės, kurias patvirtinti arba paneigti padėjo atliktas tyrimas. Jame naudojamas kokybinis turinio analizės metodas, aprašomoji ir lyginamoji duomenų analizė bei grafinis duomenų interpretavimas.

3. Įmonės, kurios informaciją apie SA pateikia ilgesnį laiko tarpą (ilgiau kaip ketverius metus), į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų. Daugiausiai SA sričių savo finansinėse ataskaitose pateikia antros

grupės įmonės, t. y. Lesto ir Šiaulių bankas, mažiausiai – Teo LT. Vidutiniškai antros grupės bendrovės pateikia apie šešias, o pirmos – tik keturias-penkias SA remiamas sritis. Šis faktas patvirtina pirmąją tyrimo hipotezę. Galima teigti, kad SA atskleidimas finansinėse ataskaitose tiesiogiai priklauso nuo šios informacijos atskleidimo laikotarpio – kuo jis ilgesnis, tuo daugiau iniciatyvų pateikiama. Nors teoriniu požiūriu ĮSA atskleidime, ko gero, labiausiai paplitęs aplinkosaugos aspektas, tačiau ne visos įmonės, kurios informaciją apie SA pateikia savo finansinėse ataskaitose, jį įtraukia į savo SA ataskaitas. Aplinkos apsauga svarbi tik 60 proc. visų nagrinėtų įmonių. Šis faktas paneigia antrąją tyrimo hipotezę. Pati populiariausia SA iniciatyva tarp visų tirtų įmonių yra parama sportui, ji taip pat svarbiausia ir visoms užsienio bendrovėms. Tuo tarpu Lietuvos įmonės savo SA ataskaitose dažniausiai mini atsakingą rūpinimąsi aplinkos apsauga. Tyrimas taip pat atskleidė, kad įmonės SA ataskaitose mažiausiai dėmesio skiria krašto apsaugai. Nors tarp tirtų įmonių galima pastebėti nemažai panašumų ir sąlyčio taškų SA srityje, tačiau atliktas tyrimas leido išskirti kelis esminius skirtumus bendrovių SA suvokime – tai SA iniciatyvų pateikimo gausa, jų turinys, pateikimo vieta ir būdas. Bendrovės dažniausiai skirtingai suvokia SA ir jos pateikimą, o į SA ataskaitas įtraukia skirtingus aspektus. Pastebėta, kad bendrovės įvairiai pateikia SA iniciatyvas: vienos jas aprašo plačiai, kiekvienais metais vis papildydamos ar praplėsdamos SA kryptis, kitos – labai trumpai, glaustai, nieko nekeisdamos metai iš metų, o tiesiog perrašydamos tą patį tekstą.

SIŪLYMAI:

1. Įmonėms siūlyčiau prieš imantis kažkokių veiksmų SA srityje, nusistatyti savo SA politikos kryptį ir sudaryti ilgalaikį veiksmų planą bei pasirinkti konkrečius SA prioritetus. Teikiant informaciją suinteresuotosioms grupėms bendrovės neturėtų pamiršti veiksmų kontrolės ir naujų planų priėmimo bei tobulinimo.
2. Bendrovėms siūlyčiau stengtis pateikti SA informaciją tose pačiose finansinių ataskaitų vietose. Tokiu būdu suinteresuotosios grupės lengviau ras jas dominančią informaciją. Dar geriau, jeigu įmonė nekeistų naudojamo skyriaus ar poskyrio pavadinimo, kuriame teikia informaciją apie SA.
3. Įmonėms siūlyčiau atkreipti dėmesį į patį SA informacijos turinį: įmonių atskleidžiama ir pateikiama informacija apie SA neturi būti monotoniška ir visiškai vienoda kiekvienais metais. Bendrovės turi stiprinti ryšius su suinteresuotosiomis grupėmis per SA prizmę ir suprasti, kad šios informacijos vartotojai gali jautriai ir neigiamai reaguoti į atsainiai pateiktą ir visiškai vienodą informaciją.

LITERATŪRA

1. **1-asis verslo apskaitos standartas „Finansinė atskaitomybė“**, 2003. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.2276>, [žiūrėta 2013 12 18]
2. **2-asis verslo apskaitos standartas „Balansas“**, 2003. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>, [žiūrėta 2014 01 06]
3. **3-iasis verslo apskaitos standartas „Pelno (nuostolių) ataskaita“**, 2003. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>, [žiūrėta 2014 01 06]
4. **4-asis verslo apskaitos standartas „Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita“**, 2003. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>, [žiūrėta 2014 01 05]
5. **5-asis verslo apskaitos standartas „Pinigų srautų ataskaita“**, 2010. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>, [žiūrėta 2014 01 10]
6. **6-asis verslo apskaitos standartas „Aiškinamasis raštas“**, 2012. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.2239>, [žiūrėta 2013 12 18]
7. **7-asis verslo apskaitos standartas „Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas“**, 2011. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/get.php?f.2255>, [žiūrėta 2013 12 18]
8. **Baker M.** Corporate social responsibility – What does it mean? – 2004. Prieiga per internetą: <http://www.mallenbaker.net/csr/definition.php>, [žiūrėta 2014 12 19]
9. **Baker M.** The ethical dilemma of „pay to stay“– 2015. Prieiga per internetą: http://www.mallenbaker.net/csr/page.php?Story_ID=2809, [žiūrėta 2015 03 15]
10. **Bernatonytė D. ir kt.** Ekonominės krizės poveikio Lietuvos smulkių ir vidutinių įmonių socialinei atsakomybei kryptys // *Ekonomika ir vadyba*. – 2009, Nr. 14, p. 229–236. – ISSN 1822-6515
11. **Bikienė J., Pučkienė D.** Buhalterinė apskaita: teorija ir praktika. Vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012. Prieiga per internetą: <http://ebooks.mruni.eu/pdfreader/buhalterin-apskaita-teorija-ir-praktika/255/finansinës+ataskaitos>, [žiūrėta 2013 12 30]
12. **Burkšaitienė D.** Nuosavas kapitalas, pajamos ir sąnaudos finansinėse ataskaitose: mokomoji knyga. – Vilnius: Technika, 2012. – 188 p. – ISBN 978-609-457-090-2
13. **Carroll A. B., Shabana K. M.** The business case for corporate social responsibility: A review of concepts, research and practice // *International Journal of Management Reviews*. –

- 2010, vol. 12(1), p. 85–105. Prieiga per internetą: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468.2370.2009.00275.x/pdf>, [žiūtėta 2014 01 03]
14. **Cho S. et al.** Measuring Corporate Social Responsibility // CPA Journal. – 2012, vol. 82, Iss: 6, p.54–60. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4d96c-420c-a48a-02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=7&hid=4206>, [žiūtėta 2014 03 05]
 15. **Costantino E. et al.** Social Responsibility as a Driver for Local Sustainable Development // Institutions and markets. – 2010, No. 109. Prieiga per internetą: <http://www.feem.it/userfiles/attach/20109171035434NDL2010-109.pdf>, [žiūrėta 2014 04 12]
 16. **Čepinskis J., Sakalauskaitė E.** Įmonių socialinė atsakomybė ekonominės krizės sąlygomis Lietuvoje // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai. – 2009, t. 3, Nr. 1, p. 143–162. – ISSN 1822-7996
 17. **Česnyienė R., Neverkevič M.** Įmonių socialinė atsakomybė ir jos iniciatyvų diegimo kliūtys smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėse // Business, management and education. – 2010, vol. 8, No. 10, p. 261–270. – ISSN 1648-8156
 18. **Čiegis R., Norkutė R.** Lietuvos bankų socialinė atsakomybė darnaus vystymosi kontekste // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. – 2012, Nr. 63, p. 19–33. – ISSN 1392-1142
 19. **Dagilienė L.** The Investigation of financial reports' complexity in large companies // Economics and Management. – 2009, Nr. 14, p. 28–32. – ISSN 1822-6515
 20. **Dagilienė L., Bruneckienė J.** Savanoriškai atskleidžiamos informacijos vaidmuo įmonių socialinės atsakomybės aspektu // Ekonomika ir vadyba. – 2010, Nr. 15, p. 451–456. – ISSN 1822-6515
 21. **Dagilienė L., Gokienė R.** Valuation of corporate social responsibility reports // Economics and Management. – 2011, No. 16, p. 21–27. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.edu/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/16/1822-6515-2011-0021.pdf>, [žiūrėta 2014 03 07]
 22. **Deegan C., Gordon B.** A study of environmental disclosure practices of Australian corporations // Accounting and Business Research. – 1996, vol. 26, No. 3, p. 187-199. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420c-a48a-02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4206> [žiūrėta 2014 01 23]
 23. **Domeika P.** Apskaitos informacinė sistema. – Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008. – 240 p. – ISBN 978-9955-921-00-4
 24. **Eberle D. et al.** The Impact of Interactive Corporate Social Responsibility Communication on Corporate Reputation // Journal of Business Ethic. – 2013, vol. 118, Iss: 4, p.731–746. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/>

pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420c-a48a-02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=8&hid=4206, [žiūrėta 2014 02 26]

25. **Europos bendrijų komisija.** Augimo ir užimtumo partnerystės įgyvendinimas paversti Europą įmonių socialinės atsakomybės pavyzdžiu // Europos Bendrijų Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. – Briuselis, KOM, 2006. – 136 galutinis. Prieiga per internetą: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:lt:PDF>, [žiūrėta 2013 12 16]
26. **Fridson A.** Where Financial Reporting and CSR Meet // Compliance week. – 2011, vol. 8, Iss: 85, p.40–65. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420c-a48a-02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=10&hid=4206>, [žiūrėta 2013 12 30]
27. **Gill D. L. et al.** Communicating sustainability. A web content analysis of North American, Asian and Europe firms // Journal of Communication Management. – 2008, Vol. 12, No. 3, p. 243–262. Prieiga per internetą: <http://www.emeraldinsight.com/skaitykla.mruni.eu/journals.htm?articleid=1735031>, [žiūrėta 2014 05 10]
28. **Grundey D.** Applying sustainability principles in the economy // Technological and Economic Development of Economy. – 2008, vol. 14(2), p. 101–106. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4d96c-420ca48a02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=12&hid=4206>, [žiūrėta 2013 12 28]
29. **Grundey D.** Eco-Marketing and Eco-Labeling: Does It Ensure Customer Loyalty for Eco-Products in Lithuania? // Transformations in Business & Economics. – 2009, vol. 8, No. 1, p. 152-179. – ISSN 1648-4460
30. **Gruževskis B. ir kt.** Įmonių socialinė atsakomybė. Aktualūs socialinės politikos klausimai. – Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas, 2006. – 40 p. – ISSN 1648-6269
31. **Holder-Webb L. et al.** The Supply of Corporate Social Responsibility Disclosures Among U.S. firms // Journal of Business Ethics. – 2009, vol. 84 p. 497-527. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420c-a48a02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=14&hid=4206>, [žiūtėta 2014 01 03]
32. **Homburg Ch. et al.** Corporate Social Responsibility in Business-to-Business Markets: How Organizational Customers Account for Supplier Corporate Social Responsibility Engagement // Journal of Marketing . – 2013, vol. 77 p. 54-72. Prieiga per internetą: <https://faculty.fuqua.duke.edu/~moorman/Marketing-Strategy-Seminar-2013/Session%2012/Homburg%20et%20al%202013.pdf>, [žiūtėta 2014 02 01]

33. **Idowu S. O.** An exploratory study of the historical landscape of corporate social responsibility in the UK // *Corporate governance*. – 2011, Vol. 11, No. 2, p.149–160. Prieiga per internetą: <http://www.emeraldinsight.com.skaitykla.mruni.eu/journals.htm?articleid=1917003>, [žiūrėta 2014 05 10]
34. **Jothi M.** CSR ... in the era of global economic meltdown // *Global Management Review*. – 2010, vol. 4, Iss: 4, p.93–97. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420c-a48a02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=16&hid=4206>, [žiūrėta 2013 12 27]
35. **Juščius V.** Corporate Social Responsibility and sustainable development // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. – 2007, No. 44, p. 35–44. – ISSN 1392-1142
36. **Juščius V.** Verslo socialinės atsakomybės teorijų raida // *Ekonomika*. – 2007, t. 78, p. 48–64. – ISSN 1392-1258
37. **Juščius V., Griauslytė J.** Lietuvos įmonių socialinės atsakomybės ataskaitų taikymas verslo praktikoje // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. – 2014, Nr. 69, p. 55–70. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2014~ISSN_23358750.N_69.PG_55-70/DS.002.0.01.ARTIC, [žiūrėta 2014 04 16]
38. **Juščius V., Snieška V.** Influence of Corporate Social Responsibility on Competitive Abilities of Corporations // *Engineering economics = Inžinerinė ekonomika*. – 2008, No. 3(58), p. 34–44. – ISSN 1392-2785
39. **Kanapickienė R. ir kt.** *Finansinė apskaita. Vadovėlis*. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008. – 315 p. – ISBN 978-9955-33-286-2
40. **Kleinaitė I.** 2007. Įmonių socialinės atsakomybės gairės mažoms ir vidutinėms įmonėms ir geros praktikos pavydžiai // *Atsakingo verslo praktika*. – Vilnius: LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007. – 32 p. Prieiga per internetą: http://gyva.lt/uploads/files/Atsakingo_verslo_praktika_2007.pdf, [žiūrėta 2014 09 16]
41. **Kovaliov R. ir kt.** Lietuvos autoverslo įmonių požiūrio į ĮSA vertinimas // *Ekonomika ir vadyba*. – 2009, Nr. 14, p. 294–300. – ISSN 1822-6515
42. **Lakis V.** Finansinių ataskaitų klastojimas – rinkos ekonomikos ir globalizacijos procesų palydovas // *Ekonomika*. – 2008, t. 82, p. 91–103. – ISSN 1392-1258
43. **Lanis R., Waller D.S.** Corporate Social Responsibility Disclosure of Advertising Agencies: An Exploratory Analysis of Six Holding Companies Annual Reports // *Journal of Advertising*. – 2009, vol. 38, No. 1, p. 109–121. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=758629b4-d96c-420ca48a02044eee5d93%40sessionmgr4002&vid=18&hid=4206>, [žiūrėta 2013 12 16]

44. **Leitoniene Š., Šapkauskienė A.** Socialinės informacijos kaip Lietuvos įmonių etiškos elgsenos kriterijaus analizė // *Economics and Management*. – 2012, Nr. 17 (3). Prieiga per internetą: <http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/download/2091/1621>, [žiūrėta 2014 04 14]
45. **Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.** Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=324382, [žiūrėta 2013 12 28]
46. **Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.** Įmonių socialinės atsakomybės gairės vertybinių popierių biržoje listinguojamoms įmonėms. Metodinė priemonė ĮSA atskaitomybei gerinti. – 2012. – 28 p. Prieiga per internetą: <http://csr.baltic.lt/wp-content/uploads/2013/03/Listinguojamu-imoniu-gaires.pdf>, [žiūrėta 2014 12 11]
47. **Murthy V.** Corporate Social Disclosure Practices of Top Software Firms in India // *Global Business Review*. – 2008, vol. 9, No. 2, p. 173–188. – ISSN 0973-0664
48. **NASDAQ OMX vertybinių popierių birža Baltijos rinka.** Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqomx.baltic.com/market/?pg=mainlist&lang=lt>, [žiūrėta 2013 11 11]
49. **Rolland D., Bazzoni J. O.** Greening corporate identity: CSR online corporate identity reporting // *Corporate communication: An International Journal*. – 2009, Vol. 14, No. 3. p. 249–263. Prieiga per internetą: <http://www.emeraldinsight.com/skaitykla.mruni.eu/journals.htm?articleid=1805835>, [žiūrėta 2014 03 07]
50. **Simanavičienė Ž. ir kt.** Įmonių socialinės atsakomybės skatinimo politikos Lietuvoje SSGG analizė // *Ekonomika ir vadyba*. – 2011, Nr. 16, p. 605–611. – ISSN 1822-6515
51. **Šimanskienė L., Paužolienė J.** Įmonių socialinės atsakomybės ir organizacinės kultūros sąsajų analizė // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. – 2010, Nr. 53, p. 87–98. – ISSN 1392-1142
52. **Šneiderienė A. ir kt.** Įmonių socialinė atsakomybė tarptautinių kompanijų veikloje // *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*. – 2009, t. 3, Nr. 1, p. 175–192. – ISSN 1822-7996
53. **Vogulytė V., Gudonienė V.** Įmonių socialinė atsakomybė – altruizmas ar nauda? UAB Ekonominės konsultacijos tyrimai. – 2007. Prieiga per internetą: <http://www.verslobanga.lt/lt/patark.full/4617c3a0833e0.1>, [žiūrėta 2013 12 27]
54. **Zhang Z., Han F.** Analysis of Accounting Disclosure Model for Strengthening Corporate Social Responsibility // *International Journal of Business and Management*. – 2008, vol. 3, No. 9, p. 157-161. – ISSN 1985-692X

Vaznienė J. *Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas finansinėse ataskaitose* / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. G. Gipienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas finansinėse ataskaitose. Tyrimo metu ištirta dvidešimties įmonių, listinguojamų NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržos Baltijos Oficialiajame prekybos sąraše, SA pateikimas finansinėse ataskaitose 1-8 m. laikotarpiu. Yra išrinktos ir apibūdintos visos į ĮSA įtraukiamos iniciatyvos: aplinkosauga, socialiniai ir paramos projektai, darnaus vystymosi principai, žmogiškieji ištekliai, bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis grupėmis ir pan.

Pirmame skyriuje, remiantis moksline teorine literatūra, nagrinėjama įmonių socialinės atsakomybės koncepcija, ĮSA struktūra, pateikimo vieta ir būdas bei ryšys su finansinėmis ataskaitomis. Antrame magistro darbo skyriuje atliktas tyrimo metodikos pagrindimas, sukurtas konceptualus modelis bei iškeltos pagrindinės tyrimo hipotezės. Trečiame darbo skyriuje analizuojami ir sisteminami kokybinio turinio analizės metodu gauti tyrimo duomenys, pateikiama lyginamoji analizė, patvirtinamos ar atmetamos hipotezės. Darbo pabaigoje daromos išvados bei pateikiami siūlymai.

Pagrindiniai žodžiai: įmonių socialinė atsakomybė, finansinės ataskaitos, aplinkosauga, suinteresuotosios grupės, socialinės iniciatyvos.

Vaznienė J. *The disclosing of corporate social responsibility in financial statements* / Financial management master thesis. Supervisor doc. dr. G. Gipiienė. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, Department of Economics and Finance Management, 2015

ANNOTATION

The final paper for Master's degree analyses the disclosing of corporate social responsibility in financial statements. The disclosing of corporate social responsibility in financial statements was researched in a way of analysing financial statements from 1 till 8 years of twenty companies listed in NASDAQ OMX Vilnius Baltic Main List. All initiatives attributes to corporate social responsibility were selected and described, such as environmental protection, social and support projects, sustainable development principles, human resources, cooperation with the stakeholders, etc.

The first part of the paper analyses the concept, the structure, the disclosing, and the links to financial statements of corporate social responsibility based on scientific literature. The second part delivers the reasoning of research methodology, conceptual model, and the main hypothesis of the research. While the third part of the paper analyses and summarises the research data obtained in result of qualitative analysis, confirms or rejects the hypothesis, states conclusions, and delivers suggestions.

Key words: corporate social responsibility, financial statements, environmental protection, stakeholders, social initiatives.

Vaznienė J. *Įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas finansinėse ataskaitose* / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. G. Gipienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015

SANTRAUKA

Finansų valdymo magistro baigiamojo darbo tema aktuali šiuolaikinėms įmonėms ir verslininkams, kurie nori palaikyti glaudesnę bendradarbiavimą ne tik su vartotojais, bet ir su kitomis suinteresuotomis grupėmis per socialinės atsakomybės prizmę. Nors mokslinėje literatūroje galima rasti nemažai ĮSA apibrėžimų, tačiau labai dažnai ĮSA samprata apskritai nepateikiama arba iki galo nėra aišku, kokios iniciatyvos į ją įtraukiamos. Taip pat dar vienareikšmiškai nesutarta dėl tokių ataskaitų pateikimo būdo ir vietos, todėl teoriškai nagrinėti šios sąvokos turinį yra pakankamai sudėtinga. Dėl šios priežasties buvo iškelta pagrindinė tyrimo problema – ar įmonės vienodai suvokia SA į ją įtraukdamos tuos pačius aspektus? Tyrimo objektas – įmonių socialinės atsakomybės atskleidimas finansinėse ataskaitose. Šio tyrimo tikslas yra išanalizuoti kaip yra atskleidžiama įmonių socialinė atsakomybė finansinėse ataskaitose. Buvo išskelti šie darbo uždaviniai: rasti ir išnagrinėti ĮSA ryšį su finansinėmis ataskaitomis bei atlikti mokslinės literatūros analizę teoriniu požiūriu; pateikti ĮSA atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo metodologiją; atlikti ĮSA atskleidimo finansinėse ataskaitose tyrimo duomenų analizę, pateikti išvadas ir siūlymus. Tyrimo metodika: mokslinės literatūros analizė ir sintezė, aprašomasis metodas, kokybinis turinio analizės metodas, lyginamoji duomenų analizė, grafinis duomenų interpretavimas.

Magistro baigiamajame darbe buvo iškeltos dvi pagrindinės tyrimo hipotezės: įmonės, kurios informaciją apie SA atskleidžia ilgesnį laiko tarpą, t. y. ilgiau kaip ketverius metus, į ją įtraukia daugiau SA iniciatyvų; visos įmonės, kurios pateikia informaciją apie SA savo finansinėse ataskaitose, į ją įtraukia aplinkosaugą. Atlikus tyrimą ir susiteminus jo rezultatus buvo galima patvirtinti pirmąją ir paneigti antrąją hipotezę. Tyrimas taip pat atskleidė, kad tarp visų nagrinėtų įmonių labiausiai paplitusi ĮSA iniciatyva yra sporto renginių ir komandų rėmimas, o tarp Lietuvos įmonių – aplinkosaugos klausimai ir su tuo susijusios problemos.

Magistro baigiamojo darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir siūlymai dėl įmonių socialinės atsakomybės atskleidimo finansinėse ataskaitose.

Vaznienė J. *The disclosing of corporate social responsibility in financial statements* / Financial management master thesis. Supervisor doc. dr. G. Gipiienė. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, Department of Economics and Finance Management, 2015

SUMMARY

The subject of this final paper for Master's degree in the area of financial management is relevant to modern companies and entrepreneurs aiming to keep closer relationship not only to the customers, but also to the other stakeholders through the perspective of social responsibility. Although scientific literature suggests a lot of definitions of corporate social responsibility, often its concept is not delivered, or it is not clear what initiatives are involved in. Also, it is not clearly agreed yet, when and where such reports shall be placed. Thus theoretical analysis of the content of this concept is rather difficult. For this reason, the main problem of the research remains the question, whether the companies uniformly understand their social responsibility and attribute to it the same aspects. Object of the research: the disclosing of corporate social responsibility in financial statements. The objective of the research was to analyse the disclosing of corporate social responsibility in financial statements. Tasks of the research: identify and analyse the links of corporate social responsibility to financial statements and analyse the scientific literature from the theoretical point of view; deliver research methodology for the disclosing of corporate social responsibility in financial statements; analyse research data on the disclosing of corporate social responsibility in financial statements, deliver conclusions and suggestions. Research methodology: scientific literature analysis and synthesis, descriptive method, qualitative analysis of the content, comparative analysis, graphical data interpretation.

The final paper for Master's degree has two main hypothesis: companies that disclose the information on their social responsibility in financial statements longer, i.e. more than 4 years, mention more social responsibility initiatives. All companies, disclosing their social responsibility in financial statements, mention the environmental protection. The research and the analysis of its results enabled to confirm the first and reject the second hypothesis. The research also disclosed that the most popular corporate social responsibility initiative among all companies researched is the supporting of sport events and teams; however, Lithuanian companies tend to support environmental protection and other environment related issues. In the end, the final paper for Master's degree delivers conclusions and suggestions on the disclosing of corporate social responsibility in financial statements.